

प्रधान सम्पादक
संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
४२५९११० (संघाराम विहार, ढल्को)

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार

भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५९४६६

सम्पादक

भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५९४६६

सम्पादन सहयोगी

भिक्षुणी शुभवती

व्यवस्थापकहरू

चिनीकाजी महर्जन

फोन: ९८४१२५२६६२
e-mail: chinikajim@gmail.com

ज्ञानेन्द्र महर्जन

फोन: ४२७५३७७, ९८४१३६६५९४

धुवरत्न स्थापित

फोन: ९८४१२६३३५५

सह-व्यवस्थापक

इन्द्रमान महर्जन

फोन: ९८४१४३४५७२

कार्यालय

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार

श्रीघ: टोल

पोष्ट बक्स नं. ४९९२, काठमाडौं

फोन: ४२५९४६६

बुद्ध सम्वत् २५५८

नेपाल सम्वत् १९३४

इस्वी सम्वत् २०१४

विक्रम सम्वत् २०७१

विशेष सदस्य रु. २०००/-
वा सो भन्दा बढी
वार्षिक रु. १०००/-
यस अङ्को रु. १०/-

धर्मकीर्ति
(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI
A Buddhist Monthly

2558th Baisakh Full Moon Day

14th MAY 2014

वर्ष- ३२

अङ्क- १

बैशाख पूर्णिमा

बैशाख २०७१

त्यस अवस्थासम्म धर्मधर हुन सक्दैन, जुन अवस्थासम्म धेरै कुरा मात्र गर्ने वानी रहन्छ, अल्पमात्र धर्मको कुरो सुनेर पनि धर्म अनुकुल शरीरले आचरण गर्ने, र धर्म पालन गर्ने समयमा बेहोशी नहुने व्यक्ति नै धर्मधर हुन सक्नेछ ।

धेरै कुरा गर्न जानेर मात्र पण्डित हुने होइन, क्षमा शील, अवैरी र निर्भयी व्यक्तिलाई नै पण्डित भनिन्छ ।

कपाल फुल्दैमा स्थविर भनिने होइन, परन्तु उक्त व्यक्तिलाई आयु छिपेर ब्यर्थै समय खेर फालेको बुढो भनिन्छ ।

जुन व्यक्तिसंग सत्य, धर्म, अहिंसा, संयम, दम इत्यादि गुणहरू समावेश हुन्छन्, उक्त निर्मल धीर पुरुषलाई नै स्थविर भनिन्छ ।

“बुद्ध पूर्णिमा” भगवान् बुद्धको धर्मविजय दिवस

शाक्यमुनि बुद्ध बन्नुहुने बोधिसत्त्वले बुद्धत्व प्राप्तिको लागि ४ असंख्य र १ लाख पारमिता पूरा गर्नु भएको कुरा त सर्वविदितै छ । बुद्धत्व प्राप्तिको लागि सिद्धार्थ कुमारले अपूर्व पुरुषार्थ प्रयोग गर्नुभई बुद्ध पूर्णिमाको दिन बुद्ध बन्न सफल हुनु भएको थियो । अर्को शब्दमा यसलाई उहाँको धर्म विजय भन्न सकिन्छ । त्यसपछि भगवान् बुद्धले अज्ञानी मानिसहरूलाई ज्ञान दिई असल मानिस बनाउनको लागि अति मेहनत पूर्वक धर्म प्रचार गर्नु भएको थियो ।

माथि उल्लेखित “धर्मविजय” शब्दलाई स्पष्ट पार्नको लागि दुईवटा अन्य शब्दहरू— “प्रतिवेध ज्ञान” र “देशना ज्ञान” विषयमा स्पष्ट पार्न आवश्यक देखिन्छ । प्रतिवेध ज्ञान भनेको चतुआर्य सत्य विषयमा अबबोध हुनुलाई जनाउँछ । चतुआर्य सत्यले चारवटा प्राकृतिक सत्यहरूलाई प्रस्तुत गर्दछ, ती यसरी छन् —

- (१) संसार दुःखले व्याप्त छ । (२) दुःखको कारण छ ।
- (३) दुःखलाई अन्त्य गर्न सकिन्छ ।
- (४) दुःख नाश गर्ने ८ वटा मार्गहरू छन् ।

प्रतिवेध ज्ञानमा प्रज्ञाको ठूलो स्थान रहेको छ ।

देशना ज्ञान भनेको माथि उल्लेखित चतुआर्य सत्यलाई जनमानसमा प्रचार प्रसार गर्नुलाई भनिन्छ । देशना ज्ञानमा करुणाको प्रमुख स्थान छ ।

माथि उल्लेखित कुराले भगवान् बुद्धमा प्रज्ञा र करुणा विद्यमान रहेको कारणले उहाँले धर्म विजय प्राप्त गर्न सफल हुनु भएको कुरा स्पष्ट पारेको छ ।

सिद्धार्थले विपश्यना ध्यान अभ्यास गर्नुहुँदै आफ्नो चित्तमा लुकिराखेका राग, द्वेष, मोह र ईर्ष्या रूपी क्लेशका कुसंस्कारहरूलाई जरा समेत उखेलेर फाल्न सक्षम हुनुभई बुद्ध पूर्णिमाको दिन बुद्ध हुनु भएका थिए । त्यसपछि आफूले प्राप्त गर्नु भएको धर्म विजय ज्ञानलाई प्रचार गर्नको लागि विचार गर्नुभयो । साधारण मानिसहरूलाई यो गम्भिर ज्ञान बोध गराउने कार्य त्यति सजिलो थिएन । हुनत सबै मानिसहरू नै अज्ञानी पनि थिएनन् । अनि उहाँले बोधिसत्त्व सिद्धार्थ हुँदा उहाँसंग ज्ञानको खोजीमा हिंडेका पाँचजना तपस्वीहरू जसलाई पञ्च भद्रवर्गिय भनिन्छ, तिनीहरूलाई सम्भन्नु भयो । उनीहरूमा धर्म ज्ञान बोध गर्न सक्ने क्षमता भएको पनि देख्नु भयो । उनीहरू त्यस समय वाराणसी नजिक

सारनाथमा रहेको कुरा पनि थाहा पाउनु भयो । त्यसैले भगवान् बुद्ध उनीहरूलाई चतुआर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग ज्ञानलाई बोध गराउने उद्देश्य लिई सारनाथ प्रस्थान गर्नुभयो । सारनाथमा पुग्नुभई पञ्चभद्रवर्गियहरूलाई भगवान् बुद्धले दुःख अन्त्य गर्ने ८ वटा सम्यक मार्गहरूलाई अभ्यास गर्नको लागि सल्लाह दिनुभयो । ती आठवटा मार्गहरू यसरी छन्—

- १) सम्यक दृष्टि (ठीक समझदारी); २) सम्यक संकल्प (ठीक नियत)
- ३) सम्यक वचन (ठीक बोलिवचन); ४) सम्यक कर्मान्त (ठीक तरिकाको काम)
- ५) सम्यक आजीव (ठीक जीविका); ६) सम्यक वायामो (ठीक तरिकाको धर्म अभ्यास); ७) सम्यक स्मृति (ठीक तरिकाको होशियारी);
- ८) सम्यक समाधि (ठीक कार्यमा चित्त एकाग्रता)

यी आठवटा सम्यक मार्गहरूको ज्ञान प्राप्त भएपछि पञ्च भद्रवर्गियहरूको गलत (मिथ्या दृष्टि) (धारणा) हटेर गयो । चतुआर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग विषयमा सहि बोध भयो । त्यसपछि भगवान् बुद्धलाई विश्वास रहयो कि उहाँले प्राप्त गर्नु भएको धर्मज्ञान प्रचार हुने भयो । बुद्ध पूर्णिमाको दिन भगवान् बुद्धले प्राप्त गर्नुभएको धर्म विजयको महत्त्व नै यही हो । त्यसपछि भगवान् बुद्धले वाराणशीका धनाध्य यशपुत्र प्रमुख अन्य युवावर्गहरूलाई पनि यही ज्ञान बोध गराउन सफल हुनुभयो । ती युवावर्गले धर्म अबबोध गरिसकेपछि धर्मदूत बनी धर्मप्रचार गर्न सफल भए । भगवान् बुद्धले उनीहरूलाई असल धर्मदूतको रूपमा तालिम प्रदान गर्नुभयो । उनीहरूबाट पनि जनमानसले संसारमा दुःख छ, दुःखको कारण तृष्णा र महत्त्वाकांक्षी बानी, दुःखबाट मुक्त हुनु भनेको नै अज्ञानताबाट टाढा रही असल मानिस बन्नु पर्दो रहेछ भन्ने धर्मज्ञान प्राप्त गरे । यसरी धेरै मानिसले चतुआर्य सत्य विषयमा ज्ञान प्राप्त गर्न सफल भए ।

त्यसपछि भगवान् बुद्धलाई धर्म विजयको महसूस हुँदै गयो र धर्म आलोक प्रचार भएको कारणले सही रूपमा आध्यात्मिक शान्ति एवम् सन्तोष वृद्धि हुँदै गयो । बुद्ध पूर्णिमा दिवसको महत्त्व नै यही हो । त्यसैले बुद्ध पूर्णिमा दिवसको महत्त्वलाई हामीले पनि चिन्न सक्थौं भने हामीले पनि चतुआर्य सत्य ज्ञानलाई अबबोध गरी आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग अपनाउँदै आ-आफ्नो जीवन सफल पार्न सक्नेछौं । बुद्ध पूर्णिमा महोत्सवको प्रमुख लक्ष यही नै हो ।

Ijifo-; lr

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ
१)	बुद्ध वचन	—	१
२)	सम्पादकीय- “बुद्ध पूर्णिमा” भगवान् बुद्धको धर्मविजय दिवस	—	२
३)	आवरण चित्र परिचय	—	५
४)	वैशाख पूर्णिमा भगवान् बुद्धको जीवनीसंग सम्बन्धित ५ संयोगहरू जुनेको दिन हो	—	५
५)	विपश्यना के हो ? र किन ?-२	—	६
६)	बौद्ध विश्वास (तृतीय भाग)	— के. श्री धम्मानन्द, अनु. मदनरत्न मानन्धर	८
७)	कन्हे छु गथे जुई सुनां छु स्यू ?	— मचाकाजी महर्जन	९
८)	महास्वप्न जातक	— मूल पालि अनु. भिक्षु अमृतानन्द नेपाली अनु. शरणशीला	१०
९)	मैत्रीकेन्द्र बाल आश्रम	— भिक्षु अश्वघोष	११
१०)	धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू	—	११
११)	“बुद्ध धर्म हे मानव धर्म” स्वाँया पुन्हिया म्वानाच्वंगु सन्देश	—	१२
१२)	बुद्ध सम्बन्धी केही जानकारीहरू	—	१२, २९
१३)	मातृ पोषक जातक (आमालाई सेवा गर्ने जातक)	— वीर्यवती	१३
१४)	शरीरको शुभभावरहित स्वभाव	— पूर्णमान महर्जन	१५
१५)	कर्म र कर्मफल	— घोषक शाक्य 'प्रदिप'	१७
१६)	धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना	—	१९
१७)	सिद्धार्थ गौतमया जन्म	— आनन्द मानसिं तुलाधर	१९
१८)	आर्य मौन	— मेघदूत	२०
१९)	Life of Buddha	- Lekh Ratna Shakya	२१
२०)	अनन्त ज्योति श्रद्धेय भिक्षु सिङ्ग युनका धर्मचिन्तन-१४	— अनु. देवकाजी शाक्य	२२
२१)	ज्ञानी र अज्ञानीको दृष्टि	— नरेन्द्रनाथ भट्टराई	२३
२२)	“धर्मकीर्ति अश्वघोष सम्मान” व “धर्मकीर्ति धम्मवती सम्मान ...	— उर्मिला ताम्राकार	२४
२३)	Buddha: The Super-Scientist of Peace	- S.N. Goenka	२६
२४)	स्वाँया: पुन्हि	— आनन्द सिद्धि तुलाधर	२९
२५)	Only to Speak of Self is not Human	- Prof. Suwarna Sakya	३०
२६)	Patience and Loving Kindness	- Translated by Bhikkhu Upatissa	३२
२७)	The Birth of the Buddha	- Bhikkhu Bodhi	३४
२८)	Motivation for Self Policing	- Dr. Kiran Bedi	३६
२९)	Manicora Jatak the Vituous Wife	-	३७
३०)	The Came the Buddha	- Ganesh Mali	३८
३१)	A Reminder by Lord Buddha	- By AW bar the	३९
३२)	ध्यानकुटी मैत्री केन्द्रबाल आश्रमलाई सहयोग	—	३९
३३)	नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा बु.सं. २५५७ (वि.सं. २०७०) को परीक्षामा बोर्ड प्राप्त विद्यार्थीहरू	—	४०
३४)	धर्मकीर्ति विहार – गतिविधि	—	४१
३५)	श्री बुद्ध भगवान्	— अमृतमान शाक्य	४२
३६)	धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी आर्थिक प्रतिवेदन	—	४४
३७)	२०७१ को धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको वार्षिक कार्यतालिका	—	४५
३८)	धर्मप्रचार – समाचार	—	४६

Greetings Baisakh Purnima 2558

अधि बढौ
अब लोकमना अधि बढेने समय आएको छ,
नयाँ HERO Super Splendor चढेर।

Splendor

splendor

iSmart
Smart Thinking

HERO

SIMPLY SUPER

i3S PRESENTING THE NEW HERO SPLENDOR (SMART WITH i3S TECHNOLOGY) THE SMART WAY TO SAVE FUEL.

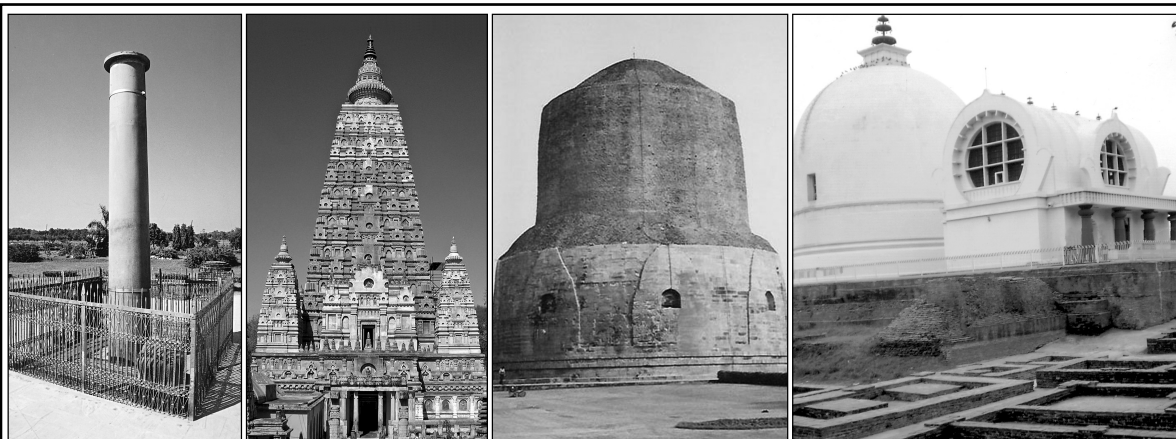
Nepal General Marketing (P) Ltd.
Jyoti Bhawan, 1911 Kamipath
PO Box No. 133, Kathmandu, Nepal
Phone: 01 4248949, 4255565
Fax: 01 4272415, Fiances: 01 4261770
Email: customercare@ngmhero.com
www.facebook.com/ngmheromotoocp

HERO
Always use
genuine Hero
parts.
(Genuine Hero spare parts are available
at every computerized petrol)

**Always use
genuine Hero
10W30 engine oil**

HERO
Don't forget your
FREE HERO HELMET

Kathmandu: Valley Bazar 4387786 • Balkhu 4281908 • Buddhabari 5006184 • Bhaktapur 6613112 • Budhanagar 4104540, 4104541 • Gajeshwor 4428970 • Jorpati 4912006
Kantipath 4225377, 4226517 • Kumbhari 5008710, 5008711 • Patisasak 4435155 • Swayambhu 4282737 • Tikuna 4468866 • Triul 561421
Outside of Valley: Attara 557244 • Baglung 500174 • Baratar 526597 • Bardibas 559592 • Bharatnagar 523830 • Bharatnagar 440470 • Bharatnagar 526886 • Birgunj 522772
Biruni 526657 • Birnchok 543248 • Birtaha 547275 • Chandanagar 540739 • Dama 581463 • Damaili 59077 • Dang 560282 • Dangbashi 522484 • Dharan 526522 • Dharan 526670 • Galeshat 522389
Gaur 521109 • Golbazar 540297 • Gulera 429698 • Harau 581488 • Ibari 580066 • Jaleshwar 521095 • Jankapur 523644 • Kapilvastu 450160 • Kavasshi 541101 • Lahan 580965 • Lalband
501626 • Mahendra Nagar 520745 • Micharya 558803 • Naryanghat 525265 • Naudharani 521002 • Nepagunji 551588 • Parsa 561199 • Pokhara 537333 • Pokhara 538389 • Pyuthan 460464 • Rajini 523542
Sahani 521711 • Siraha 520442 • Sukhera 564426 • Tulsipur 520288 • Yaling 44616

लुम्बिनी

बोधगया

सारनाथ

कुशीनगर

- १) लुम्बिनी – गौतम बुद्धले माया देवीको कोखबाट जन्म लिनु भएको स्थान हो ।
- २) बोधगया – भगवान बुद्धले बुद्धत्व वा बोधि ज्ञान प्राप्त गरेको स्थान हो ।
- ३) सारनाथ – बुद्धले बुद्धगयामा बोधि ज्ञान प्राप्त गर्नु भएको ज्ञानलाई प्रथम पटक पञ्च वर्गीय भिक्षु (कौण्डव्य, वप्प, भद्विदय, महानाम र अस्सजित) लाई उपदेश दिएको स्थान हो ।
- ४) कुशीनगर – बुद्धद्वारा विभिन्न देश विदेशहरूमा शान्ति र बुद्धत्व प्रतिको उपदेश दिनु हुँदै ८० वर्षको उमेरमा महापरिनिर्वाण प्राप्त गरेको स्थान हो ।

आवरण चित्र परिचय

खास गरी वैशाख पूर्णिमा शाक्य मुनि बुद्धको जीवनी संग संम्बन्धित ५ वटा संयोग जुरेको दिन हो । ती मध्ये कपिलवस्तु पुगनु भएको दिन पनि वैशाख पूर्णिमाको दिनमा नै थियो । यस घटनाको सार संक्षेप यसरी रहेको छ— सुद्धोधन महाराजको निमन्त्रणा स्वीकार गर्नुहुँदै भगवान् बुद्ध फागु पूर्णिमाको दिन राजगृह नगरवाट कपिलवस्तुको लागि प्रस्थान गर्नुभई वैशाख पूर्णिमाको दिन कपिलवस्तु पुगनु भएको थियो । उक्त दुई महिना सम्म भिक्षु कालुदायीले भगवान् बुद्धलाई सुद्धोधन महाराजले चढाउनु भएको भोजन कपिलवस्तुबाट ल्याई आकाश मार्ग हुँदै भगवान् बुद्ध जहाँ रहनु भएको थियो, त्यहाँ ल्याई भोजन अर्पण गर्नु हुन्थ्यो । यसरी दुई महिनासम्म सुद्धोधन महाराजले दान दिनुभएको भोजन सेवन गर्नुहुँदै वैशाख पूर्णिमाको दिन कपिलवस्तु पुगनुभएको थियो ।

वैशाख पूर्णिमा भगवान् बुद्धको जीवनी संग सम्बन्धित ५ संयोगहरू जुरेको दिन हो । जुन यसरी छन् –

- (१) दीपंकर बुद्धले सुमेध ऋषि (भविष्यमा शाक्यमुनि बुद्ध हुने व्यक्ति) लाई भविष्यमा शाक्य मुनि बुद्ध हुने नियत व्याधि व्यक्त गर्नुभएको ।
- (२) सिद्धार्थ कुमार (भविष्यमा शाक्यमुनि बुद्ध हुने बोधिसत्त्व) नेपालको लुम्बिनी बनमा जन्म हुनु भएको ।
- (३) सिद्धार्थले बुद्ध गयामा ३५ वर्षको उमेरमा बुद्धत्व प्राप्त गरी भगवान् बुद्ध हुनु भएको ।
- (४) सुद्धोधन महाराजले भिक्षु कालुदायीको मार्फत भगवान् बुद्धलाई कपिलवस्तुमा निमन्त्रणा गर्नुभएको कारणले भगवान् बुद्ध राजगृहवाट फागुपूर्णिमाको दिन कपिलवस्तु प्रस्थान गरी वैशाख पूर्णिमाको दिन कपिलवस्तु पुगनु भएको ।
- (५) ८० वर्षको उमेरमा भगवान् बुद्ध कुशीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभएको ।

विपश्यना के हो ? र किन ? - २

कल्याण मित्र सत्यनारायण गोयन्का

त्यसैले हाम्रो सामू यहाँ २ वटा समस्याहरू खडा भएका छन्—

१. विकार उत्पन्न हुनेबेला हामी कसरी सतर्क रहने ?
२. सतर्क भएपनि अमूर्त मासुको आँखाले देख्न नसकिने । विकारलाई साक्षी भावले कसरी निरीक्षण गर्ने ?

उहाँ महापुरूष (भगवान् गौतम बुद्ध) ले प्रकृतिको सत्यतालाई राम्ररी अनुसन्धान गर्नुभई यस निष्कर्षमा पुग्नु भयो कि कुनै पनि कारणवश जुनवेला मनमा विकार उत्पन्न हुनेछ, त्यसबेला एकातर्फ श्वास प्रश्वासको गतिमा अश्वाभाविक अवस्था श्रृजना हुनेछ । अर्कोतर्फ शरीरको अंगप्रत्यंगमा शुक्ष्म स्तरमा केही न केही प्रकारको जीव राशायनिक प्रक्रिया चलन थाल्नेछ । यदि यी दुवै स्थितीलाई हेर्ने अभ्यास गर्न सक्यौं भने परोक्ष रूपमा आफ्नो मनको विकारलाई नै हेर्ने काम गरेको हुनेछ । अनि स्वतः नै विकार क्षीण हुँदै निर्मूल हुँदै जानेछ । श्वास प्रश्वासलाई हेर्ने अभ्यासलाई आन-पान सति भनिन्छ । शरीरमा उत्पन्न भएको जीव रसायनिक प्रक्रियालाई साक्षीभावले हेर्ने अभ्यासलाई विपश्यना भनिन्छ । यी दुवैको एक आपसमा घनिष्ट सम्बन्ध रहे को छ । यी दुवै विधिलाई राम्ररी अभ्यास गर्ने बानी भएपछि कुनै पनि कारणले मनमा विकार उत्पन्न हुने वित्तिकै पहिला श्वास प्रश्वासमा आएको परिवर्तनको गतिले र शरीरमा उत्पन्न भएको कुनै पनि प्रकारको जीव-रसायनिक प्रतिक्रियाले हामीलाई चित्तधारामा कुनै न कुनै विकार उत्पन्न भइरहेको छ, भन्ने विषयमा सतर्क गराइदिनेछ ।

श्वास प्रश्वास र शरीरको शुक्ष्म समवेदनालाई निरीक्षण गर्न सकेपछि स्वभावतः उक्त क्षणमा उम्ल्दै आएको विकारलाई उपशमन, र उन्मूलन गर्न सकिनेछ । जुनवेला हामीले आफ्नो श्वास प्रश्वास भित्र वाहिर गरिरहेको प्रक्रियालाई साक्षीभावले निरीक्षण गर्न सक्नेछौं, अथवा शरीरको जीव रसायनिक वा विद्युत चुम्बकीय प्रक्रियालाई साक्षीभावले निरीक्षण गर्नसक्नेछौं, त्यो अवस्थामा हाम्रो मनमा विकार उत्पन्न हुने आलम्बनको सम्पर्कलाई सजिलै छुटाउन सकिनेछ । यस्तो हुनु भनेको वस्तुस्थितीको तर्फबाट पलायन हुने होइन । किनभने अन्तर्मन को गहिराई सम्म रहेको

विकारले जुन हलचल मचाएको हुन्छ, उक्त सत्यतामा अभिमुख हुँदै हामीले निरीक्षण गरिरहेका हुन्छौं । अटूट अभ्यासका साथ आफुले आफैलाई निरीक्षण गर्ने यस कलामा जति पुष्ट हुनसक्नेछौं, त्यति नै विस्तार विस्तारै विकार उत्पन्न नहुने अवस्थाको श्रृजना हुँदै जानेछ । विकार उत्पन्न नै भएपनि धेरै समय सम्म टिक्न सक्दैन । धेरै बेर सम्म रहेपनि हुंगामा कोरिएको रेखाले गहिरो छाप छोडे जस्तै हुँदैन अर्थात् संस्कार बलियो बन्न सक्दैन । पानीमा कोरिएको रेखा र बालुवा माथि कोरिएको रेखाले आफ्नो छाप छोड्न नसके जस्तै त्यस अवस्थाको संस्कारको जग बलियो हुन सक्दैन । अर्को शब्दमा भन्ने हो भने त्यस अवस्थामा संस्कारबाट छिटो छुटकारा मिल्नेछ । संस्कार जति गहिरो हुन्छ, त्यति नै बढि दुःखदायी एवं बलियो गाँठो कसिने हुन्छ, जसले गर्दा अन्तर्मनमा त्यसको त्यतिनै गहिरो छाप पर्नेछ ।

त्यसैले हामीले ध्यान दिनु पर्ने कुरा यही हुन आउँछ कि, विकार उत्पन्न हुने वित्तिकै हामीले त्यसलाई साक्षीभावले होशीयारी पूर्वक निरीक्षण गरी यसको शक्तिलाई कमजोर पार्नु पर्नेछ, जसले गर्दा उक्त विकारले लामो समय सम्म रही मनको अन्तर्मनको गहिराई सम्म पस्न सक्नेछैन । आगो बल्ने वित्तिकै पानी खन्याई आगो निभाउने प्रयत्न गरे जस्तै । बलिरहेको आगोमा पेट्रोल छर्की आगो अझ बढि दन्काउने बानीलाई हटाउनु पर्दछ । उत्पन्न भएको विकार देखि सतर्क रहँदै त्यसलाई जस्तो छ, त्यस्तै रूपमा यथाभूत निरीक्षण गर्न सक्नु नै उक्त विकाररूपी आगोमा पानी खन्याई आगो निभाउनु हुनेछ । तर जुन आलम्बनको कारणले विकार उत्पन्न भएको हो, त्यसलाई बार बार सम्झदै चिन्तन मनन गरिरहनु भनेको नै बलेको आगोमा पेट्रोल खनाउनु जस्तै हुनेछ । आफूलाई कसैले गरेको अपमानरूपी अप्रिय घटनालाई सम्झदै रहनु द्वेषको रेखा कोर्दै त्यसको गहिराईलाई अझ बढाउँदै लानु जस्तै हुनेछ । जसबाट छुटकारा पाउन अति कठिन हुनेछ ।

प्रकृतिको नियमलाई ऋतु भनिन्छ । हामीले त्यसलाई धर्म भन्ने गर्छौं । प्रकृतिको यस नियमानुसार हाम्रो मनमा विकार उत्पन्न हुने बेला हामी अशान्त हुन पुग्छौं । जब विकार मुक्त हुन्छौं, तब मात्र यस अशान्तिबाट

पनि मुक्ति मिलेछ । र सुख शान्ति प्राप्त हुनेछ । प्रकृतिको यस नियमलाई साक्षात्कार गरी विकारबाट मुक्त हुने तरीका कुनै महापुरुषले धर्मको रूपमा हामी जस्ता दुःखी व्यक्तिहरूलाई दिनु भएको छ । तर आफ्नो पागलपनको कारणले हामीले यस नियमलाई अनुशरण गर्नुको बदला र धर्म धारण गर्नुको बदला यसलाई बादविवादको विषय बनाउँदै सिद्धान्तको लडाईंमा लागि परेका छौं । कोरा बुद्धि विलास गर्दै आपसका विद्रोह भावना बढाउँदै आफ्नै हानी गर्दैछौं । विपश्यना दार्शनिक सिद्धान्तको संघर्ष हो इन ।

प्रत्येक व्यक्तिको ज्ञान चक्षुबाट आफूले आफैलाई हेर्न सक्ने भई स्व-निरीक्षण गर्न सक्नु परेको छ । आफूभित्र विकार रूपी आगो बल्ने समयमा त्यस आगोलाई आफैले हेर्दै निभाउन सक्नु पर्दछ । यही सम्यक दर्शन हो । यसैलाई स्व-निरीक्षण भनिन्छ । यसलाई ज्ञान चक्षुको निरीक्षण पनि भनिन्छ । अनुभूतिको स्तरमा सत्यको निरीक्षण हो । जागरूक हुँदै जस्तो छ, त्यस्तै रूपमा सत्यलाई निरीक्षण गर्दै हेर्ने अभ्यास नै विपश्यना हो । यसलाई बुद्धि-विलासको विषय बनाइयो भने यसबाट कुनै लाभ प्राप्त हुने छैन । अध्ययन गर्दा, श्रवण गर्दा अथवा चर्चा परिचर्चा गर्दा बौद्धिक स्तरको विषयलाई मात्र बुझ्न सकिन्छ । त्यसबाट केही प्रेरणा पनि प्राप्त हुनेछ । तर वास्तविक लाभ त अभ्यास गरेपछि मात्र प्राप्त हुनेछ । आफ्नो मनलाई विकारले विकृत हुन नदिई सधैं सतर्क हुँदै आफूले आफैलाई निरीक्षण (स्व-निरीक्षण) गरिरहनु पर्दछ । यो कार्य गर्नको लागि अभ्यास नगरी सम्भव छैन जन्म जन्मान्तर देखि मनमा जुन संस्कार र विकारको छाप रहेको हुन्छ, नयाँ नयाँ विकार उत्पन्न गरिरहने जुन स्वभाव छ, त्यसबाट छुटकारा प्राप्त गर्नको लागि साधनाको अभ्यास अति आवश्यक छ । त्यसको लागि सैद्धान्तिक स्तरबाट मात्र सम्भेर पुग्दैन । केवल दशदिने शिविरका एकपटक सहभागी भएर मात्र पुग्दैन । अटूट अभ्यास गर्न अत्यावश्यक छ ।।

दश दिनको अभ्यासले मात्र कोही पनि व्यक्ति पारंगत हुन सक्दैन । यो दश दिने शिविरमा सहभागी हुनु भनेको त भविष्यमा अभ्यास गर्नको लागि विधि सिकेको मात्र हो । अभ्यास त जीवनभर गर्नु पर्छ । जति अभ्यास छिपिँदै जानेछ, त्यति नै हाम्रो जीवन धर्ममय बन्नेछ । जीवन जीउने कला पुष्ट हुँदै जानेछ । आत्म सतर्कता (आफूले आफैलाई होशियारी बनाउने) अपनाउन

सकेपछि आचरण सुधिदै जानेछ । चित्त निर्मल र निर्विकार हुनेछ । निर्मल, निर्विकार चित्तमा मैत्री, करुणा, मुदिता र (समता) उपेक्षा जस्तो सदगुण स्वभावतः परिपूर्ण हुँदै जानेछ । साधक आफै कृतकृत्य हुनेछ । समाजको लागि पनि सुख-शान्तिको कारण बन्नेछ ।

ठूलो भाग्यको कारणले यो आत्म-निरीक्षण (आफूले आफैलाई हेर्ने) स्वः निरीक्षण रूपी यस अभ्यास विपश्यना साधना विधि ब्रह्म देशमा २५०० वर्ष भन्दा पहिला देखि आजसम्म पनि शुद्ध रूपमा सुरक्षित भई जीवित रहेको छ । मलाई सौभाग्यवश यस विधि सिक्ने कल्याणकारी मौका प्राप्त भयो । शारीरिक रोगको साथसाथै मानसिक विकार र आशक्तिपूर्ण तनावबाट मुक्त हुने मार्ग प्राप्त भएको जस्तै अनुभव भयो । जीवनमा धर्मको मर्म समावेश गराउने एक मङ्गल धार प्राप्त भएको छ ।

पहिला विकारले विकृत हुँदै म अति दुखी हुन्थेँ । आज यी विकारहरूलाई हटाउँदै कतिपय दुःखबाट मुक्त भइसकेँ । सुखको भागीदार बन्ने मौका पाएको छु । त्यसैले बढि भन्दा बढि मानिसहरू जसले विकारबाट आफ्नो मन विकृत पारिरहेका छन्, र यसबाट दुखी बनिरहेका छन्, तिनीहरूले यस कल्याणकारी विधि सिक्दै विकार मुक्त बन्न सिकुन् । दुःखबाट मुक्त भई सुखलाभी बन्न सक्नु भन्ने मेरो कामना रहेको छ । मैले सम्झने गर्छु,— कि जब म विकारले विकृत हुन्थेँ, तब म आफै पनि दुःखी हुन्थेँ र आफ्नो दुःख आफूमा मात्र सीमित नराखी अरूलाई पनि बाँड्ने गर्थेँ । अरूलाई पनि दुखी पारि दिन्थेँ । त्यस अवस्थामा अरूलाई दिनको लागि मसंग सिर्फ दुःख मात्रै थियो । आज मैले यो अनुभव गरिरहेको छु—

यस कल्याणकारी विधिले गरेर जति जति विकार बाट मुक्त हुन सकेँ, त्यति नै मैले प्राप्त गरेको सुख एवं शान्ति अन्य व्यक्तिहरूलाई पनि बाँडिदिने इच्छा जाग्रत भइरहेको छ ।

यसरी सुख बाँड्ने कार्यले सुख सम्बर्द्धन हुँदो रहेछ । मन हलुका हुँदो रहेछ । यस दशदिने शिविरमा आउने धेरैजसो साधकहरू निन्याउरो अनुहार लिई आउने गर्छन् । शिविर समाप्ति पछि हाँसिलो अनुहार लिई घर फर्कने गर्छन् । त्यसैले यस साधनाले हाम्रो मनमा साँच्चिकै सुख सन्तोष प्रदान गर्दो रहेछ भन्ने कुरा ठहरिन्छ । बढि भन्दा बढि मानिसहरू यस मङ्गलकारी विधिबाट लाभ प्राप्त गरी सुखलाभी होउन् । सबैको कल्याण होस् र मंगल होस् । यही धर्मकामना रहेको छ । ❖

बौद्ध विश्वास (तृतीय भाग)

के.श्री धम्मामानन्द

अनुवादक- मदनरत्न मानन्धर

बुद्ध धर्मका दुई प्रमुख शाखाहरू

बुद्धका सच्चा अनुयायीहरू कुनै वाद वा सम्प्रदायमा नलागीकनै यस धर्मको अनुशरण गर्न सक्छन् ।

भगवान बुद्धको परिनिर्वाणको केहि शय वर्षपछि नै बुद्धको मौलिक शिक्षा हामीसंग छ भन्दै १८ प्रकारका मत वा सम्प्रदायहरू देखा परे । ती सम्प्रदायहरू बीच प्रमुख भिन्नता नै बुद्धको शिक्षालाई भिन्न भिन्न रूपमा व्याख्या गर्नु हो । समयको अन्तरालसँगै ती सबै सम्प्रदायहरू दुईवटा प्रमुख शाखाहरूमा गाभिन गए: ती हुन् थेरवाद र महायान । आज बुद्ध धर्मका अधिकांश अनुयायीहरू यिनै दुई शाखामा विभक्त छन् ।

प्रत्येक व्यक्ति बुद्ध बन्न सक्छन् भन्ने बुद्धको शिक्षाबाट प्रेरित भएर नै महायानको उदय भएको थियो भने बुद्ध बन्न प्रत्येक व्यक्ति आफैले मिहेनत गर्नु पर्छ भन्ने भनाई थेरवादीहरूको रहेको छ । त्यस्तै महायानीहरू बोधिसत्वहरूको सहयोगबाट मोक्ष पाउन सकिन्छ भन्ने विश्वास गर्छन् । तिनीहरूका अनुसार बोधिसत्व भन्नाले भविष्यका बुद्ध हुन् र अरूलाई दुःखबाट छुटकारा पाउनमा मद्दत नगरेसम्म आफ्नो मुक्तिलाई पनि ठाति राख्ने उच्च प्राणी हुन् । यस भिन्नता बाहेक थेरवाद र महायानका बीच धर्म र शिक्षाका बारेमा अरू भिन्नता देखिदैनन् किनकि बुद्धले सत्यलाई अंगाल्नुमा जोड दिनु भएको छ । कुनैपनि कुरालाई आफ्नो विवेकको कसीमा घोट्ने स्वतन्त्रता दिनु भएको छ । तर सबैभन्दा प्रमुख कुरा महायानी र थेरवादीहरू दुवैले नै बुद्धप्रति त्यत्तिकै आदर र सम्मान गर्छन् ।

दुवै शाखाहरूले स्वीकारेका केही कुराहरू निम्न प्रकारका छन् :

- १) शाक्यमुनि बुद्धलाई दुवैले आफ्ना गुरू मानेका छन् ।
- २) चतुआर्यसत्यको व्याख्या दुवैले एकै प्रकारले गर्छन् ।
- ३) आर्य अष्टांगिक मार्गको व्याख्यामा कुनै भिन्नता छैन ।
- ४) प्रतीत्य समुत्पाद अर्थात कार्य कारणको सिद्धान्तको व्याख्या एकै प्रकारको छ ।
- ५) संसारको सृष्टिकर्ता र मालिक अरू नै छ भन्ने कुरा दुवैले मान्दैनन् ।
- ६) अनित्य, दुःख, अनात्म र शील, समाधि, प्रज्ञालाई दुवैले बिना कुनै हिचकिचाहट स्वीकार्दछन् ।

थेरवादीहरू आफूमात्र दुःख मुक्ति हुन खोज्ने स्वार्थी हुन् भन्ने कसैकसैको आरोप छ । तर स्वार्थी व्यक्तिले कसरी ज्ञान प्राप्त गर्न सक्छ ? दुवै सम्प्रदायले तीन 'यान' वा

'बोधि' लाई स्वीकार्दछ र बोधिसत्वलाई उच्च आदर्श मान्दछ । महायानले थुप्रै अलौकिक बोधिसत्वहरूको सृष्टि गरेको भने थेरवादले बोधिसत्व भन्ने व्यक्ति पूर्णता प्राप्तको लागि आजीवन अभ्यासरत रहने र अन्ततः सम्पूर्ण संसार र प्राणीको सुखका लागि ज्ञान प्राप्त गर्ने व्यक्ति हुन् भन्ने कुरामा विश्वास गर्छ ।

हीनयान (नीचवाहन) र महायान (उच्चवाहन) भन्ने शब्द थेरवादी पाली साहित्यमा देखिन्दैन । त्यस्तै पाली त्रिपिटक र अर्थकथाहरूमा पनि ती शब्दहरू भेटिदैनन् ।

थेरवादीहरूले पच्चिसशय वर्ष पहिले भारतमा प्रचार भएको धर्मको अनुदारवादी परम्परालाई अपनाई आएका छन् । उनीहरू आफ्ना धार्मिक कार्यहरू पाली भाषामा गर्छन् । तिनीहरू सम्यक सम्बुद्ध, प्रत्येक बुद्ध वा अर्हत् (उच्च सन्त) भएर अन्तिम लक्ष्य (निर्वाण) प्राप्त गर्न सकिन्छ भन्ने धारणा राख्दछन् । ती मध्ये पनि अधिकांशले अर्हत् भएर मुक्ति पाउने मार्ग अपनाउँछन् । श्रीलङ्का, बर्मा र थाइल्याण्डका बौद्धहरू यस शाखा अन्तर्गत पर्छन् । महायानीहरूले पुराना धार्मिक परम्परा बदलीसकेका छन् । तिनीहरू आफू बसेको देश अनुसार रीतिरिवाज मनाउँछन् । र धार्मिक कार्यहरू आफ्नै मातृभाषाहरूमा गर्छन् । उनीहरू बुद्ध नै भएर अन्तिम लक्ष्य (निर्वाण) प्राप्त गर्ने अभिलाषा राख्छन् । तसर्थ, उनीहरू बुद्ध र बोधिसत्व (जो पछि बुद्ध बन्ने) लाई समान रूपमा आदर गर्छन् । चीन, जापान, र कोरियाका बौद्धहरू यस शाखा अन्तर्गत पर्छन् । तिब्बत र मंगोलियामा बस्ने अधिकांश बौद्धहरूले बुद्धधर्मको एक अर्को यान 'वज्रयान' अंगालेका छन् । बौद्ध विद्वानहरू यो शाखा महायानतर्फ बढी भुकाव राख्ने कुरा बताउँछन् ।

हीनयान र महायान भन्ने शब्द पछिमात्र बनेको कुरामा सबै विद्वानहरू एकमत छन् । ऐतिहासिक रूपमा भन्ने हो भने थेरवाद भन्ने शब्द धेरै पहिले नै प्रचलनमा आएको थियो । बुद्धको मौलिक शिक्षा संगालेको यस थेरवाद ईसापूर्व तेश्रो शताब्दीतिर सम्राट अशोकको पालामा भारतबाट श्रीलङ्कामा भित्र्याइएको र स्थापित पनि भएको थियो । त्यसवेला महायान भन्ने कुनै शब्द नै थिएन । इस्वी सम्बत्को शुरूवात तिरमात्र महायान शब्द देखापरेको थियो । ई.पू. तेश्रो शताब्दीमा त्रिपिटक र अर्थकथा सहित श्रीलङ्का पुगेको बुद्धधर्म थेरवादको रूपमा अखण्ड रहे र भारतमा भई हीनयान महायान विवाद कहिल्यै देखा परेन । तसर्थ, थेरवादलाई यी दुई यान मध्ये एक अन्तर्गत राख्नु

उचित हुँदैन । किन्तु सन् १९५० मा विश्व बौद्ध भ्रातृत्व (W.F.B.) को उद्घाटन पश्चात पूर्व र पश्चिमका विद्वानहरूले दक्षिण पूर्वी एशियाली मुलुकहरूमा प्रचलित बुद्धधर्मलाई हीनयानको सट्टा 'थेरवाद' भन्ने शब्द प्रचलनमा ल्याए । अभैपनि केही व्यक्तिहरू हीन यान शब्द नै प्रयोग गर्ने गर्छन् । वास्तवमा समाधि निर्मोचन सूत्र (एक महायानी सूत्र) मा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरिएको छ कि श्रावकयान (थेरवाद) र महायान मिलेर एउटै मात्र यान 'एकयान' बन्दछ र तिनीहरू कति पनि फरक र भिन्न 'वाहन' होइनन् बुद्धधर्मका विभिन्न शाखाहरूले बुद्ध शिक्षा बारे भिन्न भिन्न विचार राखेतापनि दुईहजार वर्षभन्दा अघि देखि आपसका धर्मको नाममा हिंसा र रक्तपात भएको छैन । यहिनै बौद्ध सहनशीलताको अपूर्व विशेषता हो ।

हरेक वस्तु परिवर्तनशील छन्

सबै नै परिवर्तनशील छन् र अपरिवर्तनशील भन्ने केहि छँदैछैन
जीवनलाई नियालेर हेर्दा हामी देख्छौं— यो कसरी परिवर्तन भइरहेको छ र असमानता र चरमसीमा बीच कसरी निरन्तर गुञ्जिरहन्छ । हामीले उतार चढाव, सफलता असफलता, लाभ हानीको महसूस गर्छौं, त्यस्तै यश अपयश, निन्दा प्रशंसाको अनुभव गर्छौं, र सुख र दुःख, खुसी र नैराश्य, सन्तोष र दिक्कारी, आशा र डरका क्षणमा आफ्नो हृदयको स्पन्दनको अनुभूति लिन्छौं । भावनाका यी प्रबल धाराहरूले हामीलाई कहिले उडाउँछ त कहिले तल थर्चाउँछ, कहिले आनन्दको पनि अनुभव गर्छौं र एकैछिन पछि फेरि अर्को नयाँ धारको शक्तिले हामीलाई बगाउन थाल्छ । आरोह-अवरोहको धारहरूको भूमरीमा हामी कसरी रहन सकौंला त ? विश्रामहीन यस्तो भवसागरमा हामीले आफ्नो जीवनलाई कसरी र कहाँनेर स्थापित गर्ने त ?

यो संसार भनेको नै अनगिन्ति असन्तोष, असफलता र हार खाएपछि मात्र बल्ल अलिकति आनन्द प्राप्त हुने ठाउँ हो । यही त्यो संसार हो जहाँ रोग, व्याधि, निराशा र मृत्युबीच अत्यल्प प्रसन्नता रहेको छ । यो संसार त्यस्तो हो जहाँ एकैछिन अघिसम्म प्रसन्न व्यक्ति अर्को क्षणमा हाम्रो सहानुभूतिका पात्र बन्न पुग्छन् । यस्तो संसारको लागि स्थिर चित्तको अत्यावश्यक पर्दछ । आज हाम्रो अभिन्न मित्रको रूपमा रहेको व्यक्ति अर्को दिन हामीलाई नै हानी पुऱ्याउने शत्रुका रूपमा परिणत हुने स्वभावको छ यो संसार ।

बुद्धले यस संसारलाई भव (केही बन्नु) को अन्तहीन प्रवाह भन्नु भएको छ । प्रत्येक वस्तु परिवर्तनशील छन्, अटूट रूपमा परिवर्तित छन्, निरन्तर परिवर्तन हुँदैछन् र बगेको नदी भैँ छन् । हरेक वस्तु क्षण क्षणमै उत्पत्ति हुन्छन् र नाश हुँदै जान्छन् । प्रत्येक वस्तु जन्मबाट मृत्युतर्फ गइरहेको छ ।

क्रमशः

कन्हे छु गथे जुई सुनां छु स्यू ?

मन्चाकाजी महर्जन

तैलाछी मार्ग, दथुननी-६१

संसार स्वयंभूले न्त्यइपुस्से च्वंसा
थन गुलि दुःख दु धैगु स्यूगु मखु
व्वायू वना च्वन थौं तृष्णाया ल्यूल्यू
कन्हे छु गथे जुई धकाः सुनां छु स्यू
दान पुण्य यानाः धर्म याये सयेकि
शील पालन अले ध्यान यायू सयेकि
भीसं थौं यानागु दान व भावनां हे
लोभ, द्वेष व मोह फुक्क मदया वनी

फत्तले हे खः दान धर्म यायूगु
मफयकाः भीसं छु हे यायू फई
थम्हं यानागु धर्म व पाप हे जक
सी धुंका तक नं भीगु ल्यूल्यू वई
बांलाक विचाःया छु यायेज्यू छु मज्यू
लिपा मलाकाः हाला च्वनां छुं जुइमखु
थौं थम्हं यानागु कर्मया फल दक्व
लिपा भीसं भोगयू मयासे गाइमखु ।

ध्व नं जिगु व नं जितःमाः

हाला च्वन सकलें मनुत थन
म्वात्तले खः सकस्यां थथे धायूगु

सी धुंकाः फुक्कं गन गन

लोभी व पापीया हुलयू दथुई
ध्यानी व शीलवान् तना च्वन
थथे जुयाःहे संसारयू थौं
अशान्ति व कलह दया च्वन

त्वःति फुक्क लोभ व तृष्णा

अशान्ति व कलह मदया वनी

भीसं यानागु धर्म व पाप जक

सी धुंकाः नं नापं ज्वना वनी

थौं नं निसें भीसं दान धर्म याये
ध्यान भावना नापं शील नं पालेयायू
मेगु जन्मयू सु छु जुइगु खः
थुगु हे जन्मयू ज्ञान लाना कायू

महास्वप्न जातक

मूल पालि अनुवादक - भिक्षु अमृतानन्द

नेपाली अनुवादिका - शरणशीला

गरिदिनु होस् ।”

“धेरै धन लाभ हुने भो, धेरै भोजन प्राप्त हुने भो” (बहु धनं लभिस्साम, खज्जभोज आहरापेस्सामा’ति) यस्तो विचार लिई ब्राह्मणहरू “हुन्छ महाराज ! केही धन्दा लिनु पर्दैन, हामीहरू तपाईंको प्राण बचाइ दिनेछौं ।” भन्दै राजदरवारबाट निस्की नगरबाट बाहिर एउटा चौरमा ठूलो यज्ञशाला बनाए । त्यहाँ उनीहरूले धेरै दूध-खाने पशुपंक्षीहरू जम्मा गरे । राजदरवारमा पुरोहित ब्राह्मणहरू उतिकै आउने जाने गरिराखेका देखेर कोशल नरेशको अग्र महारानी मल्लिकादेवीले महारजलाई “महाराज ! किन होला आज पुरोहित ब्राह्मणहरू यहाँ आउँदै-जाँदै गरेका ?” भनी सोध्नु ।

राजा- “तिमीलाई पो सच्चो छ,, आफूमाथि भने कस्तो विपत्ति आइपरेको छ ।”

महारानी- “कुनै कुराको आज्ञा गर्नु भएको हो महाराज ?

महाराज- “मैले समपनामा १६ वटा कुराहरू देखे । तिनीहरूका बारेमा राजपुरोहितहरूलाई सुनाउँदा उहाँहरूले तीन बिघ्नमध्ये एउटा न एउटा बिघ्न अवश्यै हुन्छ भने । अहिले वहाँहरू त्यस बिघ्नलाई पन्छाउनको लागि महायज्ञको तयारीमा लाग्नुभएका छन् । त्यसैको सिलसिलामा उहाँहरू दरवारमा आउनु भएका हुन् ।

महारानी- “भद्रे ! यस देव सहित मनुष्य लोकमा अग्र ब्राह्मण भन्ने को ? (कतरापनेस भद्दे सदेवके लोके अगग ब्राह्मणो ?)

महारानी- “के तपाईंले देवलोक सहित मनुष्य लोकमा अग्र पुद्गल विशुद्ध निकलेशको सर्वज्ञ महाब्राह्मणलाई चिन्नु हुन्न ? उहाँले मात्र सपनाको दुष्परिणाम राम्ररी बताई दिन सक्ने सिवाय अरू कसले बताउलान् ? ! जानुहोस् उहाँकहाँ जानुभई सपनाको कुरा भनी त्यसको फल जानि लिनुहोस् ।”

“हुन्छ भनी कोशल नरेश भगवान्कहाँ जेतवन विहारमा गई वन्दना गरेर एकातिर बसे ।”

समन्तभद्रले राजालाई “किन महाराज, आज त सबेरै पाल्नुभयो नि ?” भनी सोध्नुभयो । क्रमशः

वर्तमानको कुरा

एकदिन कोशल नरेशले बेलुकीको अन्तिम प्रहरको सपनामा १६ वटा कुराहरू देखे । राती व्युँभेदे खिनै “यसको फल के हुने हो ?” भन्ने डरले ननिदाइकनै रात काटे । भोलिपल्ट बिहान दिनहुँ भैं पुरोहित ब्राह्मणहरू आएर नरेशलाई आरामसंग सुत्नुभयो होइन, महाराज ? भनी सोधे ।

नरेशले भने- “अहँ त्यसो पटककै भएन । राती मैले सपनामा १६ कुराहरू देखें । त्यस सपनाले तर्सिएर रात जागराममा काट्नुपयो । के तपाईंहरूले त्यस सपनाको फल के हुन्छ’ भन्न सक्नुहुन्छ ?

ब्राह्मणहरूले भने- “सपनामा के के देख्नुभयो, सुनाउनु होस् । हामी त्यसको फल जान्ने कोशिस गरौंला ।”

राजाले सपनाको सारा वृत्तान्त सुनाए । राजाको कुरा सुनिसकेर ब्राह्मणहरूले आ-आफ्ना हात मले ।

राजा- “ आचार्यहरू ! किन, के भयो, सपनाको फल खराब छ कि कसो ?”

ब्राह्मणहरू-“हो महाराज, त्यस सपनाको फल अवश्य नै भयङ्कर हुनेछ । (कक्खला महाराजा सुपिना) !”

राजा-“फल के हुन्छ, आचार्यहरू ?”

ब्राह्मणहरू-“महाराज ! राज्य-भय, प्राण-भय तथा सम्पत्ति-भय (रज्जन्तरायो, जीविन्तरायो, भोगन्तरायो) यी तीन भयहरूमध्ये एउटा भय नआई छोड्दैन ।”

राजा (त्रसित भएर)- “आचार्यहरू ! त्यसो भए यसको केही प्रतिकार गर्ने उपाय छैन त ?”

ब्राह्मणहरू- “महाराज ! प्रतिकारको बाटो मुश्किल अवश्यै छ तैपनि महाराजको लागि हामीहरू उपाय खोजौंला । यति पनि गर्न नसके हामीहरू तपाईंको पुरोहित भई राख्नको के प्रयोजन भयो ?”

राजा- “त्यसोभए अब के गर्नु पर्ला ?”

ब्राह्मणहरू- “सर्व चतुर्क भन्ने यज्ञ गर्नुपर्दछ ।

राजा- “यस यज्ञको लागि के के कुराको आवश्यकता पर्दछ, भन्नुहोस् । मेरो प्राण तपाईंहरूको हातमा छ । छिट्टै नै यस उपायद्वारा मेरो प्राण रक्षा

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू

भिक्षु अश्वघोष

ध्यानकुटी विहार धर्मप्रचारार्थ बनेपामा स्थापना गरियो । बुद्ध पूजा र धर्म उपदेश कार्यक्रमले मात्र स्थानिय जनता विहारमा आकर्षित भएको देखिएन । धर्मप्रचार गर्नको लागि समाज सेवा पनि गर्नु पर्दो रहेछ । त्यसैले आजभोलि धेरै जसो विहारमा स्वास्थ्य सेवा र बृद्ध वृद्धाहरूको सम्मान गर्ने कार्यक्रम पनि सञ्चालन गरिरहेको देखिन्छ ।

बनेपा स्थित ध्यानकुटी विहारमा पनि सन् २००० मा मैत्री केन्द्र नामक संस्था स्थापना गरियो । यही संस्थाको तर्फबाट ध्यानकुटी विहारमा गरीब बालिकाहरूको उपकारार्थ मैत्री केन्द्र बाल आश्रम स्थापना भयो । १२,१३ जना बालिकाहरू समावेश भएको उक्त आश्रममा ती बालिकाहरूलाई आवश्यकतानुसार सक्दो सेवाहरू प्रदान गरियो । फलस्वरूप ६,७ जना बालिकाहरूले एस.एल.सी, आई.ए. र B.A. परिक्षा उत्तीर्ण गरी घर फर्केका छन् ।

यस बाल आश्रम स्थापना गरिसकेपछि धर्मचन्द्र शाक्य, ज्ञानकाजी शाक्य, पूर्णचन्द्र शाक्य र पूर्णसिंह शाक्य, प्रमुख अन्य स्थानिय प्रतिस्थित बुद्धिजीवि एवं संघसंस्थाहरूले एक महिनाको लागि खाद्य पदार्थहरू उपलब्ध गराउँदै सहयोग कार्य शुरू गर्न थाले ।

धर्मचन्द्र शाक्य दिवंगत हुनुभएपछि उहाँका छोरा केशचन्द्र शाक्यले प्रत्येक महिनामा यथा श्रद्धा आर्थिक सहयोग प्रदान गर्दै रहनु भयो । यसको साथै उहाँका भाई विकाश चन्द्र शाक्यले पनि समय समयमा धर्मचन्द्र शाक्यका पुण्यस्मृतिमा आर्थिक सहयोग पुऱ्याउँदै आइरहनु भएको थियो । यसरी उहाँहरूको यस धार्मिक कार्य सराहनिय रहेको छ । हर्षको कुरा अरू स्थानिय संघ संस्थाहरूको तर्फबाट खाद्य पदार्थ, स्टेशनरी सामान र लुगाफाटाहरूको सहयोग प्राप्त भईरहेकोले यस संस्थाले आर्थिक समस्यारूपी दुःख भेल्ल परेन । यस पुण्य कर्मको वीऊ रोप्न हुने सबै सहयोगीहरूको दीर्घायु र स्वास्थ्य लाभ कामना गर्दछु ।

डा. सुरेन्द्र बहादुर बादे बनेपा नगर प्रमुख रहनु हुँदासम्म प्रत्येक महिनामा मैत्री केन्द्र बाल आश्रमको लागि आर्थिक सहयोग दिइरहनु भएको कुरा स्मरणिय

छ । त्यसपछि पनि केही महिना सम्म बनेपा नगर पालिकाबाट आर्थिक सहयोग प्राप्त भइरहेको थियो । तर अझ समस्याबाट मुक्त भएको छैन ।

हाल मैत्री केन्द्रका अध्यक्ष भिक्षु धर्ममूर्ति र सचिव भिक्षु राहुल हुनुहुन्छ । अन्य कर्मठ कार्यकर्ता प्रिय रत्न महर्जन, वीरेन्द्र श्रेष्ठ, गोपाल महर्जन, नानु शाक्य, लगायत बनेपाका गौरी शंकर मानन्धर, रामकृष्ण आदि सहयोगीहरूलाई निरोगी कामना गर्दै उहाँहरूको जीवन सफल र उज्ज्वल होस् भनी आशिर्वाद दिइरहेको छु ।

हालसम्म बाल आश्रममा बालिकाहरू नेपाल अधिराज्यका विभिन्न स्थानहरू, जस्तै मुगु, नेपालगञ्ज, हुम्ला, धादिङ्ग, सिन्धुली, काभ्रे पलाञ्चोक, बनेपा, भक्तपुर, पनौति आदिबाट आएका छन् । ती मध्ये कपिल वस्तु, बुंगमती, थिमीका बालिकाहरू अध्ययन पश्चात् घर फर्किसकेका छन् । भवतु सब्ब मंगलं ! ❖

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू

क्र.सं. ८१७

रामदेबी मानन्धर

खिचापोखरी, काठमाडौं ।

रु. २०१५/-

क्र.सं. ८१८

गौरी शंकर श्रेष्ठ

५७९३९ सुनार गाउँ मार्ग

शिखर कोलोनी, काठमाडौं- १४

जि.पि.ओ.पो. बक्स नं- ३८३३

रु. २५५८/-

क्र.सं. ८१९

हेराशोभा तुलाधर

योगवीर सिंह मार्ग, किलाग: येँ

रु. २०००/-

क्र.सं. ८२०

दिनेशरत्न तुलाधर

असन धालासिको

रु. २०००/-

श्रद्धाशीला गुरुमां दिवंगत हुनुभयो

श्रद्धाशीला गुरुमां २०७१ वैशाख १४ गते आइतवारका दिन दिवंगत हुनुभएको समाचार छ ।

उहाँको पार्थिव शरीरलाई २०७१ वैशाख १५ गतेका दिन भिक्षु संघ एवं गुरुमांहरूको तर्फबाट परित्राण पाठ गरी अन्तिमश्रद्धाञ्जली व्यक्त गरी अन्त्येष्टी गरिएको थियो ।

माता हेरामाया र पिता भन्ड्रेवीर तण्डुकारको सुपुत्रीको रूपमा वि.सं. १९८६ मा जन्मनु भएकी उहाँको गृहस्थ नाम विष्णुमाया तण्डुकार थियो ।

उहाँ वि.सं. २०६० असार १० गते प्रज्ञानन्दा-राम विहार पाटनमा भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको आचार्यत्वमा प्रव्रजित हुनु भएकी थिइन् ।

बुद्ध सम्बन्धी केही

जानकारीहरू -

★ महामानव बुद्धको जन्म ई. पू. ५६३ मा भएको थियो । वैशाख पूर्णिमाको दिन लुम्बिनी वनमा एउटा शालवृक्षको मुनि उहाँ जन्मनु भएका थिए ।

★ सिद्धार्थको जन्मसँगै तलका ७ व्यक्ति/वस्तुहरू पनि जन्म/उत्पन्न भएका थिए -

- १) मंगल हात्ती २) यशोधरा
- ३) कालुदायी मन्त्री
- ४) छन्दक सारथी
- ५) कन्थक घोडा ६) बोधिवृक्ष
- ७) सुनका ४ घडाहरू

साभार- बौद्ध दर्पण

लोकया स्वभाव धर्मया लिधंसाय् थिना च्वंगु बुद्ध उपदेश -

“बुद्ध धर्म हे मानव धर्म”-स्वाँया पुन्हिया म्वानाच्च्वंगु सन्देश !!!

डा. चन्द्रेश रत्न तुलाधर, मोगोक, म्यान्मार
(वरिष्ठ पारिवारिक स्वास्थ्य चिकित्सक/बाल रोग विशेषज्ञ)
(दशमि चिल्लागा ११३४ ने.सं.)

भिं-भिंंगु कुशल पुण्य पियग्गु मुंकेगु, अकुशल क्लेश

भ्याःहे मदेय्क हा नापं चफुनाः लेहँथना छवय्गु ।

थःम्हं हे थःगु मन वचन आचरण शुद्ध याय्गु -

भगवान् जुया विज्यापिं सर्वज्ञ बुद्धपिनिगु उपदेश थ्व हे खः ॥

चित्तयात नियमय् च्वनाः चिना तय्गु शरीरं याय्फुगु

भिंगु ज्यात गुलि नं दु, आपालं पूर्वकेत स्वय्गु ।

वचनयात नं राग द्वेष मोहया जालं रक्षा यानाः सम्हाले याय्गु-

धात्थें जुइमाःगु मानव धर्म हे थुजोगु खः ॥१॥

गुम्हंसिनं थुइकाः मनं खंकाः पालना याई, न्त्याबलें शील सदाचार उम्ह हे न्त्याबलें जुई भिं अले भाग्यमानी ।

छाय् कि दुर्गीत भयं हे याई मखुत चाय्कं मचाय्कं वं शरीरं वचनं अले मनं मखुगु मलोगु मत्योगु ज्याखँत ॥

उपकार परोपकार मैत्री भावं याय्गु भिं पुण्य खः,

कर्तापिंत दुःख समस्या पीडा वीगु हे मनय् तःधंगु पाप खनी ॥

दान धर्म कर्म मन वंकाः यात कि जुई सदा नं सुखी

अधर्मी पापी जीवन हनकि पुना वई, मुना च्वंगु कुकर्मया व्छमिं थःत ॥२॥

थ्व हे खः मुक्कं थुइके माःगु त्रिलोकया सांसारिक स्वभाव धर्म,

प्रकृतिया नियमं राज याई सकसितं न्त्याबलें समान हे ।

दुशील अश्लील जुइवं व्याकुल, दरिद्र जुई स्व न्हं

सुशिल सभ्य जुइवं के फुनावनी लोभ, इर्ष्या अले अभिमान ॥

हिन्दु जुइमा, जुइमा, मुसमां हे, ईसाई जुईमा, जुईमा सिख हे,

जैन जुइमा, जुइमा बौद्ध हे, अनार्य जुइमा, जुइमा नास्तिक हे ।

गुम्हंसिया मन धर्मया आनुभावं चकनी, दागीं नुगः यचुया वई,

दया मायाया आनुभावं हें पिंचुया वई म्हुतु, बोली अले वचन ॥३॥

चतुआर्य सत्य व आर्यअष्टांगिक मार्गया लिधंसाय् थःगु जीवनया

पलाः न्त्याका यंकूसा जक मनु जुयाः म्वानाया मू दई ।

शुभलाभ सदां ल्यू ल्यू वई थः किपालु थें वृद्धि जुजुं वनी न्हिं

अमाई धुंकाःया सर्गःया चन्द्रमा थें वया आयू वर्ण, सुख बल ॥

प्रतिभाशाली गन्य मान्य व्यक्ति जुईखनी, लोकं ह्वाःम्ह,

थः नाले बहःम्ह हने बहःम्ह मानव जुयाः ताः ई तक्क हर्ष म्वाना च्वने दइ ।

अन्तस, विपश्यना ध्यान भावना अभ्यास यासे सतिपट्टान मार्फत

अवश्य लाना काय् माल छन्हु-मार्ग दर्शन अले निर्वाण फल ॥४॥

भवतु सब्व मंगलं !!!

(२०३८ चैत्र ५ गते, अष्टमीको दिन धम्मवती गुरुमाले प्रवचन दिनुभएको आधारमा)

मातृ पोषक जातक (आमालाई सेवा गर्ने जातक)

❏ वीर्यवती

शाक्यमुनि बुद्धको जीवनकालमा एकजना भिक्षुले आफ्नी गरीब एवं दुःखी आमालाई भिक्षाटनबाट प्राप्त भोजन खुवाउँदै पालन पोषण गरिरहनु भएको थियो । हुनत उहाँ भिक्षु गृहस्थ अवस्थामा छँदा उहाँको घरको आर्थिक अवस्था राम्रै थियो । आमा बुबा दुवै हटाकट्टा र घरको आयआर्जन राम्रै थियो । फलस्वरूप उहाँको परिवारले सुखपूर्वक जीवन बिताइरहेको थियो । तर जब एकलो छोरो प्रव्रजित भिक्षु बन्यो, घरमा आमा र बुबा दुईजना मात्र बाँकी रहे । विस्तारै उहाँहरूलाई पनि बुढेशकालले पिरोल्दै ल्यायो । एकदिन बृद्ध पिताको देहावसान भयो । त्यसपछि घरबाट सम्पत्ति सापटी लिएर गएका जतिपनि मानिसहरू थिए, तिनीहरू मध्ये कतिपयले सम्पत्ति फिर्ता बुझाउन ल्याएनन् । यसरी सम्पत्तिको हिसाब-किताब र लेखाजोखा गर्न नसकेपछि पहिला जस्तै धन संग्रह र रक्षा हुन सकेन । खर्च मात्र बढ्दै जान थाले । धन सम्पत्तिको सुरक्षा हुन नसकेपछि बृद्धा माता दिनपरदिन गरीबीको चपेटामा पर्न थालिन् । यसरी एकछाक टार्न पनि मुश्किल हुन थाल्यो । यो समाचार उनको छोरो भन्तेले थाहा पाउनुभई आफ्नी आमामा प्रति करुणा राखी भिक्षाटनबाट प्राप्त भोजन खुवाउँदै आमाको पालन पोषण गर्नुभयो ।

यो कुरो अरु भिक्षुहरूले थाहा पाएपछि मातृसेवा गर्ने भिक्षुलाई उनीहरूले आलोचना गर्न थाले । त्यागी भएर गृहस्थी आमालाई पोषण गर्नु भन्दै निन्दा गर्न थाले । यो कुरा शाक्य मुनि बुद्धले थाहा पाउनु भएकोले उहाँले त्यस भिक्षुलाई बोलाएर अन्य भिक्षुहरूको सामु राखी गृहस्थ आमालाई पालन पोषण गर्नु भन्ने जुन आरोप आएको हो, त्यो सत्य हो होइन प्रश्न सोध्नुभयो । भगवान् बुद्धलाई त्यस भिक्षुले आफ्नी आमाले दुःख पाएको सहन नसकी भिक्षाटन गरेर पालन-पोषण गरेको हो भनी सत्य तथ्य कुरो बताए । उनको सो कुरो सुनी भगवान् बुद्धले साधुकार दिनुहुँदै भन्नुभयो—

“आफ्ना आमाबुबालाई दुःख परेको बेला त्यागी प्रव्रजित व्यक्तिहरूले पनि पालन पोषण गर्नुपर्दछ । यो

त्यागीहरूको पनि कर्तव्य हो । आमा पूजा सत्कार गर्न योग्य व्यक्ति भएको कारणले मैले पनि बोधिसत्त्व हात्ती भएर जन्म लिएको अवस्थामा आफ्नो प्राण समेत त्यागी आफ्नी आमाको सेवा गरेको थिएँ ।”

भगवान् बुद्धको तर्फबाट यस्तो कुरो सुनेपछि अन्य भिक्षुहरूले यसरी प्रार्थना गर्नथाले—

“भगवान् शास्ता ! आफ्ना आमा-बुबालाई हामी सबैले सेवा गर्न मिल्ने कुरा त बुझ्यौं । भगवान् बुद्ध बन्ने बोधिसत्त्वले हात्ती भएर जन्म लिनु भएको बेला समेत आफ्नी बुढी आमा हात्तीको कसरी सेवा गर्नुभयो भन्ने विषयमा पनि सुन्न पाए उत्तम हुनेथियो ।”

आफ्ना शिष्य भिक्षुहरूको यस जिज्ञासा पूरा गर्ने हेतुले भगवान् बुद्धले आफ्नो पूर्व जन्मको घटना यसरी बताउनुभयो —

“एक जन्ममा बोधिसत्त्व हिमालयतर्फको जङ्गलमा हात्तीको कोखमा जन्मनुभएको थियो । उहाँको दुबै आँखा नदेख्ने अन्धी बृद्धा आमा थिइन् । उहाँले आफ्नी आमालाई एक गुफामा सुरक्षित रूपमा राखी पालन पोषण गरिराख्नु भएको थियो ।

बोधिसत्त्व हात्ती सेतो वर्णको सुन्दर एवं आकर्षक थियो । बोधिसत्त्व गुणले सम्पन्न भएको कारणले उक्त सेतो हात्ती अन्य हात्तीहरूको समूहको नेता हुनुहुन्थ्यो । बोधिसत्त्वले जुन गतिमा जन्म लिए पनि उहाँको पारमिता पुण्यको कारणले उहाँ प्रायः जसो रूप, गुणले सम्पन्न, सुरवीर एवं समूहको प्रमुख बन्ने क्षमताले परिपूर्ण हुन्छ । हात्ती समूहको प्रमुख भएको कारणले उहाँले आफ्नो समूहका सदस्यहरूलाई कुनै दुःख, आपद-विपद परेको समयमा ती समस्या हटाउने कार्यमा अग्रसर रहनुहुन्थ्यो । सँधै यस्तै काममा व्यस्त र बेफूसदीको कारणले कहिले काहिँ आफ्नी बृद्धा आमालाई हेरविचार पुऱ्याउने कार्यमा समय नपाएको कारणले अन्य हात्तीहरूलाई आफ्नी आमाको लागि फलफूलहरू दिएर पठाउने गर्नुहुन्थ्यो । फुसद भएको बेला आफैँ आमाकहाँ फलफूल पुऱ्याउन जानुहुन्थ्यो । यसरी एकदिन फुसद

मिलाई फलफूल लिएर आमा भेट्न जानुभएको बेला आमा विरामी भई दुब्लाइरहनु भएको देखेर बोधिसत्त्वको मन खिन्न भयो । आफ्नी आमा दुब्लाउँदै गएको कारण राम्ररी खाना खान नपाएको सत्य कुरा पत्ता लाग्यो । आफ्नो शिष्यहरूको हातबाट पठाएको मीठा-मीठा फलफूलहरू आफ्नै शिष्यहरूले बीच बाटोमै खाएर सिद्धाइदिने रहेछन् । केही मात्रामा मात्र फलफूलहरू आमाले खान पाउने रहेछ । यो कुरो पत्ता लागेपछि बोधिसत्त्व हात्तीले ती शिष्यहरूको सेवा गर्नुभन्दा आफ्नी बूढी अन्धी आमा जसले खान खोज्न जान सकिदैनन् उनको सेवा गर्नुनै उत्तम ठानी आमाको सेवामा दिन बिताउनु भयो र साथीहरूलाई त्याग्नुभयो ।

यही सिलसिलामा एकदिन जङ्गलमा फलफूल खोज्न जानुहुँदा एउटा सिकारीले जङ्गलमा बाटो विराएर प्राण जाने भयले डराई घोप्टो परी रोइरहेको देख्नुभयो । त्यस्तो घनघोर जङ्गलभित्र एकलो मानिसलाई आपद् परेको देख्न नसकी बोधिसत्त्व हात्तीले उक्त शिकारीलाई आफ्नो पिठर्युँमा चढाई शहरको बाटोसम्म पुऱ्याइदियो ।

शिकारी आफ्नो ज्यान जोगिएकोले खुशी हुँदै घर फर्क्यो । त्यहीदिन उसको देशको राजाको मङ्गल हात्ती मरेको रहेछ । त्यसैले राजाले कसैले मङ्गल हात्ती देखेको छ भने यो खबर राजालाई दिनु । जसले यो खबर दिन्छ, उसलाई उचित पुरस्कार दिइनेछ भनी देशमा घोषणा गरेको रहेछ । पुरस्कारको लालचले शिकारीलाई घच्चचाउन थाल्यो । उसले आफ्नो ज्यान जोगाइदिने मङ्गल हात्तीलाई सम्भन थाल्यो । त्यसैले उ राजा समक्ष गई आफूले भेटेको मङ्गल हात्तीको विषयमा वर्णन गर्न पुग्यो । राजा खुशी हुँदै मानिसहरू खटाई शिकारीको सहायताले बोधिसत्त्व हात्ती रहेको जङ्गललाई चारौँतर्फ घेरा लगाउन दियो । बोधिसत्त्व हात्ती बलशक्ति सम्पन्न त थियो । तैपनि आफ्नो करुणा एवं मैत्री चित्तको प्रवलताले गरेर आफूलाई समात्न आउने मानिसहरूलाई उसले केही गरेन । उनीहरूले जसरी समाते पनि चुपचाप सही राजा समक्ष हाजिर भयो ।

मङ्गल हात्ती देखेर मुग्ध भएका राजाले मङ्गल हात्तीलाई मीठा र स्वादिलो फलफूलहरू खुवाउने र नुहाइदिने आदेश दिए । तर हात्तीले नुहाउन पनि मानेन र खान पनि मानेन । यसरी मङ्गल हात्तीले आफ्नी बूढी अन्धि आमाको

पीरले सातदिनसम्म पनि खाना नखाएपछि राजालाई हात्तीको भाषा बुझ्ने माउतेलाई यसको कारण बुझ्न लगायो ।

माउतेले हात्तीसंग कुरा बुझी बोधिसत्त्व हात्तीले आफ्नी बूढी र अन्धी आमाको पीरले खाना नखाएको कारण पत्ता लगाई राजालाई यो कुरा बताइदियो ।

यो कुरो सुनी राजा बोधिसत्त्व हात्तीको गुण देखेर ज्यादै प्रभावित भयो । उसले विचार गर्‍यो—

“यो हात्ती आदर्शमय गुणले सम्पन्न भएको कारणले यस हात्तीको आदर्श लिन योग्य छ । यस्तो गुणवान् हात्तीलाई बन्धनमा राख्दा ठूलो अपराध हुनेछ । हात्तीलाई स्वतन्त्र रूपमा मुक्त गरेर पठाउन र उसको आमाको सेवा गर्ने कार्यबाट बञ्चित नगर्न आदेश दिँदै हात्तीलाई स्वतन्त्र र मुक्त गरिदियो । अनि राजाले त्यस स्वतन्त्र हात्तीको प्रतिमा बनाउन लगाई जनतालाई उक्त हात्तीको प्रतिमामा भक्ति गरी हात्तीको आदर्श लिन आदेश दिए ।

हात्ती खुशी हुँदै जङ्गलमा गई आफ्नो सुँड भरि पानी भरेर लगी आमाको गुफामा गए । बूढी अन्धी आमा हात्ती आफ्नो छोरोलाई खोज्दै गुफा बाहिरसम्म आई छोरोको विलाप गर्दै विरामी परेको रहेछ । बोधिसत्त्व हात्तीले आमालाई बोलाउँदै त्यहाँ आइपुगेर सुँडमा राखेर ल्याएको पानीले आमालाई नुहाइदियो । मीठा-मीठा फलफूलहरू जङ्गलबाट ल्याई आमालाई खुवायो । आमाले आफ्नो छोरोलाई यसरी ७ दिनसम्म बेपत्ता हुनुको कारण सोधेकोले बोधिसत्त्वले पनि आफूलाई आइपरेको समस्या बारे वृत्तान्त बताउँदै आमाको पीर लिई खाना नखाएको कारणले राजाले उसलाई मुक्त पारेको कुरा सुनाए । यो कुरो सुनी आमा हात्तीले आफ्नो छोरोलाई मुक्त गर्ने राजालाई पनि आशिर्वाद दिँदै खुशीसाथ जीवन बिताउन थालिन् । यसरी आमा छोरा दुबैले खुशीसाथ जीवन बिताउन थाले ।”

अन्त्यमा शाक्य मुनि बुद्धले यस जातक संग्रह गर्नुहुँदै भन्नुभयो—

पहिलो जन्ममा	— वर्तमान जन्ममा
बोधिसत्त्व हात्ती	— शाक्यमुनी बुद्ध
बोधिसत्त्व हात्तीको माता	— गौतमी महारानी
राजा	— भिक्षु आनन्द
शिकारी	— देवदत्त ❖

शरीरको शुभभावरहित स्वभाव

पूर्णमान महर्जन

महास्मृतिप्रस्थान सूत्रमा भगवान बुद्धले आज्ञा गर्नुभएको छ कि चार स्मृतिप्रस्थान (कायानुपस्सना, वेदानुपस्सना, चित्तानुपस्सना र धम्मनुपस्सना) को भावना दरिलो गरी भाविता गर्नाले चित्त दोषरहित भई शुद्ध हुन्छ, शोक, डाह र विलापलाई अतिक्रमण गर्दछ, शारीरिक र मानसिक दुःख निरोध र शान्त हुन्छ र साथै आर्यमार्ग एवं निर्वाण साक्षात्कार गर्न सहयोग मिल्दछ । यस क्रममा कहिले काहिं चित्त स्थिर नभई एकाग्रतामा अवरोध सृजना भएमा मनलाई शान्त राख्न चतुरारक्षा भावनाको सहयोग लिन सकिन्छ । बुद्धानुस्सति, मेत्तानुस्सति, अशुभानुस्सति र मरणानुस्सति चतुरारक्षा भावना हुन् ।

संसारमा सबैभन्दा बढी आशक्ति पुरुषको महिलामा हुन्छ भने महिलाको पुरुषमा । कसैप्रति अत्याधिक आशक्ति भावको कारणले सामाजिक मूल्य मान्यता विपरित व्यवहारहरू हुने गर्दछन् । यस असामाजिक व्यवहार एवं भावनाबाट टाढा रहन शरीरको शुभभावरहित स्वभाव अशुभानुस्सतिको भावना गर्नु जरूरी छ, चिन्तन मनन गर्नु आवश्यक हुन्छ । यसले नकारात्मक भावनाबाट मात्र बच्ने नभई उच्चस्थ अनुगामिक सम्पत्ति आर्जनमा समेत टेवा पुऱ्याउँदछ ।

मनुष्यको शरीर केश, रौं, नङ्ग, दाँत, छाला, मासु, नसा, हड्डी, मासी, मृगौला, मुटु, कलेजो, किलोमक (भिल्ली), फियो, फोक्सो, ठूलोआन्द्रा, सानोआन्द्रा, लादी (खाएको, पिएको, चपाएको, चाटेको बस्तुहरू), मल, गिदी, पित्त, खकार, पीप रगत, पसिना, मेद (शरीरमा निस्कने चिल्लोपना), आँसु, बोसो, थुक, सिंघान, तेल (हड्डीहरूको सन्धिमा हुने चिल्लो पदार्थ), पिसाप सहित ३२ कोट्टासले बनेको छ । ९०० नसाहरूद्वारा बाँधिएको, ९०० मांसपेशिकाहरूले लेपिएको, छालाद्वारा घेरिएको, १८० जोर्नी मार्फत ३०० भन्दा बढी हड्डीहरूले बनेको यो शरीर ९ ब्रणमुख/द्वारा भएको एउटा फोहरको डल्लो हो । असूची, अशुभ, फोहर र दुर्गन्धले भरिएको यो शरीरको आँखाबाट चिप्रा, कानबाट कानेगुजी, नाकबाट सिंघान, मुखबाट आहार, पित्त, कफ, जनेन्द्रियबाट दिसा, पिसाव

र ८९००० रौं (रोमकप) का प्वालबाट दुर्गन्ध मिसिएको पसिना निस्कन्छ । मानिस आफ्नो शरीरबाट निस्कने फोहरहरू छुन पनि चाँहदैनन् । तर फोहर / दुर्गन्धको उत्पादन गर्ने कारखानारूपी शरीरलाई संसारमा सबैभन्दा बढी माया गर्छौं । मन्जन गर्नु, मुख धुनु, स्नान गर्नु, लुगा लगाउनु, तेल एवं विविध सुगन्धित बस्तुहरू लेपन गरेर “मेरो” भन्न रूचाउँछौं । शरीरमा विविध अलंकारले छोपेको हुनाले अशुभ लक्षणको ख्याल गर्न नसकेको मात्र हो । अविद्याको अन्धकारले आत्मसात् गर्न नसकेको मात्र हो, यथार्थमा केही शुभ कुरा छैन । केही अणुमात्र पनि पवित्र छैन । वास्तवमा विभत्स र विकृत मृत लाश जस्तै जीवित शरीर अशुभ हो, सारा रोग एवं दुःख धर्मको आश्रय स्थल हो ।

विपस्सना र चतुरारक्षा भावनाको अभिवृद्धिले शरीरलाई हेर्ने दृष्टिकोणमा फरक पार्दछ र साथै मार्गफल प्राप्तिको मार्गमा अग्रसर सत्पुरुषको भौतिक शरीरप्रतिको हेराई पृथग्जनको भन्दा भिन्न हुन्छ । यस सम्बन्धमा एकपटक भिक्षु संघरक्षित स्थविर मार्गमा एकजना श्रामणेरसँग जाँदै गर्दा हात्तीमा सवार सजिएको राजालाई श्रामणेरले हेरिरहे । यो देखेर स्थविरले श्रामणेरलाई सोध्नुभयो— “के हेरिरहेछौ ?” श्रामणेरले जवाफ दियो— “हड्डी कंकालमाथि हड्डी कंकाललाई देखिरहेको छु ।” त्यसपछि स्थविरले भन्नुभयो— “हो, ठीक तिमिले यथार्थ देखिरहेका छौ ।” त्यसैले आचार्य बुद्धघोषकृत विशुद्धिमार्गमा उल्लेख गरिएको छ—

“दुगन्धो असुचि कायो कुणपो उक्करूपमो ।

निन्दितो चक्खुभूतेहि कायो बालाभिनन्दितो ॥”

अर्थात् शरीर दुर्गन्धित छ, अपवित्र छ, लाश जस्तै छ, चर्पि जस्तै छ, चक्षुयूक्त मानिसहरू (पज्ञावानहरू) द्वारा निन्दित छ, तर मूर्ख यस शरीरलाई अभिनन्दन गर्दछ । यसैगरी धम्मपदमा भनिएको छ—

“पस्स चित्त कतं बिम्बं, अरूकायं समुट्ठितं ।

आतुरं बहुसङ्गुपं, यस्स नत्थि धुवं ठिति ॥”

अर्थात् जुन शरीर अस्थिर छ, घाउ दर्दले पूर्ण छ, नानाविधि संकल्पले भरिपूर्ण, छापासमान सिंगारिएको यो

विचित्र शरीर हेर । अति नै रूपवती सिरिमा (वेश्या) को लाशलाई देखाउँदै तथागतले भिक्षुहरूलाई उक्त गाथा आज्ञा गर्नुभएको थियो ।

अशुभ शरीरलाई प्रत्यवेक्षण गरेर अर्हत अवस्थामा साक्षात्कार गर्न सफल भएकी पद्मावती / अभयमाताको उपमा यहाँ उल्लेख गर्न प्रासङ्गिक हुन्छ, । मगधमा विम्बिसार राजाले राज्य गरेको समयमा पद्मावती उज्जैन नगरकी एक नगर शोभिनी/गणिका थिईन् । राजा विम्बिसार जवान अवस्थामा उज्जैनमा गएर एकरात पद्मावतीसँग बिताएका थिए । संयोगवस पद्मावतीमा गर्भ बस्यो र दश महिनापछि अभयको जन्म भयो । सात वर्षको उमेर भएपछि पद्मावतीले अभयलाई राजगिरि पठाइदिइन् । अभयलाई विम्बिसारको राजमहलमा राजकुमार सरह पालन-पोषण भइरहेको थियो । एकदिन अजातसत्रुले देवदत्तको कुरा सुनेर आफ्ना बुबा राजा विम्बिसारलाई बन्दी बनाई राज्य हातमा लिई हत्या गरे । यो घृणित कार्य देखेर अभयले गृहत्याग गरी भगवान् बुद्धको संघमा सम्मिलित भए । उता अभयमाता पद्मावतीले यो खबर सुनेर छोरा अभयलाई भेट्न राजगिरि आइपुगिन् । भिक्षु अभयले आमालाई बुद्धधर्मको महानता सम्झायो र अभयमाता पनि भिक्षुणी भईन् । विपस्सना सिक्किई अभ्यास गर्न थालिन् । तर आफ्नो जीवनको अधिकांश समय भौतिक रूपलाई सजाएर काम वासना पैदा गर्ने घृणित कार्यमै बितेको हुनाले उनको शरीरप्रति गहिरो आशक्तिको कारणले उनलाई चित्त एकाग्र गर्न कठिन भैरहेको थियो । अर्हत भिक्षु अभयले आमामाथि बाधा आइरहेको थाहा पाएर आमालाई आफ्नो असूची शरीर या अशुभ मनसिकारको चिन्तन गर्ने विद्या सिकाउनु भयो र भन्नुभयो—

“उद्धं पादतला अम्ब ! अधो वे केसमत्थका ।

पच्चवेक्खस्सु मं कायं असुचि पुतिगन्धिका ॥”

अर्थात्— हे आमा ! पैतला मुनिभन्दा माथि र टाउकोको केश भन्दा मुनि यो असूची र दुर्गन्धले भरिएको शरीरको प्रत्यवेक्षण गर । आफ्नो छोरा भिक्षु अभयको शिक्षालाई चिन्तनमनन र अभ्यास गरेर भिक्षुणी अभयमाताले कम समयमानै मार्गफल प्राप्त गर्न सफल भईन् ।

मानिसको शरीर चार महाभूतहरूबाट बनेको

छ । चार महाभूत सहितको नामरूपले महाकारुणिक शास्ताले पत्ता लगाउनु भएको निर्वाणको नगरमा नपुगेसम्म फेरि फेरि जन्म, जरा, व्याधि र मरणको दुःखमय दलदलको भवचक्रमा आफ्नो कर्मानुसार रूमल्लिरहनु पर्दछ । त्यसैले पुनः उत्पत्ति र विनाश हुने दुःखबाट छुटकारा पाउनको लागि पाइतालादेखि माथि केशको अग्रभागदेखि तल तेर्सो छालाले घेरिएको नाना फोहरले भरिएको तथ्यलाई यथाभूत र यथार्थ रूपमा आत्मसात् गर्नसक्नु पर्दछ । रगत मासुले लेपन गरिएको हड्डीको नगरलाई राम्ररी विचारगरी धारण, ग्रहण एवं प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ । निश्चय पनि यसबाट भगवान् बुद्धले देखाउनु भएको मार्गमा अग्रसर हुन मलजल पुग्नेछ । ❖

साधुवाद एवम् विशेष धन्यवाद !

धर्मकीर्ति पत्रिका प्रकाशन कार्यमा वि.सं. २०४० साल देखि व्यवस्थापक र प्रमुख व्यवस्थापकको रूपमा कार्यरत रही आवश्यक सहयोग गर्दै आउनु भएका प्रमुख व्यवस्थापक विद्यासागर रञ्जितले आफ्नो स्वास्थ्यको कारणले यही वैशाख पूर्णिमा अङ्क देखि यस कार्यबाट अवकास लिनु भएको जानकारी गराउन चाहन्छौं ।

उहाँले धर्मकीर्ति पत्रिकालाई तल उल्लेखित मिति अवधि भित्र व्यवस्थापन कार्यमा यसरी सहयोग पुऱ्याउँदै आउनु भएको जानकारी प्राप्त भएको छ—

मिति	कार्यविवरण
वि.सं (२०४०-२०४२)	व्यवस्थापक
वि.सं (२०४५-२०५०)	व्यवस्थापक
वि.सं (२०५३-२०७१ वैशाख - ३० गते)	प्रमुख व्यवस्थापक

धर्मकीर्ति पत्रिकाको लागि आफ्नो अमूल्य समय खर्च गरी पुऱ्याउनु भएको उहाँको सहयोगको लागि धर्मकीर्ति पत्रिका परिवारले उहाँको सुस्वास्थ्य एवं सफल जीवनको कामना गर्दै साधुवाद एवं धन्यवाद व्यक्त गरेको छ ।

धर्मकीर्ति पत्रिका परिवार

धर्मकीर्ति विहार

कर्म र कर्मफल

घोषक शाक्य 'प्रदीप'

टक्सार, भोजपुर, हाल नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

“न अन्तलिक्खे न समुद्मज्झे, न पब्बतानं विवरं पविस्स
न विज्जति सो जगतिप्पदेसो, यत्थद्धितो मुञ्चेय्य पापकम्मा ।”

भावार्थ- आकाश समुद्र पर्वतको कुनै गुफामा लुकेर बसेतापनि अकुशल कर्मको फलबाट जोगिन सकिन्न ।

व्यक्तिले आफ्नो जीवनमा जे जस्तो कर्म गर्दछ, सोही अनुसारको कर्मफल भोग्नुपर्दछ । कुशल कर्म गर्दा आफूमा प्रशन्न चित्त उत्पन्न भै सुखानुभव भैरहन्छ, भने अकुशल कर्म गरेवापत मनमा खिन्नता बोध भै पश्चाताप हुनुको साथै दुःखानुभव भैरहन्छ ।

यसै सन्दर्भमा तथागत गौतम बुद्धले भन्नुभएको छ- जसरी बयलगाडामा बयलको पछि पछि गाडाको पाङ्ग आइरहन्छ, त्यसरी नै कर्मको फल अनुसार कुशल कर्म गरे सुख र अकुशल कर्म गरे दुःख हाम्रो छायाँ जस्तै पछि पछि आइरहन्छ ।

यस तथ्यलाई बौद्ध धम्मपद अट्ठकथामा यसप्रकार उल्लेख गरेको पाइन्छ ।

एक समय भगवान बुद्ध श्रावस्तीको जेतवनाराममा विहार गरिरहनु भएको बेला तथागतको दर्शनार्थ टाढा टाढाबाट भिक्षुहरू आइरहेका थिए । ती भिक्षुहरू मध्ये एक समूह भिक्षुहरू एउटा गाउँमा भिक्षाटनको लागि गए । गाउँलेहरूद्वारा ती भिक्षुहरूको लागि जलपानको व्यवस्था गरिसकेपछि, भोजनको आवश्यक व्यवस्था नभएसम्म धर्म श्रवण गरिरहे । त्यसैबेला एउटा घरमा एउटी महिलाले आफ्ना बालबच्चालाई खाना पकाई खुवाउनको लागि आगो बाली कराहीमा तेल तताई तरकारी खन्याउन लाग्दा अकस्मात् तेल आगोमा परी बलेर छानामा छुन पुग्यो । छाना ह्वार ह्वार्ती बलेर एकमुठा जति दन्करहेको पराल हावाले आकाशमा उडायो । सोही बेला एउटा काग उडेर आई त्यही परालको आगोमा परी पोलिइएर ती भिक्षुहरू भएकै ठाउँमा आइ प्याट्ट खस्यो । त्यहीँ त्यस कागको मृत्यु भयो ।

त्यस्तै एक अर्को जमात भिक्षुहरू एकदिन समुद्री बाटो भएर पानी जहाजमा यात्रा गरिरहेका थिए । उक्त पानी जहाज अगाडी जाँडा जाँदै अकस्मात् एक ठाउँमा

पुगी रोकियो । जहाजका नाइकेले अनेक प्रयत्न गरे, अगाडि बढाउनको लागि तर पनि डेग नै चलेन । यसरी चल्दा चल्दैको पानी जहाज अनेक प्रयत्न गर्दा पनि नचलेको कारण यात्रु र नाइके बीच कुराकानी चलन थाल्यो कि यस जहाजमा कुनै एक जना यात्रु पक्कै पनि अलक्षिकणको हुनुपर्दछ । सो अलक्षिकण यात्रु पत्ता लगाउने योजना बनाए । योजना अनुसार सबैलाई गोला प्रथाद्वारा छनोट गर्ने व्यवस्था गरे । गोला लिंदा खेरी शुरू मै उक्त जहाजकै नाइकेकी श्रीमतीलाई सो गोला पच्यो । नाइके अचम्भित हुँदै पुनः अर्को २ पटक सम्म गोला गरे । अझ पनि तिनैकै श्रीमतीलाई गोला पर्न गयो । यसरी दुई दुई चोटी सम्म गोला गर्दा पनि उनकै श्रीमतीलाई गोला परेपछि नाइकेले बडो धैर्यताकासाथ सोचेकी आफ्नी श्रीमतीको कारण सम्पूर्ण यात्रुहरूलाई नै दुःखमा पार्नु हुँदैन भन्ने ठानी आफ्नै श्रीमती भएपनि तिनलाई जहाजबाट हटाउने कुरा सोचे । आफ्नी श्रीमती नै अलक्षिकणको भएपछि तिनलाई त्यही पानीमा डुवाउने निधो गरे । पानीमा डुवाउँदा आफ्नी श्रीमती रोइ कराई गर्लिन उक्त चित्कार आफूले सुन्ननसक्ने हुने भएकोले निजसंगै एक बोरा बालुवा पनि शरीरमा बाँधेर पानीमा फालिन आउनको लागि आफ्ना जहाजका कामदारहरूलाई अन्हाए । कामदारहरूले पनि आफ्नो मालिकको वचन शिरोपर गरी भने बमोजिम नै शरीरमा बालुवाको बोरा बाँधेर नाइकेकी श्रीमतीलाई समुद्रमा फालिदिए तिनको त्यहीँ पानीमा डुबेर मृत्यु भयो । त्यसपछि पानी जहाज पनि बिस्तारै अधि बढ्यो ।

यस्तै तीन समूह भिक्षुहरूमध्ये अर्को एउटा जमातका सात जना भिक्षुहरू गाउँमा वर्षावास पछि बाटोमा हिँडिरहेको थिए । बाटामा जाँदा जाँदै वर्षाको कारण एउटा गुफा भित्र बस्न पुगे । त्यही बेला माथिबाट एउटा ढुंगा आइ उक्त गुफाको प्रवेश द्वारनिरै अडियो । ती सातै जना भिक्षुहरूले ढुंगा पन्छाई बाहिर आउनको लागि अनेक प्रयत्न गरे । तर उनीहरू सात दिनसम्म खानपिन नगरी पानी सम्म पनि पिउन नपाई भोकै त्यस गुफा भित्र बसी दिन बिताउनु पच्यो । उक्त पानीको

वेगले सो ढुंगालाई बगाई लग्यो । तत्पश्चात् भिक्षुहरू गुफाबाट बाहिर आउन सफल भए । तिनीहरू पुनः त्यहाँबाट आफ्नो गन्तव्यतर्फ प्रस्थान गरे । यसरी यी तीनै समूहका भिक्षुहरू आ-आफ्ना क्षेत्रबाट यात्रा गरिरहँदा एक स्थानमा मिलन भयो । त्यस ठाउँमा बसी आ-आफूले यात्राका कामना प्राप्त गरेका आ-आफ्ना अनुभवहरू कुरे विचमा आदान प्रदान गरे । तर ती तीनै समूहका भिक्षुहरूले उक्त आफूले भोगेका घटनाहरूको अर्थ सबै यथार्थत पत्ता लगाउन सकेन । तसर्थ ती सबै भिक्षुहरूले तथागत गौतम बुद्धकहाँ गई सो घटनाको बारेमा थाहा पाउने सल्लाह गरी तथागत बस्नु भएको विहारमा गए । सबैले आ-आफ्नो स्थानबाट वहाँ तथागतलाई वन्दना गरी पालै पालो उक्त घटनाहरूको सविस्तार वर्णन गरे । बुद्धले उनीहरूबाट सबै कुरा सुनिसकेपछि ती तीनै घटनाहरूको बारेमा भिक्षुहरूलाई यसरी प्रष्ट पारिदिनुभयो ।

पहिलो घटनानुसार काग मर्नुको कारण पूर्व जन्ममा उक्त काग एक किसानको रूपमा जन्मलिएको थियो । एक दिन किसानले आफ्नो खेत जोतिरहेको अवस्थामा गोरूले विरामी भै राम्ररी हलो तान्न सकेन । एक दुइ पाइला सरे जस्तो गर्ने फेरि टक्क अडिने गर्थ्यो । यस्तो अवस्था देखेर किसानलाई ज्यादै रीस उठ्यो । किसानले गोरूको विरामी अवस्था ख्याल नगरी गोरूलाई बेस्सरी चुटी शरीरमा परालले ढाकी आगो लगाई दिएको थियो । यसैको फल स्वरूप अहिले उक्त किसान कागको रूपमा जन्म लिई आगोको लप्कामा परी मृत्यु हुनु परेको हो ।

त्यस्तै दोस्रो घटनानुसार जहाज नाईकेको श्रीमतीले गहुँगो बालुवाको बोरा सहित पानीमा फालिई डुबेर मर्नुपर्नाको कारण तिनको पूर्व जन्मको संस्कारले गर्दा हो । पूर्वजन्ममा तिनी एक गरीब किसानकी श्रीमती थिइन् । तिनले आफ्नो घरायसी काम गर्दा एउटा कुकुरले संग्रै संग संगै बसेर हेरी रहेको हुन्थ्यो । त्यो कुकुर आइमाई जहाँ गएपनि संग संगै पछ्याएर जान्थ्यो । यसरी कुकुरले पछ्याएको देखेर युवाहरूले त्यस आइमाईलाई जिस्क्याउने गर्दथ्यो । यसरी जिस्क्याएकोले गर्दा आइमाइले पनि कुकुरलाई धपाउनको लागि काठले हिक्राएर पठाउँथ्यो । यसरी हिक्राउँदा कुकुर एक दुइ पाइला टाढा भाग्यो ।

तर फेरि उनी भएकै ठाउँमा संगै आएर बस्थ्यो यसरी वारम्बार कुकुरले पछ्याइरहेको र उता गाउँले युवाहरूले जिस्काएको कारण लाजले भुत्क भई र त्यसलाई टाढा राख्ने उपाय सोचन थालिन् । उनले अब कुकुरदेखि टाढा बस्नको लागि एउटा डोरीको टुप्पाले कुकुरलाई बाँधेर अर्को टुप्पाले एक डालोमा बालुवा भरी राखेर सो डालालाई बाँधी नजिकैको पोखरीमा खसाली दिइन् । उक्त भारी बालुवाको कारण कुकुर पानीमा पौडिन नसकी त्यहीँ डुबेर मृत्यु भयो । वास्तवमा कुकुर यसरी आइमाई प्रति त्यति आसक्त हुनुपर्नाको कारण पूर्व जन्ममा त्यो कुकुर पनि तिनै आइमाइको लोग्ने थियो । अहिले आएर यस जन्ममा ती आइमाई पनि बालुवाको बोरा संगै पानीमा फालिई मर्नुपर्नाको कारण तिनले पूर्व जन्ममा गरेको यस अकुशल कर्मको परिणाम नै हो ।

त्यस्तै तेस्रो घटना अनुसार पूर्व जन्ममा ती सातजना भिक्षुहरू गोठालाका छोराहरू थिए । तिनीहरू आफ्नो बाल्यकालमा गाउँमा प्रत्येक दिन आलो पालो गरी जंगलमा गाइवस्तु चराउन लान्थ्यो । एक दिन गाइ चराएर फर्कदा बाटोमा एउटा ठूलो 'गोध' नामक माउसूली जस्तो प्राणी आएको देखेर उक्त प्राणीलाई लखेट्न थाले । यसरी लखेट्दै जाँदा सो प्राणी एउटा धमिराको गोलाभित्र छिर्न पुगे । यसरी गोलाभित्र छिरी सकेपछि पनि ती गोठाला केटाहरूले तिनलाई गोलाबाट बाहिर निकाल्ने खूब प्रयत्न गरे । तर सकेनन् । गोला वरीपरी चारैतिर वाट सातवटा प्वाल थियो । यसरी अनेक प्रयाश गर्दा पनि उक्त प्राणीलाई बाहिर निकाल्न नसकेपछि तिनीहरूले गोलाको वरीपरिको ती सातवटा प्वालमा काठको टुगडा ठोकेर प्वाल बन्द गरिदिए तिनीहरू त्यहाँबाट पुनः अर्कै जंगलमा वस्तु चराउँदै दिन व्यतित गर्न थाले । उनीहरूले त्यस प्राणीको बारेमा भण्डै बिर्सी पनि सकेको थियो । तर एकदिन उक्त घटना भएको सातौँ दिन पछि जंगलबाट आफ्ना गाइवस्तु चराउँदै त्यही बाटो भई फर्किरहेको थियो । त्यति नै बेला उनीहरूले धमिराको गोला देखे र उनीहरूलाई पहिला उनीहरूले थुनेर गएको 'गोध' नामक प्राणीको संभ्रना भयो । त्यो प्राणीलाई के भयो कसो भयो होला भन्ने मनमा सुलहूली लागेर उक्त प्वाल खोलेर हेर्ने इच्छा जाग्यो । तिनीहरूले पहिला काठको टुक्रा ठोकेर टालेको प्वालहरू सबै खोलिदिए । त्यही बेला एउटा

प्यालबाट सात दिनसम्म केही खान नपाई दुब्लो पातलो शरीर भएको उक्त 'गोध' प्राणी बाहिर आयो । यसरी अत्यन्त जीर्ण भएर बाहिर आएको प्राणीलाई तिनीहरूले हत्या नगरी करूणापूर्वक हेरी मात्र रहे । यसरी करूणा राखी हत्या नगरी सो प्राणीलाई छोडेर पठाएको कारण ति सात जना भिक्षुहरूले पनि यस जन्ममा सात दिनसम्म एउटै गुफामा बिना अन्नपानी प्रकृतिकै कारण थुनिएर बस्नु परेको तथ्यलाई भगवान बुद्धले ती सम्पूर्ण भिक्षुहरूलाई प्रष्ट पारीदिनु भयो । अन्तमा ती सबै भिक्षुहरू पनि यस तथ्यबाट बोध भई स्रोतापत्ति मार्गफल प्राप्त गर्न सफल भए ।

यसर्थ मानिसले आफ्नो जीवनमा जुन किसिमको कर्म गर्दछ, सोही अनुसार नै कर्मफल पनि भोग गर्नुपर्दछ भनी भगवान बुद्धले ती आफ्ना शिष्य भिक्षुहरूलाई प्रष्ट पार्नु भएको कुरा स्वयं तथागत बुद्धद्वारा उपदेशित धम्मपद अट्ट कथामा उल्लिखित यी कथाहरू द्वारा प्रष्ट हुन्छ ।

तसर्थ हामीहरूले आफ्नो यस अमूल्य जीवनलाई सार्थक बनाउन अकुशल कर्म छाडी कुशल कर्म गर्नु नै श्रेयस्कर हुन्छ । कुशल कर्म गर्नाले हाम्रो जहाँ जुनसुकै ठाउँमा बसेता पनि त्यसको आनिसंसले सुख पछि पछि, आउँछ भने अकुशल कर्म गर्नाले जसरी वयलगाडा गोरूको पछि गाडा आउँछ त्यसरी नै हामी मनुष्यको पछि पछि, छायाँ आए जस्तै दुःख पछि लागेर आउँछ । त्यसैले हामीले पनि आजबाटै यही शिक्षा लिऔं कि "सके कुशल कर्म गरौं, नसके अकुशल कर्म गर्नबाट सँधै टाढा बसौं ।"

‘चिरं तिष्ठतु, सद्धम्मो’

(२०७०/१०/१८ मा विश्व शान्ति विहारमा मासिक धर्म देशना कार्यक्रम अन्तर्गत भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविर द्वारा गरिएको धर्म देशनामा आधारित)

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना		
२०७०/७१ साल	बुद्धपूजा गर्नुहुने गुरुमांहरू	धर्मदेशना गर्नुहुने गुरुमांहरू
चैत्र २४ गते, सोमवार, अष्टमी	वण्णवती	वीर्यवती
वैशाख १ गते, सोमवार, संक्रान्ति	सुवण्णवती	वीर्यवती
वैशाख २ गते, मंगलवार, पूर्णिमा	क्षान्तिवती	धम्मवती
वैशाख ९ गते, मंगलवार, अष्टमी	अमता	दानवती
वैशाख १६ गते, मंगलवार, औंशी	शुभवती	केशावती

सिद्धार्थ गौतमया जन्म

आनन्द मानसिं तुलाधर

जुइ दःसा ज्यू अन मध्य देशय्
क्षेत्री वंशया कपिल नगरया शाक्य कुलय्
संकल्प याना जिं बोधिसत्त्व जुइत
बौया रूपय् जुजु सुद्धोधन यः सा
जननीया रूपय् महा माया देवी हे
गजया रूपय् माया देवीया म्हगसय्
प्रवेश जुयाःलि गर्भय् च्वनेत
असार पुन्हिया शुक्ल पक्ष दिंल्यायाः
गर्भिनीया इच्छा पूर्वकेत नृपतीं
छायापाः बिल नगर छगुलिं ध्वाँय् पटाका व्वयकाः
सुन्दर उभान लुम्बिनी वनसं
प्रसव जुल लँया विचय् अनहे
वः कयाः लँया विचय् सिमा कचा ज्वनाः
न्हय्पवः पले स्वाँ द्यःने पलाः न्त्याका
फुर्तिसाथ पतिं धस्वाकाः क्यनाबिल
सम्बोधन याना विज्यात थुगुहे गाथां
“अगो हमस्मिं लोकस्स”

धर्मकीर्ति विहार स्वर्ण महोत्सव वर्ष २०७१

वि.सं. २०७१ सालमा “धर्मकीर्ति विहार” ५० औं वर्षमा प्रवेश भएको छ । यस उपलक्ष्यमा वि.सं. २०७१ अर्थात् बुद्ध संम्बत् २५५८ वर्षभरि “धर्मकीर्ति विहार स्वर्ण महोत्सव वर्ष” को रूपमा मनाइने भएको छ । यसको लागि धर्मकीर्ति विहार स्वर्ण महोत्सव मूल समारोह समिति गठन गरिएको छ ।

“एकान्त बास गर्ने, शान्त चित्त हुने, धर्मलाई राम्ररी चिन्ने भिक्षुलाई लोकोत्तर आनन्द (जन्म मरण चक्रबाट मुक्ति) प्राप्त हुनेछ ।” - धम्मपद

आर्य मौन

मेघदूत

भगवान् बुद्धले दिनुभएको उत्तम एवं उपयोगी विभिन्न शिक्षाहरू मध्ये एक शिक्षा “आर्य मौन” पनि हो । आर्यमौन भनेको सधैं चुप लागेर मात्र बस्नु भनेको चाहिँ कदापि होइन । कामलाग्ने र जरूरी विषयमा मात्र आवश्यकतानुसार कुरा गर्ने, अन्यथा चुप लागी मौन रहने । ध्यान केन्द्रहरूमा संचालन गरिने ध्यान शिविरहरूमा प्रायः आर्य मौन रहनुपर्ने नियम छ । ध्यान विषयमा ध्यान आचार्यहरूसंग केही जिज्ञासा राख्नको लागि र संकाहरू समाधान गर्नको लागि मात्र कुरा गर्ने अनुमति दिइन्छ ।

कुरा कम र काम बढि गर्नु नै आर्यमौनको विशेषता हो । बढि कुरा गर्ने बानी भएको धेरैजसो मानिसहरूमा चुकली गर्ने, कडा वचन प्रयोग गर्ने, भूठो कुरो बोली स्वार्थ पूरा गर्ने, र काम नलाग्ने वकवास गरी व्यर्थ र अनर्थ कुरा गर्दै अमूल्य समय खेर फाल्ने बानी हुन्छन् । त्यसैले भगवान् बुद्धले आर्यमौन रहनुपर्ने नियम बनाउनु भएको हो । त्यतिमात्र होइन प्रकृतिले समेत सोचविचार पुऱ्याई दुईवटा कानहरू खुल्ला बनाई, एउटा खाने मुखलाई बन्द गर्न मिल्ने बनाइदिएको छ । सुन्ने बढि र बोल्ने कम बानी भएका मानिसहरू प्रायः संयमी र शिक्षित हुन्छन् । तर बुद्ध शिक्षानुसार मुख मात्र संयम गरेर पुग्दैन मनलाई नै संयम राख्न जरूरी छ ।

एकपटक कुशिनगरमा भिक्षुहरू जम्मा भई गफ गर्दै थिए । गौतम बुद्ध त्यहाँ जानुभई सोध्नु भएछ— “भिक्षुहरू ! के गर्दैछौ ?” भिक्षुहरूले भने— “भो भगवान् ! हामी आफ्नो प्रव्रजित जीवन भन्दा अगाडिको जीवनकालको विषयमा चर्चा गर्दैछौ । विवाहित हो वा अविवाहित ? विवाहित भए बालबच्चा छन् छैनन ? यो संसार कति ठूलो छ ? यसलाई कसले बनाएको होला ? मानिसहरू मरण पछि कहाँ जन्म लिन्छन् होला ? आदि इत्यादि विषयमा कुराकानि चलिराखेको छ ।”

उनीहरूको कुरा सुनी भगवान् बुद्धले भन्नुभयो—

“सन्निपतितानं वो भिक्खवे द्वयं करणियं धम्मी वा
कथा अरियो वा तुण्ही भावो”

अर्थात्, “भिक्षुहरू ! तिमीहरू भेलाहुँदा दुईवटा मात्र काम गर्नु ती यसरी छन्” —

कुरा गर्ने हो भने धार्मिक कुरा (धार्मिक कथा, अल्पेक्ष कथा, सन्तुष्टी कथा, विवेक बुद्धि, पुरुषार्थकथा, शीलकथा, समाधिकथा, र प्रज्ञा कथा आदि) विषयमा मात्र कुरा गर्नु । होइन भने आर्य मौन पालन गर्नु ।

यो आर्य मौन भिक्षुहरूलाई मात्र होइन सबैलाई अत्यावश्यक छ । राजनैतिक व्यक्तिहरूले जोशमा होश गुमाई बोल्न पुग्दा पत्रिकामा अर्थको अनर्थ छापन पुगेको कारणले तुरुन्त प्रतिक्रिया निस्केर एक आपसमा विरोधाभास, कलह र अशान्ति स्थिति श्रृजना हुन पुगिन्छ ।

आर्यमौनको अर्थ जथाभावी कुरा नगर्नुलाई जनाउँछ । धेरैजसो कुरा बढि काम भने नगन्य भइरहेको हुन्छ । नेपालको राज्य व्यवस्थामा पनि धेरै जसो भाषण भने खूब चर्किरहेको हुन्छ, तर काम चाहिँ नास्ति ।

एकपटक भगवान् बुद्ध समक्ष एक व्यक्ति आएर यसरी प्रश्न गरेको थियो— “भो श्रमण गौतम ! तपाईंले समय समयमा दुःख छ, दुःखको कारण छ, दुःख अन्त्य हुन सक्छ, दुःख अन्त्य गर्नको लागि आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग छ भन्नुहुन्छ । तर दुःख कसलाई हुन्छ र दुःखबाट मुक्त हुने व्यक्ति को हो ?”

उसलाई उत्तर दिनुहुँदै भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ— “तिम्रो प्रश्न नै गलत छ । तिमिले यसरी प्रश्न सोध्नु ठीक हुनेछ ।”

दुःख किन हुन्छ ? दुःखबाट मुक्त हुनुपर्ने किन ? के गरेकोले दुःख भएको ? दुःखबाट मुक्त हुनकोलागि के गर्नुपर्छ ?”

यसरी बुद्ध शिक्षानुसार कुरा गर्ने तरिका आर्यमौन अनुसार मिल्नु पर्दछ ।

एकपटक भिक्षु यशोजले आफ्ना चेलाहरूलाई बुद्ध दर्शन गराउनको लागि लगेको रहेछ । त्यहाँ पुग्ने वित्तिकै ती शिष्यहरूले आ-आफ्नो सुत्ने कोठा खोज्नको लागि एक आपसमा ठूल ठूलो स्वरले हल्ला गर्न थालेछ । उनीहरूले आफूलाई संयम गर्न सकेनन् । ती अशिक्षित वेहोशी भिक्षुहरूको हल्लाको कारणले ध्यानमा बसिरहनु भएको भगवान् बुद्धलाई बाधा पुग्यो । त्यसैले भगवान् बुद्धले भिक्षु आनन्दलाई बोलाई भन्नुभयो—

“के ते केवद्वा मच्छा विले पेन्तेविय करायन्ति ?”
अर्थ— पोडेहरूले माछा मार्ने समयमा हल्ला गरे जस्तै
हल्ला गर्ने को हुन् यिनीहरू ?”

भिक्षु आनन्दले भिक्षु यशोजका चेलाहरू भरखर
गाउँबाट आइपुगेका हुनाले उनीहरू आ-आफ्ना सयन
कक्षको लागि कराएका हुन् भनी यथार्थ कुरा बताउनु
भयो । यो कुरो सुनी भगवान् बुद्धले उनीहरूलाई
आ-आफ्नो गलती महशूस गराउनको लागि करुणापूर्वक
भन्नुभयो—

“उनीहरूलाई यहाँ नबस्न र बाहिर निस्केर जानु
भनिदिनु ।”

भगवान् बुद्धको यस्तो आदेश सुन्नु भएपछि भिक्षु
यशोजले आफ्ना चेलाहरूको मन विग्रिन्छ भनी
उनीहरूलाई सम्झाउनु हुँदै भन्नुभयो—

“तिमीहरू अहिले भगवान् बुद्ध समक्ष जान लायक
छैनौ । बुद्ध दर्शन गर्न जान हतार नगर । पहिला आफूलाई
संयम गर्ने अभ्यास गर्नु भन्दा मानेनौ । तिमीहरू अज्ञानी
बनी हल्ला गरेको कारणले बुद्धले तिमीहरूलाई यहाँबाट
निस्केर जाने आदेश दिनु भएको छ । उहाँको यो आदेश
होइन हामी अज्ञानीहरूको लागि ज्ञानरूपी उपदेश हो ।
उहाँले दिनुभएको यो ज्ञानको मालालाई शिरोपर गरी
कहिं नजिक जंगलमा बस्न जाऔं । बुद्धको यो ज्ञानलाई
सदा स्मरण गरी आइन्दा एक आपसमा नचाहिने कुरा
गर्ने बानीलाई त्यागी आ-आफ्नो चरित्र सुधार्दै जाऔं ।”

भोलिपल्ट देखि उनीहरूले एक आपसमा हल्ला
गर्ने बानीलाई सुधार्दै लान थाले । ध्यानभावनामा तल्लीन
रही बुद्ध शिक्षा अभ्यास गर्दै ज्ञान प्राप्त गर्न सफल
भए । फलस्वरूप उनीहरू वर्षावास अवधि भित्र ज्ञानी र
शिक्षित, एवं क्लेश रहित निर्दोष व्यक्ति बन्न सफल भए ।

भगवान् बुद्धले ती भिक्षुहरूको चित्तलाई परिक्षण
गरिरहनु भएको थियो । त्यसैले उहाँले ती चञ्चल चित्त
सहितको भिक्षुहरूले आ-आफ्नो गलती महशूस गरी धर्म
अभ्यास गरेको कारणले धर्मले उनीहरूलाई साथ दिएको
र उनीहरू सभ्य र शिक्षित बनेको कुरा थाहा पाउनु
भयो । त्यसैले भगवान् बुद्धले उनीहरूलाई आफ्नो शिष्यको
रूपमा बोलाउनु भयो । यसरी आर्य मौनलाई अभ्यास
गरेपछि मात्र त्यहाँ वातावरण शान्त भई भिक्षुहरूको
जीवन सफल भएको थियो । ❖

Life of Buddha

✍️ Lekh Ratna Shakya

In the one beautiful spring sunshine day,
The queen returns to home via a very beautiful lumbini Garden,
As she reached her right arm out to a tree plunk of the Graden,
A prince was born on this shinny full Moon day.
We human-being all know it was happened in Lumbini, Nepal.

Named the child as 'Siddhartha' by the king,
It means 'Every wish fulfilled' joyously and extremely.
But on the seven day of birth, Mayadevi suddenly died.
After that, Mahaprajapati look up with loving care.
We human-being all know it was happened in Lumbini, Nepal.

The Hermit who live in a mountains, predicted;
It was a good omen he came down to the palace.
He will become a great king & subjugate the world,
If not, he will become a great and religiously,
Peaces setting founder teacher of the Nepal and world.

The Prince who lost his mother so soon after birth,
He was deeply affected by the tragedy of impermanent life,
So, this spiritual wound deepened day by day as he grew up.
Human life becomes more and more deeply engrained in his mind.
We all human-being Know it was happened in Lumbini, Nepal.

At the age of Twenty nine at midnight, he left the palace,
He left all his family to seek Truth's bright light;
He visited plain, forest and many renowned hermits,
Watch their ascetic practices and their methods
Attaining enlightenments through meditation;

But that does not lead him to enlightenment and moved for,
He gave up the unbelievably rigorous practice of asceticism,
prince Siddharth still could not realize his goal.
He went on intense and incomparable struggle.

In this intense careful and patient practice for six years,
In the sunny and clear morning prince' mind was clear and bright.
And as a breaking day, he at last, found the path to enlightenment,
Underneath the Tree of wisdom known as Boddhirikchaya.
It is the full moon day; prince became a Buddha at 35 year of age.

From the time of this prince was then Know
by name of; Buddha, Tathagata, Shakyamuni,
And spread the Buddha as world peace founder teacher

Widely and endlessly from Nepal to entire world.
Beautiful garden of Lumbini with full of green and shady sal trees
well known place as an incredible land of Nepal.

अनन्त ज्योति श्रद्धेय भिक्षु सिङ्ग युनका धर्मचिन्तन-१४

अनुवाद- देवकाजी शाक्य

- १२४ -

- बुद्धको मार्ग सबैको लागि र शत्रुको लागि पनि करुणा हो ।
- बुद्धको मार्ग भनेको आफू र अरूबीच कुनै भेदभाव रहित प्रतित्यसमुत्पाद हो ।
- बुद्धको मार्ग सबैको लागि समानता हो र यसमा कुनै स्वार्थी इच्छाहरू हुँदैनन् ।

- १२५ -

- नदी तथा तालहरूसमुद्रहरूतर्फ बग्छ ।
- चन्द्रमा जहँतही चम्कन्छन् ।
- वर्षाले वनजङ्गललाई पोषण प्रदान गर्छ ।
- मेघगर्जनको गडगडाहटले अनेकौं भ्रमित मानिसहरूलाई भकभकाइ दिन्छ ।
- एकै शब्द अनिश्चितलाई आन्दोलित बनाइ दिन्छ ।
- एउटै वाक्य सबै शंका उपशंकालाई छुटाछुल्ल पारी निवारण गरिदिन्छ ।
- करुणामय चिन्तनले विश्वलाई बचाउन सक्छ ।

- १२६ -

- लामो दिक्दार कामको अपेक्षा सुखलाई प्राथमिकता देऊ ।
- दक्षताको अपेक्षा राम्रा अवस्थालाई प्राथमिकता देऊ ।
- मीठा वाकपटुताको अपेक्षा इमान्दारीलाई प्राथमिकता देऊ ।
- व्यवसायको अपेक्षा बुद्धत्वलाई प्राथमिकता देऊ ।

- १२७ -

- मौनता मूर्ख्याई होइन ।
- चलाकी बुद्धि होइन ।
- आत्मसम्मान अहंभावना होइन ।
- चापलुसी निष्ठा होइन ।

- १२८ -

- गहिरा जराहरूले धेरै फलहरू प्रदान गर्छन् ।
- ठूला नदीहरू सफा बग्छन् ।
- पहाडको टुप्पोबाट तिमीले संसार देख्छौ ।
- तिमी लक्ष्यमा पुग्न प्रयासलाई बीचमा नछोड ।

- १२९ -

- दुःखित नहुँदाको अवस्थामा तिमी शान्त रहन्छौ ।
- कुनै इच्छा नराख्दा तिम्रो क्षेत्र व्यापक हुनेछ ।
- नाफाको लागि चिन्ता नलिँदा तिमी सन्तुष्ट हुनेछौ ।
- तिम्रो जीवन शान्त हुँदा तिमी प्रकृति उन्मुख हुन्छौ ।

- १३० -

- भाग्यले साथ नदिएका अपाङ्गलाई परित्याग नगर, उनीहरूका क्षमतालाई पहिचान गर ।
- सक्षमहरूलाई बेखुसी नपार, उनीहरूलाई काममा लगाऊ ।

- १३१ -

- साधारण वस्तुहरूका अभाव हुँदाको अवस्थामा चाहना हुन्छन् ।
- सामान्य मानिसहरू उचित व्यवसायमा चम्कन्छन् ।
- उचित समयमा एउटा सानो उपहारको पनि ठूलो मूल्य हुन्छ ।
- यसभित्र अमूल्य सत्य समावेश छ भने एउटा सानो पाठको पनि ठूलो मूल्य हुन्छ ।

- १३२ -

- जरा विना एउटा रूख उचाइसम्म बढ्न सक्तैन ।
- एउटा फूल डाँठ विना उठ्न सक्तैन ।
- उच्चतम भवन जमीनबाटै उठ्छ ।
- प्रजा विना एकजना बादशाहको गौरव नै हुँदैन ।

- १३३ -

- मिथ्या धारणाले दुःखतर्फ मानिसलाई लैजान्छ ।
- दुर्व्यवहारले बेखुसी प्रदान गर्छ ।
- बेइमानीले अस्वीकृतितर्फ लैजान्छ ।
- उल्फनले भैँभगडातर्फ लैजान्छ ।

- १३४ -

- उदारताले तिम्रो चित्त विशाल भएको बेला तिमी शान्त हुन्छौ ।
- तिमी ठीक अवस्थामा हुँदा तिमी शान्त अवस्थामा हुन्छौ ।
- तिमी ठीक अवस्थामा हुँदा तिमी चिन्तित हुँदैनौ ।

क्रमशः

ज्ञानी र अज्ञानीको दृष्टि

✍ नरेन्द्रनाथ भट्टराई

जहाँसम्म कुनै पनि कुरामा भिन्नता रहन्छ, तबसम्म सम्झनु कि ती केवल मन र बुद्धिका कल्पना मात्र हुन्, ती भ्रुटा हुन्। ती सबै अज्ञानीका दृष्टि मात्र हुन्। मन र बुद्धिको कल्पना नभएको अवस्थाको दृष्टि ज्ञानीको दृष्टि हुन्छ।

एकजना दम्पतीको विवाह भएको धेरै वर्ष पछि एउटा छोरा जन्मेछ। ५ वर्षको उमेर पुग्दा त्यो छोरो पनि एकदिन विवाह उठ्दा त मरिरहेको। शोकसन्तप्त भएर आमा अनेक बिलौना गर्न थालिन्। बाबुचाहिं सुतिरहे का थिए। पत्नीले पतिलाई उठाइन् र सबै बताइन् तब पति जिल्ल परेर हेरिरहे। “के भयो ?” किन टोलाइरहनु भएको बोल्नुस्—“भन्दा लोग्नेले हाँस्रै भने— “हेर ! तिमीले मलाई नउठाउन्जेल म यस्तो सपना देखिरहेको थिएँ एकसे एक लायकका आठ जवान, बुद्धिमान आज्ञाकारी छोराहरूले मलाई हरतरहबाट सुख सुविधा दिलाएर राखे का, तिनीहरूसंग बसेर म खेतीपातीको बारेमा सल्लाह गर्दै थिएँ। यतिकैमा तिमीले मलाई व्यूँझाइदियो। म अब सोच्दैछु, यहाँको ५ वर्षको एउटा छोरा गुमेकोमा शोक गरौं कि सपनाको आठजना जवान छोराहरू गुमेकोमा शोक गरौं ?” पत्नीले, “के भन्नुभएको यस्तो कुरा यो पो साँच्चिकै छोरा ! ती त सपनाका असत्य छोरा हुन्।” पतिले भने, “त्यो पनि त त्यसबेला सत्य नै थियो नि। यहाँको केही छँदै थिएन। अब यहाँको छ, यही मात्र सत्य जस्तो छ, त्यो छैन त्यो असत्य जस्तो छ। म त दुविधामा परें, के गरूँ।” यतिकैमा त्यहाँ एकजना सन्त आइपुग्नुभयो। सन्तलाई देखेर पतिले आफ्नो दुविधाको कुरा सोधे” त्यो सत्य कि यो सत्य। ८ छोरा गुमेकोमा पीर गरूँ कि एउटा छोरा गुमेकोमा पीर गरौं ? सन्तले भन्नुभयो, “यी दुबै उस्तै हुन् पहिला सत्य र असत्यको कुरा राम्ररी बुझ्, अनि जे ठीक लाग्छ, त्यसै गर। सत्य भनेको त्यो हो जो जहिले पनि जस्ताको तस्तै रहन्छ। अनि जो पहिले थिएन पछि पनि रहँदैन तथा वर्तमानमा पनि हर क्षण बदलिरहन्छ, त्यो असत्य हुन्छ। सपना र विपनामा केवल यतिमात्र भेद छ, सपना छोटो जस्तो देखिने कल्पना हो तथा विपना लामो जस्तो देखिने कल्पना

हो। यी दुबै सत्य होइनन्। तसर्थ दुबैको लागि पीर गर्नु उत्तिकै मुखता हो। जो न आउँछ न जान्छ। सदा सर्वदा जो रहिरहन्छ त्यही सत्य हो। सपना, विपना, सुषुप्ति यी सबै अवस्था असत्य हुन्। यी कुनै पनि रहिरहँदैनन्। तर यो सबै अवस्थालाई देखेवाला जो हो त्यही सत्य हो, यी तीनै अवस्था जसमा घट्छ, त्यही सत्य हो। ज्ञानीको दृष्टिले यी तीनै अवस्थालाई दृश्यको रूपमा मात्र हेर्दछ, द्रष्टा भएर दृश्यलाई अलग राखेर हेर्दछ। यस तथ्यलाई राम्ररी मनन चिन्तन गरेमा अज्ञानीको दृष्टि हटेर ज्ञानको दृष्टि पाइन्छ।” सन्तका यी महावाक्यले दुबै पतिपत्नी शोक रहित भएर द्रष्टाभावमा मग्न भएर रहन लागे।

कर्तव्य कर्म नै सच्चा धर्म हो। बाल, युवा, विद्यार्थी, शिक्षक, डाक्टर, कर्मचारी, व्यापारी, पत्रकार, सरकार, राजा आदिले आ-आफ्नो स्थानमा रहँदा आफूले गर्नुपर्ने काम होशपूर्वक, इमान्दारपूर्वक, दत्तचित्त भएर गर्नु नै सच्चा स्वधर्म पालन गर्नु हो। अरू स्वधर्म होइनन्। स्वधर्ममा रहने व्यक्ति मात्र प्रसन्न रही सुख शान्ति र समृद्धि प्राप्त गर्न सक्ने हुन्छन्। ❖

त्रि-रत्नको शरण जाऔं

✍ सुभद्रा स्थापित, इन्द्रचोक

हे बुद्ध शास्ता।

तिमी नै सबको उद्धार दाता

तिमी नै सुखको मार्ग देखाउने वाला।

तिम्रो महिमा अपरम्पार छ भगवान्

तिम्रो गुणको वर्णन जति गरेपनि

हुन्छन् थोरै यहाँ।

हुन्दैन तिम्रो पुकार विना शान्ति यहाँ

हुन्दैन तिम्रो मार्गको वाटो नजान्नाले सुखी

तिमी नै एक हाम्रो शाहारा भगवान्।

त्यसैले आजको नवौं वर्षको विहानी देखि नै

त्रि-रत्नको शरण जाउँ।

बुद्धम् शरणं गच्छामि

धम्मम् शरणं गच्छामि

संघम् शरणं गच्छामि।

“धर्मकीर्ति अश्वघोष सम्मान” व “धर्मकीर्ति धम्मवती सम्मान”

छाय्पीगु ताः लानादीपिं अगम्य रत्न कंसाकार व

प्रफुल्ल कमल ताम्राकारया म्हसीका

प्रस्तुती : उर्मिला ताम्राकार

युवापुस्तायात बुद्ध धर्म अध्ययन याकेगु, बुद्ध धर्मयात गां गामय् थ्यंक प्रचार प्रसार याय्गु बुद्ध धर्म सम्बन्धि पुस्तक तथा पत्र पत्रिका प्रकाशन याय्गु व देश विदेशया बौद्ध विद्वानपिन्त स्वागत सत्कार यायेगु आज्जु ज्वनाः वि.सं २०२८ सालय् धर्मकीर्ति विहारया छपुचः जागरूक युवातय्गु सक्रियताय् धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी स्थापना जूगु खः । थुगु अभियानयात निरन्तरता विसैं थौं तक्क नं थुगु समितिया दुजःपिनिगु सक्रियताय् शनिवारिय कक्षा सञ्चालन जुया वयाच्वंगु दु । दँय्दँसं मस्त युवावर्ग तथा ज्याथ, जिथिपिनिगु निम्ति समेत थी थी उपलब्धी मूलक ज्याभवः न्त्याका वया च्वंगु दु । धम्मानुशासक अश्वघोष महास्थविरया जन्मदिंया उपलक्ष्यय् मस्तयगु निम्ति चित्रकला प्रतियोगिता, लेख कला प्रतियोगिता, वक्तृत्व कला प्रतियोगिता संचालन याना वयाच्वंगु दु । अथेहे गौतम बुद्धया जन्म, बोधिज्ञान प्राप्त जूगु व महापरिनिर्वाण थें न्यागु संयोग चूलाःगु दिन वैशाख पुन्हीया दिनय् शील प्रार्थना ध्यानभावना तथा श्रीघः विहारय् दिपावली याय्गु, गुरुपुन्हीबले धर्मकीर्ति विहारनाप सम्बन्धित भन्ते, गुरुमापिन्त गुरु पूजायानाः हनेगु, धम्मवती गुरुमांया जन्मदिंया उपलक्ष्य बौद्ध हाजिर जवाफ प्रतियोगिता यायेगु अल्पकालिन श्रामणेर तथा ऋषिणी प्रब्रज्या शिविर सञ्चालन याय्गु, मिठाई तालिम तथा बुद्ध धर्म सम्बन्धी गोष्ठी व सेमिनार आयोजना याय्गु थेंज्याःगु महत्वपूर्ण ज्या भवः न्हयाका वयाच्वंगु दु ।

धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठीया दुजःपिं थौं छम्ह थे छम्ह विभिन्न क्षेत्रय् नेतृत्व कायफुपिं जुयाः पिहांवयेधुकूगु दु । थःगु ज्ञान, गुण व शीपयात विभिन्न धार्मिक, सांस्कृतिक, सामाजिक एवं बौद्धिक ख्यलय् न्ह्यब्वयेत ताः लाःगु दु । थःगु व्यक्तित्व विकास यानाः विभिन्न संघ संस्था तथा धार्मिक ख्यलय् तक्क नेतृत्व यानाः धर्मकीर्ति विहारया नां तय्गु ज्या याना वयाच्वंगु नं दु । थुजोगु ज्याया कदरयासे थगुने वि.सं २०६९ साल (बु.सं २५५७) निसैं अध्ययन गोष्ठीया दुजः पिं मध्ये मिजंपाखें छम्ह व

मिसापाखें छम्हसित क्रमश “धर्मकीर्ति अश्वघोष सम्मान” व “धर्मकीर्ति धम्मवती सम्मान” नं छाय्पीगुथें ज्याःगु महत्वपूर्ण ज्या न्ह्याकूगु खः । वि.सं २०६९ सालं सम्मानित जूपिं दुजःपिं बौद्ध विद्वान वरदेश मानन्धरजु व मय्जु मीना तुलाधर खः । थुगुसीया धर्मकीर्ति अश्वघोष सम्मान” व धर्मकीर्ति धम्मवती सम्मान” काय्त ताःलानादीपिं अध्ययन गोष्ठीया दुजःपिं अगम्यरत्न कंसाकार व प्रफुल्ल कमल ताम्राकार खः । वयकःपिं निम्हे सितं नं धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया वार्षिक भेलाय् धम्मानुशासक पूज्यवर गुरू अश्वघोष महास्थविर पाखें सम्मान प्रदान यायेगु ज्या जुल । थुगुसीया थुगु वार्षिक भेला रत्नकीर्ति विहार हरिसिद्धिई जूगु खः ।

“धर्मकीर्ति अश्वघोष सम्मान व “धर्मकीर्ति धम्मवती सम्मान” पाखें सम्मानित जुयादीपिं अगम्यरत्न कंसाकार व प्रफुल्ल कमल तुलाधरया छत्वाचा म्हसीका थन न्ह्यब्वया च्वना ।

अगम्यरत्न कंसाकार –

अगम्यरत्न कंसाकार, अबु कमल रत्न कंसाकार व मां रत्नहीरा कंसाकारया कोखं इ.सं. १९६१ या जुलाई १ तारिखय् जन्म जुयादीगु खः । वयकलं त्रि.वि. पाखें एम. वि.एया डिग्री हासिल यानादीगु खः ।

लजगाकथं वयकलं २०५९ सालं निसे २०६८ सालय तक्क एक्सेस सेभिङ्ग एण्ड क्रेडिट कोर्पोरेटिभ लि. काठमाडौंया भाइस चेयरम्यान व जनरल म्यानेजर जुयाः ज्या यानादिल । थौंकन्हे वयकः थुगु सहकारीया जनरलम्यानेजरजुयाः ज्या याना च्वनादिईगु दु ।

वयकः भारत, चीन, थाइलैण्ड, म्यानमार, मलेसिया, सिंगापुर, हडकड, इङ्गल्याण्ड, जर्मनी, पोर्चुगल, नैदरलैण्ड फ्रान्स वेल्जियम इटाली आदि विश्वया अनेक देशय् भ्रमण यानादी धुकल ।

धर्मकीर्ति विहारया लागि वयकःया योगदान अत्यन्त महत्वपूर्ण जू वयकलं थुगु विहारया थी थी एकाई गथेकि धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी, स्वास्थ्य कमिटी, धर्मकीर्ति पत्रिकाया व्यवस्थापन तथा धर्मकीर्ति संरक्षण

कोषया थी थी पद्भार कया: ज्या याना दिइधुंकल । अथेहे थी थी ज्याभवलय् संयोजक जुया: सफलतापूर्वक ज्या भव: न्त्याका दिइधुंकल । वयक:या छगू महत्वपूर्ण ज्या धैगु धम्मवती गुरूमाया प्रब्रज्या ५० दँ समारोहया सदस्य सचिव जुया: ज्या पूर्वका दीगु नं ख: ।

वयक: छम्ह धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया संस्थापक सदस्य नं ख: । वयकलं गोष्ठीया थी थी पद गथेके उपाध्यक्ष सचिव, कार्यकारिणी सदस्य ग्रहण याना: ज्या याना दी धुंकल । अथेहे वयकलं धर्मकीर्ति संरक्षण कोषया सह कोषाध्यक्ष, सचिव व कार्यकारिणी सदस्य जुया: नं ज्या याना दिल । थौ कन्हे वयक: धर्मकीर्ति संरक्षण कोषया कार्यकारिणी दुज: ख: ।

धर्मकीर्ति विहारय् जुइगु थी थी ज्या भव:लय् सहभागी जुया: नं ज्या याना दिइगु दु । न्हापा सायद २०३५ सालया न्त्यो जुइमा: वरदेश मानन्धरजुं च्वयादीगु “धन व गुण” नांगु नाटक निक: स्वक्व: विहारय् क्यंगु ख: । उगु नाटकया छम्ह हिसिदुम्ह पात्र “गोजा” या भूमिका वयकलं हे म्हितादीगु ख: । वयक: या थीथी च्वसुत नं धर्मकीर्ति पत्रिकाय् वरोवर पिहाँवया च्वंगु दु । २०६७ सालपाखेया ध्यानकुटी विहार, वनेपाय् जूगु अध्ययन गोष्ठीया प्रब्रज्या दिवस कार्यक्रमय् वयकलं ‘ धम्मवती’ नांया कार्यपत्र प्रस्तुत यानादीगु ख: । उबले वयक:या कार्यपत्र जिं समीक्षा यानागु ख: ।

थुकथं वयक: छम्ह धर्मकीर्ति विहार व अध्ययन गोष्ठीया स्यल्ला:म्ह दुज: सावित जुयादिल । वयक:या योगदानयात कदर यासे अध्ययन गोष्ठी पाखें प्रदान याइगु “धर्मकीर्ति अश्वघोष सम्मान” प्राप्त यायेत ता: लानादिल ।

प्रफुल्ल कमल ताम्राकार –

प्रफुल्लकमल ताम्राकार, मां अमरलक्ष्मी तुलाधर व अबु स्व. दिलहर्ष तुलाधरया कोखं वि.सं २०१२ जेष्ठ २४ गते जन्म जुयादीगु ख: । वयकलं शिक्षा शास्त्र तर्फ वि ए व होम साइन्स विषयलय् स्नातकोत्तर डिग्री हासिल याना दीगु दु । वयक: या लजगा: ख: शिक्षण पेशा । थौं कन्हे वयक: वालसेवा सेकेन्डरी स्कूल, भोछेंया प्रिन्सिपल जुयाच्वनादीगु दु ।

वयकलं नेपा:या विभिन्न भागया नापं भारत, म्यानमार व श्रीलंकाय् भ्रमण याना दीधुंकल । वयकलं थी थी विषयलय् कयादीगु तालिमत थथे ख: ।

- (1) Teacher's Profession Development training
- (2) Master's of ceremony Training
- (3) Public speaking Training

(4) Tot – Training of Trainers.

थुकथं अनेक विषयलय् तालिम कया: थ:गु ब्यक्तित्व विकास याना: थुकियात थी थी सामाजिक कयाकलापय् छयलादिल । काठमाडौं लेडी जेसीजया प्रे सिडेन्ट, वुमेन एसोसिएसन फर ट्रेनिङ्ग एण्ड सर्भिस (WATS) या भाइस् प्रेसिडेन्ट जुया: ज्या याना दिल । ई.सं १९९४ काठमाडौं लेडी जेसिसया कोषाध्यक्ष जुया: ज्या याना: most Outstanding Member of LOM एवार्ड त्याका दिईत सफल जुल ।

वयकलं धर्मकीर्ति विहारय् वि.सं २०२४ साल निसें हे वयेगु सुरूयाना दिइगु ख: । अवलेनिसें धम्मवती गुरूमां अश्वघोष भन्तेपिं पाखें अनेक ज्ञान गुण तथा च्वसुत च्वयेगु सयकादिल ।

वयक: छम्ह धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया संस्थापक दुज: नं ख: । अले २०६१ सालनिसें कार्यकारिणी दुज: जुया: ज्या यानादिल । थौं कन्हे धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषया सहसचिव ‘शाक्यधीता’ नेपाल या कोषाध्यक्ष जुया: पद संभाले यानाच्वना दीगु भव:त गथे कि बाल बौद्ध चित्रकला, बाल बौद्ध लेखन कला वक्तृत्व कला प्रतियोगिताय् संयोजक जुया: ज्या याना दीधुंकल । बौद्ध हाजिर जवाफ प्रतियोगिताय् प्यक्व: तक्क क्वीज मास्टर जुया: सहयोग याना दिल । अथेहे अल्पकालिन श्रामणेर तथा ऋषिणी प्रब्रज्या शिविरय् मस्तय्त : M.C. व Public Speaking आदि विषयलय् तालिम नं वियादिल । उलिजक मखु धर्मकीर्ति विहारय् जुइगु थी थी ज्याभवलय् याना: न्ययक्व: न्ययन्याक्व: तक्क ला प्रोग्रामया उद्घोषण याना दिइधुंकल ।

वि.सं. २०५३ सालय् धर्मकीर्ति विहारय् जूगु छगू कार्यक्रमय् “बुद्धकालीन उपासिकापिनिगु बुद्ध शासनय् देन” नांगु कार्यक्रम प्रस्तुत याना दिल । अथेहे समय समयलय् धर्मकीर्ति पत्रिकाय् वयक:या थी थी लेखत नं प्रकाशित जुया च्वं ।

थुकथं वयक: छम्ह धर्मकीर्ति विहार व अध्ययन गोष्ठीया ज्व: मदुम्ह दुज: ख: । वयक:या योगदानयात कदर यासे थुगुसिइया “धर्मकीर्ति धम्मवती सम्मान” पाखें वयक:यात छाय्पीगु ज्या जुल ।

वयक:पिं अगम्यरत्न कंसाकार व प्रफुल्ल कमल ताम्राकारपिन्त धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया सकल दुज: पिं नापं जि उर्मिला ताम्राकार पाखें यक्व भिंतुना देछाना च्वना । सुभाय् ।

Buddha: The Super-Scientist of Peace

✍ S.N. Goenka

(The following address was delivered at the United Nations on Vesakha, the full moon day of May, which is celebrated each year as the day marking the birth, the enlightenment and the passing away of Gotama the Buddha. The first part was published in the March 2003 issue of the Vipassana Newsletter. This is the concluding part of the address.)

The Practical Teaching of the Buddha

To live the life of Morality is the teaching of every religion. It is the quintessence, the inner core of every spiritual teaching. However, the Buddha was not interested in merely giving sermons to live a moral life. He taught us to take the next important step of samadhi—mastery over the mind. For this one needs an object of concentration. There are many objects by which one can train the mind. The Buddha himself gave many objects, and of these, one of the most popular was one's own respiration. He called this Anapanassati—developing the faculty of awareness of inhalation and exhalation. Respiration is common to all human beings belonging to any community. Nobody can have an objection to the practice of awareness of respiration. How can one label breath as Muslim or Hindu, Christian or Jewish, Buddhist or Jain, Sikh or Parsi Caucasian or African or Asian, male or female ?

Anapanassati requires us to remain aware of the breath on the area below the nostrils and above the upper lip. It is one-pointed concentration at the middle of the upper lip—uttarotthassa vemajjhappadese.

As the mind gets concentrated on this small area, it becomes more and more sharp, more and more sensitive. After just three days of practice, one starts feeling physical sensations on this part of the body. And then, one turns to the next training of panna, that is, wisdom or insight. One observes sensations throughout the physical structure, from the top of the head to the tips of the toes. In doing so, one notices that the sensations are closely

related to what happens in the mind. It becomes clear that every time one performs an unwholesome action, one has to generate some impurity or other in the mind. Before one kills, one has to generate immense hatred. Before one steals, one generates greed. To indulge in sexual misconduct, one has to generate immense passion. One cannot do any harm to others without first harming oneself—Pubbe hanati attanam, paccha hanati so pare. Negativities such as anger, hatred, greed, ill will, jealousy, egotism and fear make a person unhappy, miserable and violent. One becomes agitated. When one is agitated, one doesn't keep this agitation to oneself: one starts distributing it to others, one starts harming others in society. One realizes this law of nature within the framework of one's own mind and body.

Someone may seem outwardly happy while performing unwholesome actions but their real situation is like burning charcoal covered with a thick layer of ash—bhasmacchannova pavako. One is burning inside because of the mental negativities, and yet one is totally ignorant of what is happening inside.

This is avijja, moha, ignorance. For the Buddha, ignorance is not lack of knowledge of some philosophical belief. It is lack of knowledge of what is happening within oneself. One doesn't understand how one becomes miserable because of this veil of ignorance. No one wants to remain miserable and yet one continues to be miserable because one continues to generate tanha—craving and aversion—all the time; one keeps on reacting to the sensations. When ignorance is removed, as one starts looking inside one realizes, "Look, I am generating misery for myself by generating tanha in response to these sensations. When they are pleasant, I generate craving and when they are unpleasant, I generate aversion. Both make me miserable. And look, I have the solution

now. when I understand the impermanent nature of sensations and maintain equanimity, there is no tanha, no craving and no aversion. The old habit pattern of the mind starts changing and I start coming out of misery."

This is vijja or wisdom according to the Buddha. It has nothing to do with any philosophical or sectarian belief. It is the truth about one's happiness and misery, which all people can experience within if they take steps on the path. The Four Noble Truths are not philosophical dogma. They are actual realities pertaining to myself that I start realizing within myself. They are Noble Truths only when one experiences them, and thus, starts becoming a noble person.

When one is working with sensations, one is working at the depth of the mind. Whatever arises in the mind is accompanied by sensations within the body— Vedana samosarana sabbe dhamma. Even the most transient thought that arises within the mind is accompanied by a sensation within the body—Vedana samosarana sankappavitakka. This was a great discovery of the Buddha.

Another great discovery of the Buddha was that we generate tanha in response to the sensations. This was not known to the other teachers before the time of the Buddha, at the time of Buddha or after the Buddha. The teachers before the Buddha and at the time of the Buddha kept advising people not to react to the sensory objects that come in contact with the sense doors— eyes with visual object, nose with smell, ears with sound, and so on. They taught, "When sensory objects come in contact with your senses, don't react by judging them as good or bad; don't react with craving or aversion."

This teaching was already in existence. But the Buddha said that, actually, you are not reacting to these objects. He gave the example of a black bull and a white bull (one representing the sense doors and the other the sense objects) tied together with a rope. Neither the black nor the white bull is the bondage; the rope is the bondage. The Buddha said that the rope of tanha is the

bondage, and that one generates tanha (craving or aversion) in response to vedana (sensations)— vedana paccaya tanha. This was the great discovery of the Enlightened One. He became an enlightened person because of this discovery.

There were many other people saying that one should not react to the objects of the senses. But they didn't become Buddha. There were teachers who taught that one should not generate lobha (craving) and dosa (aversion).

The Buddha explained that lobha and dosa would last as long as there was moha. He, therefore, advised us to come out of moha. And what is moha? Moha is ignorance. Moha is avijja. you don't know what is happening inside. You don't know the real cause of lobha and dosa. you are ignorant. How will you come out of ignorance? Strike at the root of the problem and come out of misery by working with sensations.

As long as you are thinking of the black bull or the white bull as the cause of the bondage. In fact, the bondage is the craving and aversion that one generates in response to sensations. An alcoholic thinks that he is addicted to alcohol. He is actually addicted to the sensations he feels when he drinks alcohol.

When one observes sensations objectively, one starts coming out of ignorance. By understanding the impermanent nature of sensations, one generates panna in response to vedana. This is the law of nature. Dhamma niyamata is the law behind the natural order of phenomena. Whether there is a Buddha or no Buddha, Dhamma niyamata remains eternal. The Buddha said: Uppada va tathagatanam anuppada va tathagatanam, thitava sa dhatu dhammatthitata dhammaniyamata idappaccayata. Tam tathagato abhisambujjhati abhisameti. Abhisambujjhita abhisametva acikkhati deseti pannapeti patthapeti vivarati vibhajati uttanikaroti. 'passatha ti caha.

He said, "I have experienced this law of nature, the Law of Dependent Origination,

within myself; and having experienced and understood it I declare it, teach it, clarify it, establish it and show it to others. Only after having seen it for myself, I declare it."

This is the bold declaration of a supreme scientist. Just as whether there is a Newton or no Newton, the law of gravity remains true. Newton discovered it and explained it to the world. Similarly, Galileo or no Galileo, the fact that the earth revolves around the sun remains true.

The feeling of sensation is the crucial junction from where one can take two paths going in opposite directions. If one keeps on reacting blindly to pleasant and unpleasant sensations, one multiplies one's misery. If one learns to maintain equanimity in the face of pleasant and unpleasant sensations, one starts changing the habit pattern at the deepest level and starts coming out of misery. The sensations are the root. As long as one neglects the root, the poisonous tree will grow again even if the trunk is cut. The Buddha said:

*Yathapi mule anupaddave dalhe, chinnopi
rukkho punareva ruhati
Evampi tanhanusaye anuhate,
nibbattati dukkhamidam punappunam.*

Just as a tree with roots intact and secure,
Though cut down, sprouts again;
even so, while latent craving is not rooted
out, misery springs up again and again.

Thus, this super-scientist discovered that to become fully liberated from mental defilements, one has to work at the root of the mind. Each individual must cut asunder the roots of tanhanusaya.

When the entire forest is withered, each tree has to be nurtured, its roots cleared of disease, and then watered. Then, the entire forest will bloom again. Similarly, for the betterment of society, each individual has to improve. For society to become peaceful, each individual is the key.

For the world to become peaceful, each country or society has to become peaceful. Here, I would again like to quote a very important exhortation from the Buddha to the

Vajjian republic of Licchavis. The Buddha gave the following practical instructions, which would make the Licchavis unassailable:

- As long as they maintain their unity and meet regularly, they will remain invincible.
- As long as they meet together in unity, rise in unity and perform their duties in unity, they will remain invincible.
- As long as they do not transgress their ancient principles of good governance and their system of justice, they will remain invincible.
- As long as they revere, respect, venerate, and honor their elders and pay regard to their words, they will remain invincible.
- As long as they protect their women and children, they will remain invincible.
- As long as they venerate the objects of worship inside and outside their republic, and maintain monetary support for them, they will remain invincible.

There were many sects in those days too, with their own temples and places of worship. Wisdom lies in keeping all people happy and satisfied. They should not be subjected to harassment, which compels them to become enemies of the state. Their places of worship should receive adequate protection. As long as the rulers provide protection and support to saintly people, they will remain invincible.

This wise counsel of the Buddha is also applicable today to maintain peace and harmony in the world. We cannot ignore issues related to religion if we are to be successful in bringing peace to the world.

It is the duty of every government to protect its people from external attacks, to do everything possible to make its people and territory secure. While this is done, it must be borne in mind that such measures give only short-term benefits. Goodwill and compassion alone can remove the hatred that lies at the root of all such acts performed by anyone belonging to any sect. In India, the United States and other countries where Vipassana courses are held in prisons, we already see how people change. The roots of terrorism lie

in the minds of terrorists. We have seen how some hardened. Violent criminal have been transformed in our prison courses. Anger, fear, vengefulness and hatred start dissolving, creating a peaceful and compassionate mind. We first ask some members of the prison staff to learn Vipassana and only them give courses for the inmates. This gives wonderful results.

In the Buddha's teaching, we will find a bridge that can connect various sects. The three fundamental divisions of the Buddha's teachings—morality, concentration of mind and purification of mind—are the essence of every religion and spiritual path. Sila, samadhi and panna are the common denominators of all religions. There can be no conflict over these three basic factors necessary for living a beneficial life. The whole emphasis of the Buddha's teaching is on the practice of these three in order to apply Dhamma in real life. This is the inner core of every religion. Instead of giving importance to this core, we keep on quarreling about the outer shell, which may be different in different religions,

History has proved that whenever the universal, non Sectarian teaching of the Buddha has gone to any place or community, It has never clashed with the traditional culture. Instead, milk sugar dissolving in milk, the teachings have been gently assimilated to sweeten and enhance society. We all know how much the sweetness of peace and tranquillity is needed in the bitter world today. May the teaching of the Enlightened One bring peace and happiness to more and more individuals, thus making more and more societies around the world peaceful and happy.

May all beings be happy.
May all beings be peaceful.
May all beings be liberated.

स्वाँयाः पुन्हि

आनन्द सिद्धि तुलाधर

दँयदसं वइ स्वाँयाः पुन्हि
सकल नेपाःमिं तःजिक हनी ।
बुद्ध जन्म जूगु दे व देया जनतां
हर्षित जुयाः गौरवान्वित जुयाः
स्वाँयाःपुन्हियात तःजिगु नखः भाःपी
मोहनी नखः, पाहाँचःरे नखः कथं मखु
विश्वव्यापि मान्यताया नखः कथं
गन भय, त्रास, हिंसा, अराजकता,
अमानवियताया लकस दइ मखु वरु अन मैत्री,
करुणा, अहिंसा, शान्ति,
सुखया लकस ब्वलना च्वनी वरु
अन मानवताया तरंग प्रत्येक मनूतयेगु
मानस पटलय् धारा प्रवाहित जुयाच्वनी ।

विज्ञानया यूगया नीगूगु शताब्दिइ
अनु परामाणु या वैज्ञानिक अनुसन्धान व अन्वेषणं
नागासाकि व हिरोसिमाय् विध्वंसकारी
आइटम बम विस्फोटन जुल ।
नीन्यासःदँ न्त्यो हे बुद्धया विचार
विश्वय् विस्फोटन जूगु मखुला ?
बुद्धया विचारया विस्फोटनं स्वाँयापुन्हि मखुला ?
स्वाँयाःपुन्हि छगू न्हि जक मखु विशिष्ट विचार खः
सुक्ष्माति सुक्ष्मगु 'नाम रूप' तत्वया पुञ्ज खः
वैज्ञानिक अनुसन्धान अन्वेषणद्वारा
स्वाँयाःपुन्हि, विज्ञानसम्मत स्वाँयाःपुन्हि जुयेमाःगु दु ।

बुद्ध सम्बन्धी केही जानकारीहरू -

- ★ बौद्ध साहित्यमा प्रचलित अन्य सम्प्रदायका साधुहरू जनाउने केही शब्दहरू यस प्रकार छन् -
तिर्थकर - अबौद्ध साधुहरू, अचेलक - नग्न साधुहरू, आजीवक - घुमन्ते साधुहरू
निर्ग्रन्थ - कुनै ग्रन्थ नमान्ने (=जैन साधुहरू), परिव्राजक - वस्त्र लगाउने साधुहरू
जटिल - जटाधारी साधुहरू

साभार- बौद्ध दर्पण

Only to Speak of Self is not Humanism

 Prof. Suwarna Sakya
Ombahal, Kathmandu

In the manner of living a life man doesn't become one sided. Man is of various surfacial from the nature. There will be no involvement of a man to be of one sided or he will have the knowledge of only one side. There will be no knowledge boundary of man about any matter of worldly topic. Men use to involve in work, matter or behaviour of any side within the human being. Man is also an effigy carrying unlimited desires. A person feels pleasure for self in fulfilling his desire and he experiences the pain while being involved in fulfillment of desire. The birth, old age, illness and death and the compulsory anguishing condition for men. Man forgets his guardian, well-wisher, mother, father and relative while he was in even a momentary pleasure. Similarly he leaves to care about religion-duty or god goddess and all. People wishes for the possible helper when even a small pain befalls upon him and remembers god, lord etc by appealing the religion. Man always wants well-being of self and for himself only. Since man is skilled than other animals having another birth like insect, fly or creature, he can keep keen information about pain and pleasure that comes upon man. There will be knowledge in him about the happiness and anguish of self others. Being naturally human being, man use to be selfish in accordance to his character. The selfish people remain in isolation though they live in any type of world. in order to make a man unselfish and good human being by keeping far from selfishness, the support of education, learning and righteousness is given. Although education and knowledge is backed up in him, man use to constantly remain in own thought. Man says the matter asx his own which his reflection determines.

The lonely planet will not be the world for man. To remain by confining all is to be the world of real brainy person. To confine all means to keep epual thought of all. Other

ceature beside man even does not think about the condition of epuality. This is the reason and meaning of man being the highest range is that he can become both saviour and destroyer of all. The discrimination of unevenness between human being will not be called humanism. The equality and unity is called the humanity that remain in men. Thus, every people want pleasure. Let the others gain the objects of pleasant experiences that one desires is the feeling of epuality between men. That kind of equal feeling is humanism.

The issue of humanism that is easy in speaking is very difficult to remain in reality in men because the structure of human in this world is of complication. Lord Buddha has told the way to open the mind of people who have experienced the complicated life. All human is shown equal in the noble truth that lord Buddha has used the enlightenment or the highest knowledge that he has gained as the spiritual instruction. The humanism has been arisen in Buddha's instruction for mankind. The humanity remains destroyed until and unless a person claims only of self in any matter. If a man Thinks the matter as common that does welfare for mankind, then such issue is called humanistic matter. If the feeling that let's not see the pain of others is expressed, and then the meaning of humanity will become true there by unifying the feelings of all mankind. It is natural to feel that impossible in exchanging the education that nearly makes a similar mind because every individual have different types of minds. But if the attempt is continued the to become sucessful in future is the matter of characteristic within the nature. Buddha is attached to this thing. That is why Buddha's teaching is considered practical.

The stress that is being seen today in this world is the outcome of feeling self of man. There is a saying of Buddha- "Be the master but don't be great teacher'. Buddha gives the

intelligence of moral conduct for man by saying- 'Improve character, but don't pollute it" Buddha has explained the way to initiate the gaining of happiness by remaining avert to craving as he says that craving is the reason of pain that people do not desire. To take the support of falsehood for the success of any method is to stick on craving whereas it is not to remain far from desire. It is not necessary for anyone to become a liar for the progress and development of self. By giving the instance Buddha has said that the difficult situation might come but we can imply the way of solution by holding such situation. Buddha has never said anywhere that save yourself and others by telling the lie. It may be only a mode of deceivers to trick others to say that talking lie is also saving from prejudice. The world of reality relies on moral conduct. The belief and faithfulness is the highest duty of mankind. To break faithfulness and to destroy belief is not humanistic character. Instead of remaining in authority of nature or clearness or attraction or repel, it will be attempt of man to create insanity and impairment to imply fraud behaviour for attraction and repulsion. It will be emphasizing the imperfectness to devalue the ideal matter. Man is a reflective and perspective visionary being in this cosmos. Thus, it is to implore humanly characteristic to initiate towards the knowledge of releasing suffering by smoothing the thought and not deviating the vision. There is no passion, aversion and competition in improved behaviour. In the damaged habit, there will be no dependency of desire and competition between so called selves.

The religion for mankind means humanism. The discerning Person behaves judicious behaviour of kindness, love and affection to all including animal and birds. The Buddha who has been considered faithful to humanistic religion is the regarded great wise and honorable man who has gained the enlightenment. Buddha is a practical man who doesn't want to fall into trap of logic and arguments. It will be create bad and useless matter to raise logic and argument in the

matter of experienced issue that has been considered good and thought well by conduct. Those who keep ahead the issue of humanly sided, such person is considered to be the right person for the society and world. Man wants to establish own logic and 'ism'. This is nature that remains in man. Buddha is not involved in any ism. Since the rigidity of self might be great in logic and ism and there will even be no care for others' welfare, there may be pain remained rolling in that factor. Buddha has not given affiliation to convention, extreme belief and suspicion etc. Buddha has said in his instruction that it will be the matter of self satisfaction to trace ourself into practicality by captivating self experience by every person. Buddha has expounded the theory of atheism by saying that it is not right thing for self development to rely upon other by being someone's slave.

It is the subject of anti humanism selfish-demonstration of any person to show the arrogance feeling of any race, caste, group, sex or ethnicity between men. The race and ethnicity that is natural, humanly and geographical can be commended naturally but to desire for the progress of self only will remain as the symbol of racism. The humanism that is noblest will take away smashing along with benefit and welfare of all people, race and group. The noble and ideal person keeps the voice of welfare of all being by representing the rights and duty in any society and unit. And he initiates his steps accordingly. The exercise of those people carrying the feeling of equality, liberty and humanity will be unimportant if we remain in the thinking of self development and progress personally, racially or class-sided. The person who steps ahead for the release of all class and represents all remains indifference in the matter of self. All belongs to all. The pain and pleasure in between men is the matter of common consciousness of making. It is not humanism to talk about only self by saying it's mine and so all the time. The meaning of humanism can be understood easily if we can obey the instruction and education of Buddha. ❖

Patience and Loving Kindness

By Ven Bhikshu Ashwaghosh Mahathera, the Most respected
Sanghanayaka of Nepal

- Translated by Bhikshu Upatissa

This book was first published in the Nepal Bhasha in 1976 AD (2033BS), long before my ordination. I have not yet seen the original copy of this book. Very recently, I found a copy of the Nepali translation. When I was going through the copy translated by the Nun Viryavati in 2000 AD (2057 BS); I thought that it would be more beneficial if I could share the teachings of Lord Buddha as presented by the Ven. *Bhikshu Ashwaghosh Mahasthavira*, the most respected *Sanghanayaka* of Nepal. I hope that the readers who are interested to learn the practicable Buddhism will be benefitted by this book. The Venerable *Ashwaghosh Mahasthavira* has presented his precious knowledge and understanding comparing with the teaching of the Buddha in a very simple and acceptable way. Beside the presentation of his wisdom, he has also included some interesting stories of Indian sages which also convince us that anger, arrogance, pride, conceit, prejudice, self-esteem, dishonest, negligence, heedlessness and ignorance etc. are some of unimportant 'truths' for peaceful living.

In fact, some stories as related in the book, someone could learn as if useful lessons by considering oneself an important person and some time to show off one's social status as swell. Moreover, those who consider the spiritual truth more important than the material truth could understand the values of moral education which would pave the way to peaceful co-existence and social harmony by blending people in their various opinions of the reality, life and truths.

The ethical values that have been outlined in his books seem to be eternally essential as if some people need spicy pickles for their daily rise and curry. Those who have read his books, containing the morally important teachings, could think that he has worked out to reform society through convincing

the teachings of the Buddha that are practical for the day to day life. He still continues his way of living- engaging in writing, reading and preaching sermons. Today, even at the age of 88, though he looks a bit old and weak; he is still bold enough to work for goodness of the many; yet he does not expect anyone for his daily things and personal affairs to be done.

Two of the ten perfections (*dasa paramita*) are Patience (*kshanti*) and Loving Kindness (*maitri*). So, contemplating on the exact meaning, it could be difficult for common people to fulfill these two perfections in the same manner just as the Bodhisatta did. However, if we also could apply even a little essence of these inspirational virtues in our practical life; it might pave the way to social peace and harmony.

When we get sick we go to hospital for medical checkup. We are patients when we are admitted to the hospital. Certainly, we will have no other options until we recover from sickness. Due to the reason of this body that we have been holding with love and care, we do not like if anything happens to us. So, we accept to endure any kind of pain during the period of medical treatments. Whatever the doctor says we follow up his advices patiently intending to recover illness and be well again. Considering one's health condition we may understand the state of 'patience.' Patients are advised to be patient further enduring their pains lest the health condition will not improve. This is why those who were admitted to the hospital would undergo surgery and take medicines despite their unbearable feeling of pains.

Since there is no option but only 'patience' that can help to overcome the problem of suffering; they need to be further patients during their medical treatments in the hospital. Likewise, in a sense, I think *Kshanti* conveys almost the same meaning of the word

'patient'. Obviously, this word ('*kshanti*' *Sanskrit* and '*khanti*' *Pali*) has several similar meanings (synonyms) such as patience, forbearance, endurance and tolerances are some them. So, 'patience' could be the most accurate meaning in this context.

I think, a few more words look suitable to be added here in relation to the concept of love. Since its meaning is beyond the reach of my understanding, someone might not accept my opinions. However, for example, if I say like this, it could be a little easy to understand.

Someone might think to achieve his or her result of love affairs. Just say, someone was prepared and would talk to even sacrifice to achieve the success of his or her efforts of being in love affair. Due to the attachment to their self, they would think that love could succeed in the course of time. In a sense, definitely love must succeed but those who had behaved in an unacceptable way for the cause of love would find it uneasy and difficult to achieve its result. In this regard, Loving Kindness (*maitri*) is presumed to be different from the concept of love. Following as exactly taught by the Buddha Loving Kindness (*maitri*) could be taken as a more precious gift than that of love.

Maitri can also render the meaning of 'amity' and 'friendship.' In the context of the Buddhist teachings, obviously, *maitri* means 'loving kindness' - one of the four sublime virtues (*brahma vihara*) and its meaning is very extensive. So, it is advisable that we should not mistake the meaning of love same as the common people consider it to be and in this sense, those who cultivate pure thoughts and endowed with loving kindness can work out for the solution of many problems of life.

In the end of this book I have extracted the translation of the Metta Sutta-the Discourse on Loving Kindness from The Book of Protection - Second Impression - 1981, authored by the *Ven Piyadassi Thera*.

My *Upadhyaya Guru*, the most respected *Mahanayaka Madihe Pannasiha Mahasthavira* used to give us instructions when we were learning at the *Bhikkhu Training Centre, Maharagama* in Sri Lanka. I often remember

an important instruction which he has gifted us, reads like "*ivaseemen senaseema laebe*" Its meaning reads like thus: "Relief is achieved from tolerance or when there is patience there is relief." Another well known saying is that "*miniha nohada rata hadanna baehae.*" Its meaning is that it is not possible to build the country without building the (character of) man.

At last, but not least, I am very grateful to my teacher, the *Ven Bhikshu Ashwaghosh Mahasthavira* for granting me permission to translate his valuable books into English. Since many Nepali people including myself have understood that many of his books written in *Nepali and Nepal Bhasha (languages)* carry important messages for social co-existence, co-operation, justice, peace and harmony to strengthen the unity among the diverse communities of our people, for creating a healthy environment through living a simple way of life. Therefore, although I am not so good in English, thinking to share his wisdom, the way of life and philosophy as based on his experience, which in comparison with the teachings of Lord Buddha; he has written in his style for the benefit of many common people is also useful for the English speaking people of any nation.

Obviously, I have written many English articles on Buddhism, but, this is my first time translation experience. Translating work from one language to another could be a difficult task for even a learned person. However it is difficult I have done it for those who are interested to learn the practical aspect of Buddhism. Honestly, I would like to say that I had to change some times some sentences in some pages for words flow and tried to exact the right meaning without harming the flavor of the original book. So, I hope that those interested in Buddhism could evaluate my endeavor of this translated work.

Nepal is the birth place of Lord Buddha. Although Nepal does not have so much to gift to the people of friendly countries; a little things like outstanding books which convey the moral education and the messages of peace, I hope, will fulfill the reader's desire of approaching the footstep of the Buddha and to consider Him as a Living Teacher of our lifetime. ❖

The Birth of the Buddha

✍️ Bhikkhu Bodhi

She first event in the life of the Buddha commemorated by Vesak is his birth. In this part of my talk I want to consider the birth of the Buddha, not in bare historical terms, but through the lens of Buddhist tradition—an approach that will reveal more clearly what this event means for Buddhists themselves. To view the Buddha's birth through the lens of Buddhist tradition, we must first consider the question, “What is a Buddha ?” As is widely known, the word “Buddha” is not a proper name but an honorific title meaning “the Enlightened One” or “the Awakened One.”

However, from the standpoint of classical Buddhist doctrine, the word “Buddha” has a wider significance than the title of one historical figure. The word denotes, not just a single religious teacher who lived in a particular epoch, but a type of person—an exemplar— of which there have been many instances in the course of cosmic time. Just as the title “American President” refers not just to bill Clinton, but to everyone who has ever held the office of the American presidency, so that title “Buddha” is in a sense a “spiritual office,” applying to all who have attained the state of Buddhahood. The Buddha Gautama, then, is simply the latest member in the spiritual lineage of Buddhas, which stretches back into the dim recesses of the past and forward into the distance horizons of the future.

To understand this point more clearly requires a short excursion into Buddhist cosmology. The Buddha teaches that the universe is without any discoverable beginning in time: there is no first point, no initial moment of creation. Through beginningless time, world systems arise, evolve, and then disintegrate, followed by new world systems subject to the same law of growth and decline. Each world system consists of numerous planes of existence inhabited by sentient beings similar in most

respects to ourselves. Besides the familiar human and animal realms, it contains heavenly planes ranged above our own, realms of celestial bliss, and infernal planes below our own, dark realms of pain and misery. The beings dwelling in these realms pass from life to life in an unbroken process of rebirth called *samsara*, a word which means “the wandering on.” This aimless wandering from birth to birth is driven by our own ignorance and craving, and the particular form any rebirth takes is determined by our karma, our good and bad deeds, our volitional actions of body, speech, and thought. An impersonal moral law governs this process, ensuring that good deeds bring a pleasant rebirth, and bad deeds a painful one.

in all plane of existence life is impermanent, subject to aging, decay, and death. Even life in the heavens, though long and blissful, does not last forever. Every existence eventually comes to and end, to be followed by a rebirth elsewhere. Therefore, when closely examined, all modes of existence within *samsara* reveal themselves as flawed, stamped with the mark of imperfection. They are unable to offer a stable, secure happiness and peace, and thus cannot deliver a final solution to the problem of suffering.

However, beyond the conditioned spheres of rebirth, there is also a realm or state of perfect bliss and peace, of complete spiritual freedom, a state that can be realized right here and now even in the midst of this imperfect world. This state is called *Nirvana* (in Pali, *Nibbana*) the “going out” of the flames of greed, hatred, and delusion. There is also a path, a way of practice, that leads from the suffering of *samsara* to the bliss of *Nirvana*; from the round of ignorance, craving, and bondage, to unconditioned peace and freedom.

For long ages this path will be lost to the world, utterly unknown, and thus the way to

Nirvana will be inaccessible. From time to time, however, there arises within the world a man who, by his own unaided effort and keen intelligence, finds the lost path to deliverance. Having found it, he follows it through and fully comprehends the ultimate truth about the world. Then he returns to humanity and teaches this truth to others, making known once again the path to the highest bliss. The person who exercises this function is a Buddha.

A Buddha is thus not merely an Enlightened One, but is above all an Enlightener, a World Teacher. His function is to rediscover, in an age of spiritual darkness, the lost path to *Nirvana*, to perfect spiritual freedom, and teach this path to the world at large. Thereby others can follow in his steps and arrive at the same experience of emancipation that he himself achieved. A Buddha is not unique in attaining *Nirvana*. All those who follow the path to its end realize the same goal. Such people are called arahants, “worthy ones,” because they have destroyed all ignorance and craving. The unique role of a Buddha is to rediscover the dharma, the ultimate principle of truth, and to establish a “dispensation” or spiritual heritage to preserve the teaching for future generations. So long as the teaching is available, those who encounter it and enter the path can arrive at the goal pointed to by the Buddha as the supreme good.

To qualify as a Buddha, a World teacher, an aspirant must prepare himself over an inconceivably long period of time spanning countless lives. During these past lives, the future Buddha is referred to as bodhisattva, an aspirant to the full enlightenment of Buddhahood. In each life the *bodhisattva* must train himself, through altruistic deeds and meditative effort, to acquire the qualities essential to a Buddha. According to the teaching of rebirth, at birth our mind is not a blank slate but brings along all the qualities and tendencies we have fashioned in our previous lives. Thus to become a Buddha requires the fulfillment, to the ultimate degree,

of all the moral and spiritual qualities that reach their climax in Buddhahood. These qualities are called *paramis* or *paramita*, transcendent virtues or perfection. Different Buddhist traditions offer slightly different lists of the *paramis*. In the *Theravada* tradition they are said to be tenfold: generosity, moral conduct, renunciation, wisdom, energy, patience, truthfulness, determination, loving-kindness, and equanimity. In each existence, life after life through countless cosmic aeons, a *bodhisattva* must cultivate these sublime virtues in all their manifold aspects.

What motivates the *bodhisattva* to cultivate the *paramis* to such extraordinary heights is the compassionate wish to bestow upon the world the teaching that leads to the Deathless, to the perfect peace of *Nirvana*. This aspiration, nurtured by boundless love and compassion for all living beings caught in the net of suffering, is the force that sustains the *bodhisattva* in his many lives of striving to perfect the *paramis*. And it is only when all the *paramis* have reached the peak of perfection that he is qualified to attain supreme enlightenment as a Buddha. Thus the personality of the Buddha is the culmination of the ten qualities represented by the ten *paramis*. Like a well-cut gem, his personality exhibits all excellent qualities in perfect balance. In him, these ten qualities have reached their consummation, blended into a harmonious whole.

This explains why the birth of the future Buddha has such a profound and joyful significance for Buddhists. The birth marks not merely the arising of a great sage and ethical preceptor, but the arising of a future World Teacher. Thus at Vesak we celebrate the Buddha as one who has striven through countless past lives to perfect all the sublime virtues that will entitle him to teach the world the path to the highest happiness and peace. ❖

(Source: *The Buddha & this message*)

Motivation for Self Policing

✍ Dr. Kiran Bedi

Three years ago on my return to the Delhi Police after an experience of prism management, I was posted as joint commissioner of Police (Training). I saw same striking similarities in both my postings . Both were very focused In prison I was dealing with prisoners and the prison staff. In police training, I was to deal with police officers as trainers and the trainees.

To my surprise both the organisation were Sulking. They were accusatorial and full of suppressed anger. Both were blaming others for whatever happened to them. Prisoners used to blame their friends, parents, relatives the Police, Courts, Complainants, witnesses, poverty, unemployment, exploitation, injustice, drug intake etc. The prison staff was unhappy due to the absence of promotional opportunities and their own security. They were blaming their seniors and their departmental policies. They were even accusing the prisoners for being violent, uncouth, illiterate, abusive and criminal behaviour.

In the police, the police trainers said, and I recall their words “Madam, we are in a non-sensitive posting when I should have been an station Head officer (S.H.O.)”. “I have been wrongly sent here”. “I am here because i could neither pay nor pull strings as same of my colleagues could”. Same of our friends are forever SHO and same are never near it”. “Madam, now when I shake hands with my friends on my letting them know that I am in the Police Training School their hand shake sags- In fact the hand just limps.”

hearing all this, I realised the destructive effect the label “Non-sensitive posting” was having on many police officers. I wondered which police unit can be non-sensitive ? If so then why should it have been there in the first place ? The trainers did have a justified grouse since police training schools fall in the category of non-sensitive units (armed battalions are others, to name a few), Unfortunately, this is the way the system is and nobody has yet either questioned it or attempted to change it.

I thought to myself that when the trainers were basically disgruntled for justified or not justified reasons, what kind of teachers or supervisor would they be and in what way would they educate or administer here ? since now they as trainers and managers, how would they motivate the trainers ? what message would they give to the new entrants ? They needed positive hamane and just attitude to apply their skills They also needed professional

discipline. Who would teach them if the teachers themselves were not interested or the learning environment is no-existent.

It is on this understanding and assessment of reality prvailng at the police trainings college three years ago that I proposed one of the many remedis to this “deprivation” the remedy was an offer of a programme which would help them scientifically understand themselves of what is going wrong and why ? who is responsible ? Is the entire blame always outside the individual ? what can one do to Correct one 's own situation ? Is self-help possible ?

The scientific remedy was the technique of meditation called Vipassana, which means to “see things as they really are.” This is a practical ancient indian wisdom known to our seers and sages but which got lost for many centuries before it was rediscovered by Gotama, the Buddha. It is through the practice to Vipassana that Gotama, the prince became the Buddha.

When I suggested Vipassana as the remedy the police trainers were very apprehensive and equally curious, their response was not different from what had happended and an initial reaction in Tihar prisons when we discussed introducing Vipassana for prisoners and members of the staff. But this time I told my police colleagues that I will personally do the course with the police trainers.

This is how the first course took place in the police training college in January 1999, the first ever to be held in a police training institute in India or anywhere else in the world. All of us senior trainers completed the course. After the course was over, it seems the trainers i.e. we police officers, got many answers. We shared those publicly before hundreds of our own trainees Comprising young Sub-inspectors and constables, besides colleagues.

One of the seniors officers among the meditationns admitted before all students that he was an alcoholic and he realised it was wrong. The senior police officers (Same ones who talked of “insensitive units” and the limp handshakes) now motivated their police students to take the course. And the students responded with great enthusiasm nd went on to do the courses. No wonder over 5,000 police officers men and women in the Delhi Police have till date, done Vipassana Courses.

Last fortnight, the Delhi Police Training college completed its 17th course of Vipassana in which 1285 police recruits participated. All of them

did travel a long distance in self-policing.”

Here are some of their comments:

Constable Recruit Surinder Yadav Said.

“I realized the fragility of my mind. while meditating. I could see for myself how my mind constantly sprinted into the past or the future. Its only by practice that I could bring my mind to focus on the present moment. I am from a simple village in Rajasthan and the glitter and glamour of the city was already enticing me but the course made me aware of my drift. I have come back to my reality.

We Recruit Constable Rekha Verma:

“I was very short tempered and restless. I am now fully under control and aware. I have understood the true meaning of Dharma. It stands for universal love which transcends any sectarianism.”

Constable Recruit Sudarshan: “Once I understood the Vipassana meditation technique I put in into practice on my own bad habits and see for myself whatever I could alter them. My teacher guided me and I got out of my nail biting habit . I learnt and am convinced that all wrong habits are formed by repeated negative reactions. I am now in a position to help others too.”

Const. Recruit Satish Kumar: Since I am a Delhite. I can say that the police station staff works totally opposite to what Vipassana teaches. They let crime happen and then react. If they work on prevention, it would mean action. Vipassana teaches us to act and not react.

The Vice-Principal, Police Training college, Mr. Akhtar Ali Farookee: Addressed the students and said whenever on your duties you are in doubt, remember if you are the “light” do not be afraid of “darkness”. One IPS probationer who was also at the sharing said if such a programme could be given to all IPS Officers at the National Police Academy it would be very beneficial.

I could not agree more. If we begin from the top, the whole organisation benefits. And while that waits to happen, we can continue to strengthen the foundations of our service and the nation.

Dr. Kiran Bedi first wrote this article in her column for- The Tribune, Chandigarh, India, on December 29, 2001.

Source the Global Pagoda, A Moonument of Gratitude

Manicora Jatak the Virtuous Wife

During a stay in Veluvana, the Buddha heard that Deva Datta intended to kill him. “Monks; this is not the first time that Devadatta has tried to kill me; he tried before and failed.” Then he told them this story of the past.

Long, Long ago when Brahmadatta was reigning in Baranasi, in a village not far from the capital the Bodhisatta was born as the son of a householder. When he became a young man, he married a well-bred young lady from Baranasi. She was a fair and graceful maiden named Sujata. She became a virtuous wife faithfully. Serving her husband and his parents. The young man loved his wife very much, and the two of them lived together in joy, harmony, and one ness of mind.

One day Sujata said to her husband, “I would like to see my mother and father again after such a long time.”

“Very well, my dear” he replied “Please prepare food for us for the journey.”

They loaded a cart with provisions and gifts. He sat in front to drive, and she sat behind As soon as

they reached the outskirts of Baranasi, they stopped to rest, and he unyoked the Oxen. After they had washed and eaten their meal, Sujata changed her clothes and adorned herself. Quite refreshed, her husband yoked the Oxen again and climbed up into the driver's seat. Sujata sat down again in the back, and they resumed their journey.

As they entered the city, Sujata stepped down from the cart and walked behind it. The king of Baranasi happened to be passing in procession on the back of his splendid royal elephant and saw her. He saw so attracted by her beauty that he Ordered one of his men to go and find out whatever or not she had a husband.

“I am told she has a husband, sir, “The servant reported. “Do you see that man driving the cart that is her husband.”

The king could not control his passion. “I will get ride of that fellow, “He thought, and take the wife for myself. “A vicious plan began forming in his mind, and he called this servant again. Take this ornament, “he said to the servant, handing him a beautiful

jewelled crest, “and walk past that man's wagon. As you pass by, casually drop the jewel into the wagon without letting anyone see what you are doing. As soon as you have done it, report back to me.” The servant did exactly as he was told.

“I have lost a Jewelled crest !” cried the king. “Shut all the gates. Catch the thief. The news spread rapidly, and the city was soon in an uproar.

The servant immediately set out with Soldiers and accosted Sujata's husband. “Hey you ! he shouted. “Stop that cart ! the king has lost a jewel, and we must search your wagon.” Of course, he quickly found the jewelled crest which he himself had put there a few minutes before. “Thief !” he cried, grabbing hold of the young man. The soldiers immediately seized him and beat him. They tied his arms behind his back and dragged him before the king.

“Here is the thief who stole your jewel !” they cried. “Off with his head !” the king comanded excitedly.

The soldiers lud the young man away, striking him with whips at every corner until they reached the south gate. Sujata ran after him, stretching out her arms and wailing, “Dearest husband it is I who got you into this wretched predecament !”

Just outside the city, the king's servants threw him down and prepared to cut of his head, when she saw her beloved husband about to be executed, Sujata reflected on her own virtue and cried, “No gods are here ! they must be far away. there can be no gods here or they would stop these cruel men from slaying my innocent husband !”

While virtuous Sujata reproched the heavens in this way, sakka, king of the gods, noticed that his throne was growing hot “who is trying to make me fall from my position ? he wondered. He immediately become aware of what was happening. “Ahl ” he thought, “The king of Baranasi is doing a very evil deed. He is making the worthy Sujata Suffer. I must go there at once.”

Swiftly decending from his heaven, Sakka plucked the wicked king from the royal elephant and laid him down on the execution ground. In the same instant, he snatched Sujata's husband from the execution place, dressed him in t he king's robes, and set him an the back of the king's elephant.

The executioner lifted his axe and cut off a head but it was the king's head and as soon as the blow was struck everyone realized it was the king's.

Then Sakka appeared to the crowd. Stood in front of the young man, and consecrated him as king with Sujata his queen. All the courtiers, brahmins, householders, and other citizens rejoiced. “the unjust king is dead !” they cried. “Sakka himself has given his a righteous king !”

Sakka stood poised in the air and declared; “This upright king shall rule you virtuously. because he was unrighteous, the evil king was slain. If a king is emmoral the gods send rain out of reason, and in season there is no rain. If the king is evil, three great fears torment men—fear of famine, fear of pestilence, and fear of the sword This righteous king has been sent to you from heaven. “Having thus admonished the people, Sakka returned to his divine abode

The just king reigned wisely, and in due time went to swell the hosts of heaven.

At the end of this discourse, the Buddha identified the Birth. “At that time Devadatta was the wicked king. Anuruddha was Sakka. Rahula's mother was Sujata and I myself was the king proclaimed by Sakka.

Source Jataka Tales of the Buddha part IV Retold by ken & visakha Kawasaki.

Then Came the Buddha

✍ Ganesh Mali

Sky overcast with dark clouds
Of ignorance, wrong views and false
beliefs,
No single ray of light anywhere !

People engaged in wrong deeds and crimes
Looking up at the sky in vain
To rain down peace and plenty,

So called saint and seers all
Spreading wrong views, misleading people
To live meaningless wretched lives !!

THEN came the Buddha,
On Vaishak Purnima-the thrice eventful day
To illuminate the world

With the light of Truth and Peace
For all times to comes. !

A Reminder by Lord Buddha

By AW bar tha

once, while Lord Buddha was residing at Jetvana monastery in Savitthi the monks were assembled to listen to the dhamma discourses. Lord Buddha went to the place and picking up some dust from the earth and putting it on his thumb nail asked the monks.

" O monks if the dust on my thumb nail is compared to the whole earth, which is more ? the lord Buddha asked (though knowing the answer).

The monks replied, "O Lord, the dust which is on your thumb nail, If compared to the whole earth is so little that is cannot be accounted for. The dust on the earth is much too abundant.

When the monks thus replied, the Enlightened One continued to say, "Monks, according to the example given, when people die and leave this existence those who are born as human being are so few that they may be compared to the dust on my nail.

After leaving this human abode, people who are reborn in hell or become animals, ghosts, demons, in the lower planes are as numerous as the dust on earth. Thus, The lord gave a discourse that to become a human being is very difficult. (Sam1/454)

After the discourse Lord Buddha continued to remind the monks, since it is so difficult to be a human being, as little as dust on my finger nail, do not forget to practise dhamma while there is sasana .

when there was no time to give a discourse lord Buddha would remind, "Do not forget, practise dhamma." This was the usual reminder. In some places, " Appamadena Sampadetha." Be vigilant, practise and perfect yourselves." This the usual utterance by Lord Buddha.

In Saying, 'Do not forget, perfect yourselves in practising dhamma, does not mean to do ordinary merit so as to get the happiness of human beings, celestial beings and brahmas. What the Lord Buddha meant was to practise satipatthana Vipassana so as to reach nibbhana.

Why did the Lord Buddha remind us to practise satipatthana vipassana? To become enlightened, lord Buddha had practised

dhamma for four incalculables (asankheyya) and a hundred thousand world cycles (kappas) without carrying for His physical body and life. The purpose is not for all beings to get the happiness of human life, celestial life and brahma. This is not the aim in perfecting Himself without carrying for His life and physical body.

It is for himself and all beings to be free from apaya and all kinds of suffering and reach nibbana, that He accumulated merit. That is why He said do not forget to practise satipatthan vipassana to reach nibbana, This is a reminder of Lord Buddha. ❖

ध्यानकुटी मैत्री केन्द्र बाल आश्रमलाई सहयोग

- १) सानुराजा रंजित, चुनदेवी, भक्तपुर
रु. ५०००/- बालिकाहरुको भोजनको लागि
 - २) रुद्र बहादुर खड्गी बंजाहित, चसाँन रु. २५००/-
 - ३) Bhikkhuni Chan Xia, Taipei, Taiwan Rs. 2000/-
 - ४) रोशनी तुलाधर तुलाधर परिवार, असन,
भोटाहिटी, काठमाडौं बाट स्व. दीपक तुलाधर
को पुण्यस्मृतिमा भोजन प्रदान
 - ५) अन्नपूर्ण वचत तथ ऋण सहकारी संस्था लि.
बनेपा का अध्यक्ष राजेन्द्र पोटे बाट चामल ३
बोरा सहित खाद्यान्न सामग्री प्रदान
 - ६) प्रकाश वीरसिंह तुलाधर, लाजिम्पाट, काठमाडौं
बाट मैत्रीकेन्द्रलाई रु. १५००/-
 - ७) प्रविन्द्र राज तुलाधर भोटाहिटी, रु. १०००/-
 - ८) केशचन्द्र शाक्य, चारदोबाटो, बनेपा, रु. ५००/-
 - ९) प्रेमज्योती शाक्य, चारदोबाटो, बनेपा, रु. ५००/-
- ❖ **आजीवन वार्षिक भोजन प्रदान गर्ने दाताहरू:**
- १०) सुशिला तुलाधर परिवार, तुँ छें, गल्ली, काठमाडौं
बाट स्व. धर्ममुनि तुलाधरको पुण्यस्मृतिमा
रु. १५,०२०/-
 - ११) युवक बौद्ध मण्डल बनेपा, काभ्रे शाखा बाट
रु. १५,१००/-
 - १२) कर्ण बहादुर तुलाधर परिवार, मोतीशोभा
तुलाधरको पुण्यस्मृतिमा रु. १५,०००/-

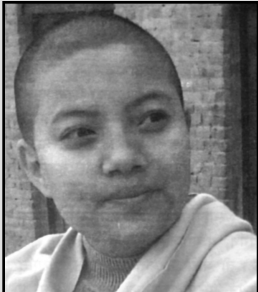
नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा

बु.सं. २५५७ (वि.सं. २०७०) को परीक्षामा बोर्ड प्राप्त विद्यार्थीहरू

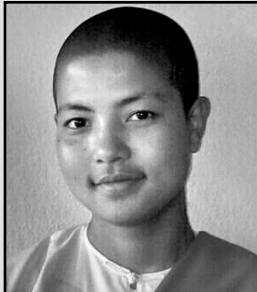
क्र.सं.	पञ्जिका नं	नाम	कक्षा	केन्द्र	श्रेणी
१	३८७५	अनागारिका वण्णवती	१०	धर्मकीर्ति विहार प. केन्द्र श्रीघः	बोर्ड प्रथम
२	१०७५१	उत्तरा वज्राचार्य	७	दीपंकर परियत्ति शिक्षालय, नागवहाल	बोर्ड प्रथम
३.	१६५९१	रोजन शाक्य	७	दीपंकर परियत्ति शिक्षालय, नागवहाल	बोर्ड द्वितीय
४	१२५७२	अञ्जला महर्जन	७	श्री शाक्यसिंह परियत्ति तथा प्रौढ शिक्षालय, थैना	बोर्ड तृतीय
५	१७१९४	संचित बुद्धाचार्य	६	मैत्रेय युवासंघ, भक्तपुर	बोर्ड प्रथम
६	१२८८८	प्रशान्त श्रेष्ठ	६	जितवन बौद्ध विहार, थानकोट	बोर्ड द्वितीय
७	११३७२	अनुराधा वज्राचार्य	६	आनन्द विहार परियत्ति केन्द्र, तानसेन, पाल्पा	बोर्ड तृतीय
८	२६२९	सुनिता माली	५	बेलुवनाम विहार, ठेचो	बोर्ड प्रथम
९	१९५५०	निभा कोजू	५	मुनि विहार प. केन्द्र, भक्तपुर	बोर्ड द्वितीय
१०	१५४२४	वीणा मानन्धर	५	सुलक्षणकीर्ति विहार प. केन्द्र, चोभार	बोर्ड तृतीय
११	१४००३	सलिना महर्जन	४	बौद्ध शान्ति परियत्ति केन्द्र, बुलु	बोर्ड प्रथम
१२	१५१८५	श्री. कच्चायन	४	विश्व शान्ति विहार मिनभवन काठमाडौं	बोर्ड द्वितीय
१३	२१३१३	श्रद्धा महर्जन	४	नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहार	बोर्ड द्वितीय
१४	१८२८५	अनागारिका कीर्तिवती	३	धर्मकीर्ति विहार प. केन्द्र, श्रीघः	बोर्ड प्रथम
१५	१७०५६	कल्पनावती तुलाधर	३	धर्मकीर्ति विहार प. केन्द्र श्रीघः	बोर्ड द्वितीय
१६	१९९५७	विक्रम गुभाजु	३	जितवन बौद्ध विहार, थानकोट	बोर्ड तृतीय
१७	१९५३२	शिलु महर्जन	२	बौद्ध शान्ति परियत्ति केन्द्र, बुलु	बोर्ड प्रथम
१८	१९६३२	श्री. जेय्यो	२	विश्व शान्ति विहार मिनभवन काठमाडौं	बोर्ड द्वितीय
१९	२२२८५	सोमिका श्रेष्ठ	२	परोपकार उ.मा.वि., भिमसेनस्थान	बोर्ड तृतीय
२०	२१२७६	सृजना वज्राचार्य	१	धर्मकीर्ति विहार प.केन्द्र, श्रीघः	बोर्ड प्रथम
२१	२१५१२	निशा शाक्य	१	महाचैत्य विहार परियत्ति केन्द्र, तानसेन, पाल्पा	बोर्ड द्वितीय
२२	२११७५	विशाल शाक्य	१	श्री शाक्यसिंह परियत्ति तथा प्रौढ शिक्षालय, थैना	बोर्ड तृतीय

बु.सं. २५५७ नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा परीक्षामा

धर्मकीर्ति विहार परीक्षा केन्द्र श्रीघःबाट बोर्ड प्राप्त विद्यार्थीहरू

अ. वण्णवती
कक्षा- १० बोर्ड प्रथम

अ. कीर्तिवती
कक्षा- ३ बोर्ड प्रथम

कल्पनावती तुलाधर
कक्षा- ३ बोर्ड द्वितीय

सृजना वज्राचार्य
कक्षा- १ बोर्ड प्रथम

धर्मकीर्ति विहार

गतिविधि

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी शनिवारिया कक्षा सञ्चालन प्रतिवेदन

प्रस्तुती- श्यामलाल चित्रकार

२०७० चैत्र ८ गते

“चिरंतिद्वतु सधम्मो” अर्थात् शुद्ध धर्म चीर काल सम्म पनि रहि रहोस् । जुन धर्मले आफू र अरुलाई भलो गर्दछ, जुन धर्मले दुःख निवारण गरी भवमुक्ति दिलाईन्छ, जुन धर्ममा आर्य अष्टाङ्गिक मार्गहरू छन्, त्यहि शुद्ध धर्म हो । यहि शुद्ध धर्म अध्ययन गर्ने र अध्यापन गराउने थलो हो, धर्मकीर्ति विहार, धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी । स्थापना भएको ४२ वर्ष भईसकेको यस अध्ययन गोष्ठीले शुद्ध धर्म प्रचारार्थ पुस्तकहरू प्रकाशन, तालिम, भ्रमण, बौद्ध विद्वानहरूलाई सम्मान, अल्पकालिन प्रब्रज्या इत्यादी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आईरहेको छ । स्थापना काल देखि हरेक शनिवार विहान ८:३० बजे भिक्षु, भिक्षुणी र बौद्ध विद्वानहरूबाट प्रवचन तथा छलफल कार्यक्रम अटुट रूपमा सञ्चालन हुँदै आउनु यस अध्ययन गोष्ठीको मुख्य विशेषता भन्नुमा अत्युक्ति नहोला । लामो समय देखि सञ्चालन हुँदै आएकापनि त्रुटी रहित भन्न नसकिएला । कमी कमजोरीहरू महशुस नगरिएको पनि होइन । यस शनिवारिय कक्षालाई बढी सार्थक र उपयोगी बनाउने हामी सबै सदस्यहरूको कर्तव्य हो । आवासिय सघन तालिम, निश्चित विषयमा छोटो अवधिको दैनिक कक्षा दोहोरो संवाद र छलफल इत्यादी अन्य प्रभावकारी तरिका अपनाउने बारे विचार विमर्स गर्न प्रस्ताव राख्छौं ।

२०६९ चैत्र १८ गते देखि २०७० चैत्र ८ सम्मको ५२ वटा शनिवारहरू मध्ये चाडपर्व भ्रमण तथा अन्य कार्यक्रमहरूले गर्दा १० वटा शनिवारहरूमा कक्षा सञ्चालन भएन । बाँकी ४० वटा शनिवारहरूमा निम्न श्रद्धेय भन्तेहरू, गुरुमाँहरू र अन्य बौद्ध विद्वानहरूले निम्न कक्षाहरू लिनु भएको थियो ।

क्र.सं.	नाम	कक्षा संख्या
१)	संघनायक श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते	४
२)	श्रद्धेय शान्तमैत्री भन्ते	६
३)	श्रद्धेय अनुपमा गुरुमाँ	२

४)	श्रद्धेय इन्दावती गुरुमाँ	२
५)	श्रद्धेय जवनवती गुरुमाँ	१
६)	श्रद्धेय केशवती गुरुमाँ	१
७)	श्रद्धेय कुसुम गुरुमाँ	१
८)	श्रद्धेय सधम्मिका गुरुमाँ (श्रीलङ्का)	१
९)	श्री मदन रत्न मानन्धर	१०
१०)	श्री देवकाजी शाक्य	५
११)	श्री त्रिरत्न मानन्धर	३
१२)	श्रीमती रीना तुलाधर	२
१३)	श्री श्यामलाल चित्रकार	२
१४)	डा. श्री भद्ररत्न वज्राचार्य	१
१५)	श्रीमती उर्मिला ताम्राकार	१

जम्मा ४२

उहाँ सबै प्रवचक प्रवचिकाहरूलाई यस अध्ययन गोष्ठी परिवारले हार्दिक कृतज्ञता अपर्ण गर्दछ । यस प्रकार निरन्तर सहयोगकोलागि अपेक्षा गर्दछौं । श्रद्धेय भिक्षुणी इन्दावती गुरुमाँको सकृय संयोजकोत्वमा समयमै प्रवचक प्रवचिकाहरूसंग सम्पर्क राख्नु भई कक्षा सञ्चालन हुन गइरहेकोमा उहाँ गुरुमाँलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं । साथै सहभागीहरूलाई चिया, जलपान तथा अन्य सहयोग गर्नेहरूलाई पनि धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं ।

“देवो वस्सतु कालेन, सस्स सम्पत्ति हेतुच फीतो भवतु लोको च राजा भवतू धम्मिको”

अर्थ— समय समयमा पानी परोस्
बाली नालि सफल होस्
जनता समृद्ध होस्
राजा (राज्य शासन) धार्मिक होस् ।

“निदाएका गाउँलेहरूलाई गाउँसहित बाढीले बगाएर लगे जस्तै आफ्ना पुत्र र प्राणीहरू उपर आसक्त भई रहने व्यक्तिलाई सजिलै मृत्युले बगाएर लानेछ ।” - धम्मपद

Sports point

All kinds of Sports Goods Wholesaler & Retailer

Kantipath, Jyatha, Kathmandu
Ph.: 4248856, 4267069, Fax: 977-1-4269284
E-mail: sportspoint@gmail.com

ALSO REMEMBER US FOR:

- ★ Specialists in School belts, Badges, Medals, Name Plates, Shields, Trophy, Electroplating Etching and all types of Screen Prints as per your desired order.
- ★ All types of Rackets stringing.

Music point

All Kinds of Musical Instruments Wholesaler & Retailer

Kantipath, Jyatha, Kathmandu Ph.: 4267898
Email: muzicpoint@gmail.com

श्री बुद्ध भगवान्

अमृतमान शाक्यभिक्षु

तारापिनि नं तारा जुयाः
जाज्वल्य मान जुया विज्याःम्ह
थ्व धर्तिया प्रकाश खः
श्री बुद्ध भगवान् ।

प्राणी मात्रयात मैत्री करूणा व
समभाव तया विज्याःम्ह
छपिं हे खः लोकया नाथ
श्री बुद्ध भगवान् ।

छःपिं प्रति असिम भावं
न्हिथं कोटि कोटि वन्दना
न्त्याक्व याःसां चाःगु मखु
श्री बुद्ध भगवान् ।

ज्ञान चक्षु मिखां स्वयाः
करूणा भावं तया विज्याःम्ह
विश्वय् शान्ति थ्वय् के त
विज्याःम्ह
श्री बुद्ध भगवान् ।

@%%* cfta'4 k10ffdfs flpknlodf ; d: t huts fl
; v , ; d|4s fls fdgf ub5fl.

यूनिक प्रिन्टिङ्ग प्रेस

ढोका टोल-१९, काठमाडौं । फोन: (अ) ४२४५७९३, ४२६३२९७
e-mail: uniqueprintingpress@yahoo.com

यहाँ अफसेट प्रेसलाई चाहिने पेपर, मसी तथा अन्य सम्पूर्ण सामानहरू पाइन्छ ।

२०७० बैशाख देखि चैत्र मसान्त (वर्ष ३१ अंक १ देखि १२) सम्म धर्मकीर्ति पत्रिकाका विशेष सदस्यबन्नु भई यस पत्रिकालाई सहयोग गरी दिनु भएकोमा यहाँहरू प्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गरिएको छ ।

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	रकम	कैफियत
७४६	शान्ता देवी श्रेष्ठ	भोलखा टोल ३ बनेपा	११००.००	अंक १
७४७	रोशन राज मुडवरी	भक्तपुर, वडा नं. १	१०००.००	अंक १
७४८	नाती उपासक महर्जन	पुल्चोक, ललितपुर	११११.००	अंक १
७४९	प्रेम ज्योति शाक्य	अरनिको राजमार्ग, बनेपा	११००.००	अंक १
७५०	तिर्थ राज शाक्य	बनेपा ६	११००.००	अंक १
७५१	कमला सिंह	बञ्जाहिटी, ढोकाटोल	१०५०.००	अंक १
७५२	नानु मैयाँ शाक्य	बुद्ध नगर, नयाँ बानेश्वर	११११.००	अंक १
७५३	अञ्जली लक्ष्मी तुलाधर	तलाक्षी, भुवा: बहा:	१०१०.००	अंक १
७५४	कृष्ण देवी श्रेष्ठ	रानीबन, काठमाडौं	१०००.००	अंक १
७५५	कमला शाक्य	असं, चुक	१०००.००	अंक १
७५६	तुलसी काजी मानन्धर	सा: क्वलां, भक्तपुर	१०५०.००	अंक १
७५७	ज्ञान बहादुर मानन्धर	सा: क्वलां, भक्तपुर	१०००.००	अंक १
७५८	भृलेन्द्र भक्त कायस्थ	ईनाचो, भक्तपुर	१०१०.००	अंक १
७५९	सुवर्णवती गुरुमां	धर्मकीर्ति, बिहार	१०१०.००	अंक १
७६०	कमला बज्राचार्य	वसन्तपुर	१००५.००	अंक १
७६१	कृष्ण लाल प्रजापती	हाडिगाउँ	१०००.००	अंक १
७६२	सावित्री सिं	भाटभटेनी	१०००.००	अंक १
७६३	रमेश डंगोल	हाडिगाउँ, कोछेगल्ली	१०००.००	अंक १
७६४	हरिशंकर च्छुं मानन्धर	बनेपा १०	१०००.००	अंक १
७६५	न्हुच्छे माया मानन्धर	बनेपा १०	१०००.००	अंक १
७६६	विमला बज्राचार्य	वानेश्वर, काठमाडौं	१०००.००	अंक २
७६७	अशोक डंगोल	ईतापुखर टंगल, ललितपुर	१०००.००	अंक २
७६८	अनिला श्रेष्ठ	पानीपोखरी, काठमाडौं	१००५.००	अंक २
७६९	सृजना बज्राचार्य	सामाखुसि	१०१०.००	अंक २
७७०	विजु बज्राचार्य	क्षेत्रपाटी, काठमाडौं	१०००.००	अंक २
७७१	राजकुमारी ताम्राकार	टेकुसी, काठमाडौं	१०००.००	अंक २
७७२	चन्द्रहेरा श्रेष्ठचार्य	भुवा: बहा: काठमाडौं	१०५१.००	अंक २
७७३	प्रकाश भक्त काथेमा	भिमसेनथापा मार्ग, काठमाडौं	११११.००	अंक २
७७४	कर्ण बहादुर वासि	जेलां वडा २ भक्तपुर	१०००.००	अंक २
७७५	पाशङ्ग फुरि शेर्पा	रेगुकाइ अफिस, दार्जिलिङ्ग	१०००.००	अंक २
७७६	सुमन कुमार बस्नेत	रेगुकाइ अफिस, जलपागुरी वेष्ट बंगाल	१०००.००	अंक २
७७७	स्वयम्भुरल तुलाधर	चुनदेवी स्थान, काठमाडौं	११००.००	अंक २
७७८	कमल नाथ मिश्र	न्हयोखा, काठमाडौं	१०००.००	अंक २
७७९	त्रिरल शाक्य	चावाहिल, काठमाडौं	१०६२.००	अंक ३
७८०	सानुभाई शाक्य	चावाहिल, काठमाडौं	१०६२.००	अंक ३
७८१	तिर्थ राज शाक्य	लगन टोल, काठमाडौं	१०००.००	अंक ३
७८२	चन्द्रदेवी डंगोल	स्वयम्भु रिङ्गोड, काठमाडौं	१०००.००	अंक ३

७८३	दिव्यश श्रेष्ठ	केलटोल, काठमाडौं	१००५.००	अंक ३
७८४	श्री चैतन्य देवी रंजित	महाराजगञ्ज, काठमाडौं	१०१०.००	अंक ४
७८५	श्री चन्द्रतारा तुलाधर	स्वयम्भु भगवान पाउ, काठमाडौं	१५००.००	अंक ४
७८६	श्री नानीहेरा प्रजापती	कुमा:ननी, काठमाडौं	१०००.००	अंक ४
७८७	श्री बुद्ध कुमार मानन्धर	वाफल, काठमाडौं	१०००.००	अंक ४
७८८	विद्या सागर तुलाधर	असं धालासिको, काठमाडौं	११०५.००	अंक ५
७८९	मोहनदेवी चित्रकार	मैतीदेवी, काठमाडौं	१००५.००	अंक ६
७९०	डा. शोभा श्रेष्ठ	सीता पाईला, काठमाडौं	१०००.००	अंक ६
७९१	त्रिलोक्यरत्न तुलाधर	भोटाहिटी, काठमाडौं	१०००.००	अंक ६
७९२	लक्ष्मी सुन्दरी शाक्य	श्री:घ, नघल, काठमाडौं	१०००.००	अंक ७
७९३	मून देवी सिंह	च:मती, काठमाडौं	१००५.००	अंक ८
७९४	अनार स्थापित	नयाँ बजार, काठमाडौं	१००५.००	अंक ८
७९५	आभाष वचत तथा ऋण सहकारी सं.लि.	बनेपा	१०००.००	अंक ८
७९६	पद्मा वज्राचार्य	ठमेलमार्ग, काठमाडौं	१०१०.००	अंक ९
७९७	धर्मनारायण महर्जन	मनमैयजु-४, ढाकाटोल	१२३४.००	अंक ९
७९८	श्रीयोग स्यो स्यो	तचपाल, भक्तपुर	१०१५.००	अंक ११
७९९	श्री तिलक बहादुर मानन्धर	महाकालि स्थान, भक्तपुर	१००५.००	अंक ११
८००	श्री मागौन चौधरी थारु	त्रियुगा नगरपालिका ४, वगहा	१०००.००	अंक ११
८०१	श्री सिद्धार्थ खोनमा थारु	त्रियुगा नगरपालिका ७, वगहा	१००५.००	अंक ११
८०२	श्री लालु चौधरी थारु	त्रियुगा नगरपालिका ११, देउरी	१०५५.००	अंक ११
८०३	श्री हरिभक्त प्रसाद चौधरी थारु	उदयपुर, जागदह ३	१००१.००	अंक ११
८०४	श्री रोजहन चौधरी थारु	उदयपुर, देवघार	११११.००	अंक ११
८०५	श्री शिवकान्त चौधरी थारु	त्रियुगा नगरपालिका ८, वगहा	१००५.००	अंक ११
८०६	श्री मनपुरत चौधरी थारु	त्रियुगा नगरपालिका ७, वगहा	१०००.००	अंक ११
८०७	श्री निशान्त खानमा थारु	त्रियुगा नगरपालिका ७, वगहा	१००५.००	अंक ११
८०८	श्री सुखारी चौधरी थारु	त्रियुगा नगरपालिका ७, वगहा	१००५.००	अंक ११
८०९	श्री शान्तरूप सिकदार थारु	त्रियुगा नगरपालिका ७, वगहा	१००५.००	अंक ११
८१०	श्री निपेश चौधरी थारु	त्रियुगा नगरपालिका ७, वगहा	१०००.००	अंक ११
८११	श्री मासुम चौधरी थारु	त्रियुगा नगरपालिका ७, वगहा	१०००.००	अंक ११
८१२	श्री शिवशंकर चौधरी थारु	उदयपुर, हाडया गा.वि.स ६	१०००.००	अंक ११
८१३	श्री सवुरलाल चौधरी थारु	उदयपुर, जोगिदह गा.वि.स ८	१००५.००	अंक ११
८१४	श्री जगताराम चौधरी थारु	उदयपुर, सुन्दरपुर गा.वि.स ९	१०००.००	अंक ११
८१५	श्री राजेन्द्र चौधरी थारु	उदयपुर, हाडया गा.वि.स ६	१०००.००	अंक ११
८१६	रोशनी तुलाधर	ठमेल, काठमाडौं	१०१०.००	अंक १२
		जम्मा रु.	७३१६४.००	

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
आर्थिक प्रतिवेदन

प्रस्तुती- श्यामलाल चित्रकार
२०७० चैत्र ८ गते

वि.सं २०६९ चैत्र १७ देखि २०७० चैत्र ७ गते सम्मको जम्मा आम्दानी रु. ११२९६५/८० मध्ये रु. ७४११२/०२ खर्च भई रु. ३५८५३/७८ बचत भएको छ। आजको मितिमा रु. ५४०५३७/५४ बैंक मौज्जात रहेको छ।

क्र.सं.	विवरण क) कार्यक्रमहरू	आम्दानी		खर्च		बचत (न्यून)	
		रु.	पै.	रु.	पै.	रु.	पै.
	१) वार्षिक भेला २) वैशाख पूर्णिमा ३) श्रद्धेय अश्वघोष महास्थविरको ८७ औं शुभ जन्मोत्सव ४) श्रद्धेय धम्मवती गुरुमाँको ८० औं शुभ जन्मोत्सव ५) प्रव्रज्या दिवस ६) बौद्ध हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता ७) सेतो गुम्बा भ्रमण	९६६०१- - - - ४६७०१- - ३७९६०१-		१६५६०१- ५४०१- ३०००१- ३०००१- ९५५९१- ३७२०१- ३४६६०१-		६९००१- ५४०१- ३०००१- ३०००१- ४८८९१- ३७२०१- २५००१-	
	जम्मा	५१४९०१-		७१०३९१-		१९५४९१-	
ख)	अन्य आम्दानी खर्चहरू १) व्याज आम्दानी एक्सप्रेस २) व्याज आम्दानी शुभगणपति ३) सदस्यता शुल्क ४) यातायात खर्च ५) विज्ञापन खर्च ६) व्याजकर	३३७०४। १६९३९१- ७८४०१- १२००१- १५००१- ३७३०२१-	८०				
	जम्मा	५८४७५१-	८०	३०७३०२१-		५५४०२१-	
ग) घ)	(क) र (ख) जम्मा गत वर्षको मौज्जात यसवर्षको बचत गतवर्षको दिन बाँकी भुक्तानी	१११७६५। ५०४९८३। ३५८५३७८१- ५००१-	८० ७६	७२९१२०५१-		३५८५३१-	
	जम्मा	५४०५३७।	५४				
ड)	यसवर्षको मौज्जात १) एक्सप्रेस: मुद्दती ११३७ २) एक्सप्रेस: मुद्दती १३२७ ३) एक्सप्रेस: मुद्दती बचत ४) शुभगणपति मुद्दति ६११ ५) शुभगणपति बचत ६) नेपाल बैंक लिमिटेड			२०००००१- १०००००१- ४६१२८। १०००००१- ८८७०७१- ५५०१।	८७ ६७		
	जम्मा			५४०५३७।	५४		

वि.सं. २०७१ को धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको वार्षिक कार्यतालिका

प्रस्तुती- लोचनतारा तुलाधर

२०७१ वैशाख ३१ गते, बुधवार	वैशाख पुन्ही ज्याभवः	अम्बिका श्रेष्ठ
२०७१ जेठ २४ शनिवार	बाल बौद्ध वक्तृत्वकला र चित्रकला प्रतियोगित	क्षान्तीवती गुरुमाँ
२०७१ जेठ ३१ शनिवार	संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरया ८८ वःगु बुदिं समारोह	सरोज मानन्धर
२०७१ असार २८ गते, शनिवार	गुरुपुन्ही	रामकुमारी मानन्धर
२०७१ असार	प्रब्रज्या दिवस	विकास तुलाधर
२०७१ भाद्र	पूजनीय भिक्षुणी धम्मवती गुरुमाँ ८१ वःगु बुदिं लसताय् निम्न माध्यमिक स्तरीय हाजिरी जवाफ प्रतियोगित	उर्मिला ताम्राकार दीना कंसाकार
२०७१ कार्तिक	मिठाई तालिम	
२०७१ पौष	अल्पकालीन श्रामणेर् ऋषिनी प्रब्रज्या शिविर	इन्दावती गुरुमाँ अमीर कुमारी शाक्य
२०७१ चैत्र	वार्षिक भेला	सुमित्रा ताम्राकार

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्जन्ति तेसं ऊपसमो सुखो

बुन्दि :
वि.सं. १९८९

मदुगुन्दि :
वि.सं. २०७१ वैशाख १ गते

दि. कुञ्जरिका रञ्जित

अतिकं हनेवहःम्ह, लोमंकां लोमंके मफुम्ह जिमि पूज्य मां कुञ्जरिका रञ्जित ८२ दँया वैशय् दिवंगत जुयादिल । वय्कलं थःगु जीवनय् थः तःधीम्ह म्थ्याय् तिमीला रञ्जितयात बुद्ध शासनय् श्रद्धाचारी गुरुमांया रुपय् प्रब्रजित यानाः बुद्ध शासनया अंश कयादिल । दुःखं कयाच्वंगु थुगु अवस्थाय् मैत्रीपूर्वक श्रद्धाञ्जली अर्पण यानाः विचा हाय्काद्यूपिं सकल इष्टमित्र व संघसंस्थापिन्त जिमिग दुनुगलनिसें साधुवाद देछाना च्वना । नापं दिवंगत जुयादीम्ह मांया सुगति कामना यासे मैत्रीपूर्वक पुण्यानुमोदन याना च्वना ।

म्थ्यायूपिं :

श्रद्धाचारी गुरुमां
श्रीमान् श्रीमती श्रीमीला सुवाल
श्रीमान् श्रीमती मिला रञ्जित
श्रीमान् श्रीमती प्रकृती तुलाधर
लिसा रञ्जित

किजाभत :

श्रीमान् श्रीमती करुणा निधी
श्रीमान् श्रीमती प्रज्ञानिधी
किजापिं-भौपिं :
श्रीमान् श्रीमती विश्वनाथ रञ्जित
श्रीमान् श्रीमती विश्वमित्र रञ्जित

क्यहेपिं :

शौभाग्यवती रञ्जित
पुण्यवती श्रेष्ठ

छयपिं :

सुजन सुवाल, सुखी सुवाल सैजु

निर्वाण मूर्ति विहार किम्डोलमा

सप्ताहव्यापी महापरित्राण पाठ सम्पन्न

नव वर्ष २०७१ सालको शुभारम्भमा किम्डोल स्थित निर्वाणमूर्ति विहारमा उपासक उपासिकाहरूद्वारा यहि वैशाख २ गते देखि ८ गते सम्म आयोजित सप्ताहव्यापी महापरित्राण पाठ समारोह भव्य रूपमा सम्पन्न भएको समाचार छ ।

थेरवादी बौद्ध जगतमा अपार आस्था एवं विश्वासका साथ वाचन गरिने परित्राण पाठ सामान्यतया एक अहोरात्री पाठ गरिने चलन थियो । तर यस पटक उक्त पवित्र ग्रन्थ वाचन ७ दिन सम्म सप्ताहव्यापी रूपमा भिक्षु संघबाट सम्पन्न भएको थियो ।

वैशाख २ गते उपत्यकाका विभिन्न थेरवादी बौद्ध विहारबाट सहभागी हुनु भएका २४ जना भिक्षुहरूबाट सामूहिक परित्राण पाठ पश्चात् शुभारम्भ भई ७ दिन सम्म महापरित्राणका विभिन्न सुत्तहरू पाठ गरिएको थियो । यसरी नै वैशाख ८ गते उपस्थित भिक्षु संघबाट पुनः सामूहिक परित्राण पाठ गरी महापरित्राण पाठ सम्पन्न गरिएको थियो । उक्त दिन ३० जना उपासक उपासिकाहरूद्वारा भिक्षुसंघलाई अष्ट परिष्कार दान गरिएको थियो । कार्यक्रमको प्रत्येक दिन बुद्धपूजा एवं परित्राण सूत्रको महत्व विषयको धर्म देशना भएको थियो । कार्यक्रमको अन्त्यमा संसारमा सकल प्राणीहरूको कल्याण र देशमा शान्ति कामना गरी पूण्यानुमोदन गरी उपस्थित उपासकोपासिकाहरूलाई चियापान एवं भोजन प्रदान गरिएको थियो ।

सप्ताहव्यापी पाठको प्रारम्भमा आयोजकहरूको तर्फबाट निर्वाणमूर्ति विहार प्रमुख भिक्षुणी डा. धम्म विजयाको अगुवाईमा अन्य ८ जना उपासकहरू जलधारा सहित मण्डपमा प्रवेश गरेपछि भिक्षु महासंघका संघनायक श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले शील प्रार्थना गरिनुभई यस कार्यक्रममा निर्देशक श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविरबाट धर्मदेशना भएको थियो । उक्त साप्ताहिक कार्यक्रम निर्वाण मूर्ति विहारका महासचिव अमृतमान ताम्राकारबाट सञ्चालन गरिएको थियो ।

नलकपान सूत्र

२०७० चैत्र २२ गते, शनिवार

प्रवक्ता- उर्मिला ताम्राकार

प्रस्तुती- राजभाइ तुलाधर

नलकपान सूत्र मज्झिम निकायको ३ पण्णासक मध्ये द्वितीय पण्णासक अन्तर्गत पर्ने भिक्षु वर्गको १८ औं सूत्र हो । यस सूत्रमा भगवान बुद्धले भिक्षुहरूको उद्देश्य के हुनुपर्छ भन्ने कुरा सम्झाउनु भएको छ । एक दिन भगवान बुद्ध चारिका गर्नुहुँदै कोशल देशको नलकपान भन्ने गाउँमा पुग्नु भयो । त्यस गाउँको पलाँसवन भन्ने ठाउँमा उच्च घरानाका कुलिन पुत्रहरू प्रव्रजित भएर बसेका थिए । तिनीहरू कोही पनि राजाको भय, चोर डांकाको भय अथवा ऋण तिर्न नसकेको कारणले भिक्षु बनेका थिएनन् । तर ती मध्य सातजना आनन्द, अनुरुद्ध, भदिय, किम्बिल, भृगु, कौण्डिन्य र रेवत मात्रै भिक्षु बनेको उद्देश्य प्राप्त गर्न सुखपूर्वक ध्यान साधनामा लागेका थिए । अरू सबै गान्धो मानेर प्रव्रजित जीवन व्यतीत गरीरहेका थिए । भगवानले यो कुरा थाहा पाउनु भयो र सबै भएको ठाउँमा सोध्नु भयो, “तिमीहरू सबै श्रद्धापूर्वक भिक्षु भएका हो, ध्यान साधनामा प्रीति सुखपूर्वक बसेको छ, कि छैन ?” कसैले जवाफ दिएन । भगवानले तीन पटक सम्म सोध्नु भयो तर कोही बोलेनन् ।

त्यसपछि सबैलाई सम्झाउने उद्देश्यले भगवानले अनुरुद्धसंग सोध्नु भयो, “पंचकाम सुखलाई त्यागेर मार्गफल प्राप्त गर्नको लागि भिक्षु बनेको हो कि होइन ? अनुरुद्धले हो भन्नु भयो । अनि भगवानले यदि त्यसो हो भन्ने सबैले ध्यान गर्न नसक्नुको प्रमुख कारणहरूलाई त्याग्नु पर्छ भन्नु भयो । अभिज्ञा (विषम लोभ) व्यापाद (गहिरो द्वेष), थिनमिद्ध (शारीरिक र मानसिक सिथिलता), उद्धच्च कुकुच्च (मानसिक चञ्चलता र पश्चाताप), विचिकित्सा (शंका), अरति (असन्तोष) र तन्दी (आलस्य) प्रमुख कारणहरू हुन् । यसै सूत्रमा भगवानले भिक्षुहरूलाई यो पनि भन्नु भयो कि मैले फलाना फलाना भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक उपासिकाहरू मृत्यु पछि यो यो लोकमा उत्पन्न भयो भनेर भनेको

आफ्नो विद्वता अथवा क्षमता देखाउनलाई होइन, कसैलाई ठग्न होइन, लाभ सत्कार पाउन पनि होइन। यसको एउटै मात्र उद्देश्य सबैलाई उत्साहित गरेर कृशल चित्त धर्म उत्पन्न गराउन मात्रै हो ता कि बढी भन्दा बढी मनुष्यको हित सुख होस्। सूत्रको अन्तमा भिक्षु अनुरुद्धले भगवानको उपदेशलाई अनुमोदन गर्नु भयो र अरू ध्यान साधनामा सुखपूर्वक लाग्न नसकिरहेका भिक्षुहरू पनि सन्तुष्ट भए।

भगवानले नलकपान सूत्र भिक्षुहरूलाई लक्षित गरी देशना गर्नु भएको भए पनि गृहस्थ उपासक, उपासिकाहरूले पनि यसमा उल्लेखित कुराहरूलाई राम्ररी चिन्तन मनन गर्नु जरूरी छ। किनभने सबै बौद्ध उपासक उपासिकाहरूको अन्तिम लक्ष्य निर्वाण प्राप्त गर्नु नै हो अथवा हुनुपर्छ।

दीपंकर बुद्ध

२०७० फागुन २४ गने, शनिवार
प्रवचिका- श्रद्धेय अनुपमा गुरूमां
प्रस्तुती- राजभाइ तुलाधर

बौद्ध साहित्य अनुसार संसारमा अनगिन्ति सम्यक सम्बुद्धहरू उत्पन्न भइसकेका छन्। बुद्ध वंशमा पछिल्ला २८ बुद्धहरूको नाम उल्लेख गरिएको छ। दीपंकर बुद्ध चौथोमा पर्नु हुन्छ भन्ने गौतम बुद्ध २८ औं मा पर्नुहुन्छ। सबभन्दा पछि उत्पन्न हुनु भएका गौतम बुद्धको शासनकाल अहिले चलिरहेको छ। हामीले बुद्धधर्मका बारे मा जति पनि जानेका छौं, ती सबै गौतम बुद्ध कै वाणीबाट जानेका हौं। यसरी हाम्रो लागि वहाँ नै सबैभन्दा बढी महत्वपूर्ण भए पनि दीपंकर बुद्धको पनि विशेष महत्व छ। यसको खास कारण छ।

कुनै पनि व्यक्ति भविष्यमा सम्यक सम्बुद्ध हुनलाई वर्तमान सम्यक सम्बुद्धद्वारा यो व्यक्ति निश्चित रूपमा बुद्ध हुनेछ भन्ने भविष्यवाणी गरिएको हुनुपर्छ। गौतम बुद्धलाई दीपंकर बुद्धद्वारा निश्चित भविष्यवाणी भएको थियो। दीपंकर बुद्धको पालामा गौतम बुद्ध सुमेध नामको ब्राह्मण हुनुहुन्थ्यो। गुरूकुलमा आवश्यक शिक्षा हासिल गरिसकेपछि वहाँमा वैराग्य उत्पन्न भयो। अपार धनसम्पत्ति सबै त्यागेर सुमेध ब्राह्मण हिमालयमा ध्यान गर्न जानु भयो। सात दिन मात्र ध्यान गरेपछि नै सिद्धि सहित अष्टसमापत्ति लाभ गर्नु भयो। त्यसपछि एकदिन

रमावती भन्ने नगरमा दीपंकर तथागत आउनु भएको वेला सफा गर्न नभ्याएको बाटोमा भएको केही कीचडमाथि सुमेध ऋषी अष्टांग प्रणाम गरेर लेटनु भयो ताहि बुद्ध सहित सबै भिक्षुहरू फोहरमा टेकेर जानुको सट्टा वहाँको शरीर माथि टेकेर आउनु। दीपंकर बुद्धले परचित्त ज्ञानद्वारा सुमेधले सम्यक सम्बुद्ध नै हुने आशिका गरेर यस्तो कष्ट गरेको भन्ने जान्नु भयो। सुमेधको भूत, भविष्य र वर्तमान हेरेर भविष्यमा गौतम नामको बुद्ध हुनेछ भनी निश्चित भविष्यवाणी गर्नु भयो। साथै गौतम बुद्धको आमा, प्रमुख शिष्य आदिहरूको नाम यो यो हुनेछ पनि भन्नुभयो। यसरी निश्चित भविष्यवाणी भइसकेपछि चार असंख्य एक लाख कल्प सम्म बोधिसत्त्व भएर अनगिन्ति जन्महरू लिएर पारमिताहरू पूरा गर्नु भयो। आज भन्दा २६०० वर्ष अघि सिद्धार्थ गौतम भएर जन्मनु हुँदा बुद्धत्व प्राप्त गरी गौतम बुद्ध हुनु भयो।

दीपंकर बुद्धको निश्चित भविष्यवाणीले गौतम बुद्ध उत्पन्न भएकोले नै दीपंकर बुद्धलाई ठूलो आदर र गौरव गरिएको हो। हुन त सबै बुद्धहरूको शिक्षा एउटै हो, कुनै एक बुद्ध अर्को भन्दा ठूलो सानो हुँदैन। तैपनि वर्तमान समयमा हामीले जुन बुद्ध शिक्षा पाएर लाभान्वित भइर खेका छौं, त्यसको लागि व्यक्तिगत रूपमा वहाँ दुई बुद्धहरूप्रति कृतज्ञ हुने पर्छ। त्यसैले होला हाम्रो धेरै जसो विहार (वहाल) वहीहरूमा दीपंकर बुद्ध अथवा शाक्यमुनि बुद्धको प्रतिमाहरू राखिएका छन्।

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाको ५१ औं

दीक्षान्त समारोह सम्पन्न

२०७० चैत्र २९ गते शनिवार

स्थान- विश्वशान्ति विहार, मीनभवन।

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष एवं नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाका शिक्षाध्यक्ष श्रद्धेय भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरको सभापतित्व तथा मित्रराष्ट्र श्री लंकाका महामहिम राजदूत W.M. Senevirathna को प्रमुख अतिथित्वमा नेपाल बौद्ध परियत्ति बु.सं २५५७ वर्षको ५१ औं दीक्षान्त समारोह सम्पन्न भएको छ।

भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविरले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको उक्तकार्यक्रममा भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविरले बु.सं २५५७ वर्षको परियत्ति प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको

थियो भने भिक्षु निग्रोधले परियत्ति स्वर्ण महोत्सवबारे प्रकाश पार्नुभएको थियो ।

परीक्षामा उत्तिर्ण हुन सफल विद्यार्थीहरूलाई प्रमुख अतिथि, विशिष्ट अतिथि एवंम् सभापतिबाट प्रमाण-पत्र र पुरस्कार प्रदान गरिएको उक्त सभामा पदक दाताहरूले स्वर्ण, रजत र काश्य पदक प्रदान गर्नु भएका थिए भने नगद दाताहरूबाट नगद पुरस्कार पनि प्रदान गरिएको थियो ।

उत्तिर्ण विद्यार्थी प्रतिनिधीहरूबाट मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा कोविद अन्तिम वर्षमा बोर्ड प्रथम भई उत्तीर्ण हुन सफल धर्मकीर्ति विहार परियत्ति केन्द्रका विद्यार्थी वण्णवती गुरूमांले आफ्नो अनुभव व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

यसरी नै लुम्बिनी परियत्ति केन्द्रका मोतिलाल यादवले पनि आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा श्रीलंकाका राजदूतले प्रमुख अतिथीको आसनबाट आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

कार्यक्रमका अन्त्यमा दीक्षान्त समारोहका संयोजक सुश्री अमिता धाख्वाले धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो ।

विश्व शान्ति विहारमा महापरित्राण पाठ

२०७० चैत्र २५ गते । विश्वशान्ति विहार ।

प्रेमशोभा भोजन पुचः विश्व शान्ति विहारले आफ्नो स्थापना काल २५ वर्ष पुगेको सुखद उपलक्ष्यमा रजत जयन्ति उत्सव मनाउँदै भिक्षु महासंघको तर्फबाट एकदिने महापरित्राण पाठ सम्पन्न गराइएको समाचार छ ।

कार्यक्रमका आयोजक प्रेमशाभा भोजन पुचःले कार्यक्रममा निमन्त्रित भिक्षुसंघ एवं गुरूमांहरूलाई भोजन दानका साथै दानप्रदान गरी पुण्य सञ्चय गरेको थियो ।

साप्ताहिक महापरित्राण पाठ सम्पन्न

२०७१ वैशाख ६-१३ गते

स्थान- शाक्यमुनि कीर्ति विहार, सतुङ्गल, काठमाडौं ।

शाक्यमुनि कीर्ति विहारका प्रमुख श्रद्धेय पुण्यवती गुरूमां प्रव्रजित हुनुभएको २५ वर्ष पुगेको रजत वर्षको उपलक्ष्यमा भिक्षुसंघबाट साप्ताहिक महापरित्राण पाठ

सम्पन्न गरिएको समाचार छ ।

उक्त पवित्र कार्यक्रममा शाक्यमुनी बुद्धको मूर्ति प्रतिस्थापन एवं अनावरण गरिएको थियो । यही अवसरमा १४ जना गृहस्थीहरूले सप्ताहव्यापी अल्पकालिन ऋषिणी प्रव्रज्या शिविरमा ऋषिणी प्रव्रज्या भई सहभागी भएका थिए ।

उक्त साप्ताहिक कार्यक्रममा हरेक दिन शीलप्रार्थना, बुद्धपूजा, धर्मदेशना, दान प्रदान, भन्ते गुरूमांहरूलाई भोजन दान, उपासकोपासिकाहरूलाई भोजन, एवं ऋषिणीहरूलाई ध्यानभावना राखी धर्मदेशना गर्ने कार्यक्रम पनि सञ्चालन गरिएको थियो ।

गणमहाविहारको नवनिर्माण हुने भवन

शिलान्यास

२०७१ वैशाख १५, गणमहाविहार ।

ऐतिहासिक गण महाविहारको स्वर्ण वार्षिक उत्सवको शुभ उपलक्ष्यमा नव निर्माण हुने भवनको शिलान्यास कार्यक्रम सम्पन्न भएको समाचार प्राप्त भएको छ ।

श्रद्धेय भिक्षु महासंघबाट परित्राण पाठ गरी शुरू गरिएको उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि श्रद्धेय संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले नव निर्माण हुने भवनको शिलान्यास गर्नुभएको थियो ।

श्री शंकर तुलाधारले स्वागत भाषण गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा भिक्षु सोभित महास्थविरले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभई कार्यक्रम समापन गरिएको थियो ।

पुण्य तिथिमा बुद्ध पूजा

२०७१ वैशाख १२ गते

स्थान- नगदेश, बुद्ध विहार

यसदिन दिवंगत श्रामणेर शीलरत्नको पुण्यस्मृतिमा बुद्ध पूजा कार्य सम्पन्न गरिएको समाचार छ । नगदेश बुद्ध विहारमा ६ महिना आवाशीय रहनु भएको बेला २०५८ चैत्र पूर्णिमाको दिन दिवंगत हुनुभएका उहाँ भन्तेको पुण्यस्मृतिमा वर्षेनी बुद्ध पूजा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आइरहेको जानकारी समाचारमा उल्लेख गरिएको छ ।

यस कार्यक्रममा भिक्षु वरसम्बोधिबाट शील प्रार्थना गराइएको थियो भने क्षान्तिवती गुरूमांबाट धर्मदेशना भएको थियो ।